

एवं ध्यात्वार्चयेद्देवौ भक्त्या परमयोक्तया ।
 नरो निरस्तंसारभूलाज्ञानो जितेन्द्रियः ॥ ४६ ॥
 निपुणश्च कलादक्षः सुखिभिः समवित्तवान् ।
 अपापः पुण्यशीलश्च सत्यार्जवसमन्वितः ॥ ४७ ॥
 देशिकः स्वकुलोन्नुङ्गः सर्वसम्भावितात्मवान् ।
 जायते तस्य परितो योजनं पावनं भवेत् ॥ ४८ ॥
 तदालोकनसंलापसंस्पर्शादिकृतां नृणाम् ।
 पापकर्मन्त्रयात्तेन रहिताः स्युश्च तत्समाः ॥ ४९
 कालचक्रस्य नित्याया लोकस्य च वहिःस्थितिः ॥
 व्योमरूपमनाद्यन्तं यत्तच्चिन्मयमावयोः ॥ ५० ॥
 यो वेत्येवमशेषन्तु नित्यावैभवमौरितम् ।
 स जीवन्मुक्त एवेति प्रोक्तं तत्त्वगच्छ ते ॥ ५१ ॥
 समस्तापदिमुक्त्यर्थं सर्वसम्पदवाप्नये ।
 भूतप्रेतपिशाचादिपीडाशान्त्यै सुखाप्नये ॥ ५२ ॥

धिकव्रयस्त्रिंशङ्खयोजनमानविस्तारायामसहितस्य रत्नहीपस्य मध्यगस्य
 मध्यस्य रत्नहीपमध्यगतपद्मरागखण्डस्य लृतीयांशे योजनवांशसहितैकादशो-
 त्तरशताधिकैकादशसहस्रोत्तरैकादशलक्षयोजनमानविस्तारायामसहिते मण्डपे
 माणिक्यमण्डपे । प्राञ्छेषु पाञ्चेषु मण्डपस्थेति शेषः । तथा प्राग्वत् । मत्समः
 शिवभूतः । उक्तया षड्विंशत्पटलोक्तया । अज्ञानं नाम दुर्वासना । आर्जवं
 नाम मनोवाक्कायकार्मणामिकाकारता । तस्य परितः साधकस्य निवासस्थानस्य
 परितः । स्वर्णरा इति शेषः । नित्यायाः सकलनित्यामिकाया महानित्यायाः ।
 तद्गोमरूपं चित्तयन्ति निर्विषयज्ञानमयं । आवयोः शक्तिशिवयोः । एवं उक्त-
 प्रकारेण । प्रोक्तं पञ्चविंशत् पटले वस्त्रत इत्यर्थः ॥ ५१ ॥

समस्तेत्यादिभिर्मत्सम इत्यन्तेः दिंशत्या श्वोवै स्तु दग्धुभावदस्ताव पुरःसरं

समस्तरोगनाशाय समरे विजयाय च ।
 चोरसिंहङ्गौपिगजगवयादिभयानके ॥ ५३ ॥
 अरण्ये शैलगहने मार्गे दुर्भिक्षके तथा ।
 सलिलादिमनः पौड़ास्वधौ पोतादिसङ्कटे ॥ ५४ ॥
 प्रजप्य नित्याकवचं सकृत् सर्वन्तरल्पसौ ।
 सुखी जीवति निर्दन्तो निःसप्तबो जिर्तन्द्रियः ॥ ५५ ॥
 शृणु तत् कवचं देवि वद्ये तव तदात्मकम् ।
 येनाहमपि युहेषु देवासुरजयी सदा ॥ ५६ ॥
 सर्वतः सर्वदात्मानं ललिता पातु सर्वगा ।
 कामेश्वी पुरतः पातु भगमाला त्वनन्तरम् ॥ ५७ ॥
 दिशं पातु तथा दक्षपाश्वं मे पातु सर्वदा ।
 नित्यक्लिन्ना च भेरुण्डा दिशं पातु सदा मम ॥ ५८ ॥
 तथैव पश्चिमं भागं रक्षेत् सा बङ्गिवासिनी ।
 महावच्चे प्रवरी रक्षेदनन्तरदिशं सदा ॥ ५९ ॥
 वामपाश्वं सदा पातु दृती मे त्वरिता ततः ।
 पालयेत् दिशं चान्यां रक्षेन्मां कुलमुन्दरौ ॥ ६० ॥

नित्याकवचं तत्फलञ्चोपदिशति । तत्र पिण्डाचार्दीत्यत्रादिशब्देनापस्मारादय उच्यन्ते । सुखासये स्त्ररूपलाभात् । गवयार्दीत्यत्रादिशब्दः शरभादिविषयः । भयानको भयङ्गरः । अस्य मार्ग इत्युत्तरत्रान्वयः । दुर्भिक्षकं मर्थ्यादाप्राप्ताद्यपकर्षे । तथा समुक्षये । पोतादीत्यत्रादिशब्दो नावादिविषयः । असौ जपिता । निर्दन्तः शीर्ताण्डादिन्दन्पीडादिरहितः । अत्रवा निरुपमः । तदात्मकं त्वदात्मकमित्यर्थः । येन कवचेन अहमपि शिवोऽपि । सर्वतः वक्ष्यमाणसकलस्थानेषु । सर्वगा विश्वमयत्वात् । पुरतः पूर्वस्यां दिशि । तुः समुक्षये । अनन्तरं आग्नेयीं दिशमित्युत्तरत्रान्वयः । तथा समुक्षये । नित्यक्लिन्ना दक्षिणपाश्वं मे पात्विति पूर्वत्रा-

नित्या मामूर्ध्वतः पातु साधो मे पातु सर्वदा ।
 नित्या नौलपतोकाख्या विजया सर्वतश्च माम् ॥ ६१ ॥
 करोतु मे मङ्गलानि सर्वदा सर्वमङ्गला ।
 देहेन्द्रियभनःप्राणान् ज्वालामालिनिविघ्ना ॥ ६२ ॥
 पालयेदनिश्च चिवा चित्तं मे पातु सर्वदा ।
 कामात् क्रीधात्तथा लोभान्मोहान्मानान्मदादपि ॥ ६३ ॥
 पापान्मत्सरतः शोकात् संशयात् सर्वतः सदा ।
 स्तैर्मित्याच्च समयोगादश्मेषु तु कर्मसु ॥ ६४ ॥
 असत्यकूरचिन्नातो हिंसातश्चौर्यतस्तथा ।
 रक्षन्तु मां सर्वदा ताः कुर्वन्त्विक्षां श्वेषु च ॥ ६५ ॥
 नित्याः षोडश मां पान्तु गजारूढाः खशक्तिभिः ।
 तथा हयसमारूढाः पान्तु मां सर्वतः सदा ॥ ६६ ॥
 सिंहारूढाः स्थापान्तु मान्तरक्षगता अपि ।
 रथारूढाश्च मां पान्त् सर्वतः सर्वदा रणे ॥ ६७ ॥

न्यः । अथ अनन्तरं नैऋतिमित्यर्थः । तथा समुच्चये । सा प्रागुक्तवैभवा । अनन्त-
 रदिशं वायवीं दिशं । वामपार्श्वं उत्तरां दिशं त्वरितेत्यस्य पालयेदित्युत्तरतान्वयः ।
 तुः समुच्चये । अन्यां ऐशानीं मामित्यृद्धधरान्तरालस्यदिगुपलक्षणार्थं । नित्यानाम
 दशमीनित्या नित्येत्यर्थः । सेति नौलपतोकाख्येत्युत्तरतान्वयः । नित्यानौलपता-
 काख्या नौलपतोकानित्येत्यर्थः । अस्य अधो मे पात्विति पूर्वतान्वयः । सर्वतः
 प्रोक्तीकादशदिक्षु चकार्ण पूर्ववत् पात्वितेतदाकृत्यते । ज्वालामालिनिविघ्ना
 ज्वालामालिनो नित्येत्यर्थः । पालयेदित्यस्य पूर्वतान्वयः । तथा समुच्चये ।
 अपिशब्दः समुच्चये । पापात् अविवेकात् संशयात् अनश्ववसायरूपात् अज्ञानात्
 सर्वतः सर्वतः । सदा असंशयरूपिण मैत्यात् शुभकर्मस्त्रिति शेषः । तुः
 समुच्चये अशुभेष कर्मसु समयोगादिति सम्बन्धः । तथा समुच्चये । पूर्वोक्त-

ताच्चर्यारुद्राश्च मां पान्तु तथा व्योमगता स्था ।
 भूगताः सर्वदा पान्तु माञ्च सर्वत सर्वदा ॥ ६८ ॥
 भूतप्रेतपिशाचापस्माग्रूह्यादिकान् गदान् ।
 द्रावयन्तु स्वशक्तीनां भौषणैरायुधैर्मम ॥ ६९ ॥
 गजाश्वद्वैपिपञ्चास्थताच्चरुद्राखिलायुधाः ।
 असंख्याः शक्तयो देव्याः पान्तु मां सर्वतः सदा ॥ ७० ॥
 सायं प्रातर्जपन्नित्याकवचं सर्वरक्तकम् ।
 कदाचिन्नाशुभं पश्येन्न शृणोति च मत्समः ॥ ७१ ॥
 यहाणां माटकाविद्याविग्रहं विग्रहं यतः ।
 तेन तेषान्तु पूजार्थं वच्ये तद्वाममगडलम् ॥ ७२ ॥
 सुधास्वरैर्मवेदिन्दोर्मगडलं भास्करस्य तु ।
 सुधाव्यञ्जनरूपं स्यादितरे तन्मया यतः ॥ ७३ ॥

कामादिपञ्चम्यलपदपोडशकस्य रक्तन्तु मामित्यतान्वयः । ताः निल्याः । स्व-
 ग्रस्तिभिः सहेति शेषः । तथा प्राग्वत् स्वशक्तिभिः सहेत्यर्थः । तरच्छगताः
 व्याघरुदा अपि स्वशक्तिभिः सहेत्यर्थः । चकारात् स्वशक्तिभिः सहेत्यर्थः
 चकारात् स्वशक्तिभिः सहेत्यर्थः । तथा व्योमगताः स्वशक्तिभिः सहेत्यर्थः । तथा
 व्योमगताः स्वशक्तिभिः सह व्योमस्या इत्यर्थः । ऋत्यादिकार्तित्यतादिशब्दो डाकि-
 न्यादिविषयः । गदान् पीडातः । मत्समः शिवभूतः ॥ ७१ ॥

यहाणामित्यादिभिः शेषस्करात्मकमित्यन्तंयतुर्भिः श्लोकैनवयहाणां माट-
 कात्मकत्वं तेषां तम्यमण्डलसामान्यनिर्माणोपदेशः चन्द्राकात्मकत्वं इतरेषां
 यहाणाश्च चन्द्राक्योर्विशेषमण्डलप्रस्तावादिकं च करोति । तत्र माटका-
 विद्याविग्रहं अकारादिचकारान्तमाटकात्यविद्यास्वरूपं विग्रहं यहाणा-
 मित्यर्थः । विग्रहमिति दिव्यतात् विग्रह इत्यर्थः । तेन कारणेण तद्वाम-
 -मण्डलं तेषामावासभूतं स्वरूपं सुधास्वरैः अस्तनामकैः षाडशस्वरैर्मण्डलं वच्छ-
 माणरूपं । तुर्विशेषे सुधाव्यञ्जनरूपं प्राग्वत् सुधास्वरूपव्यञ्जनरूपमित्यर्थः ।

तेषां मण्डलानि तैसैव्यं गौव्यं दामि ते ।
 तेषां नवानां पूजासु तन्मयं नवमण्डलम् ॥ ७४ ॥
 चन्द्राक्योः पृथक् पूजास्वभ्यच्य मण्डलं तयोः ।
 क्रमेण शृणु देवेशि सर्वश्रेयस्करात्मकम् ॥ ७५ ॥
 प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्षतुःसूतनिपातनात् ।
 विहस्तमात्रे जनयेन्नव कोष्ठानि तेषु वै ॥ ७६ ॥
 मध्ये प्रकोष्ठयोः कृत्वा वृत्तत्रयमतिस्फुटम् ।
 तन्मध्ये तिर्थ्यगृह्णन्न सूतदयनिपातनात् ॥ ७७ ॥
 विधाय नवधा मध्यमौशादि विलिखित् क्रमात् ।
 वाताद्यष्टस्वरान्मध्ये प्रणावं नभसा युतम् ॥ ७८ ॥

अस्य मण्डलमित्यस्येति पूर्वत्रान्वयः । इतरे भौमादयः । तन्मयाः चन्द्रादित्य-
 मयाः । तेन हेतुना । तैसैश्चन्द्रसूर्यात्मकैः । नवानां पूजासु समुदायपूजासु
 तन्मयं माटकात्मकं पृथक् पूजासु स्वतन्त्रपूजासु तयोश्चन्द्राक्योः ॥ ७५ ॥
 प्रागित्यादिभिरनुग्रहमित्यत्त्वतुर्दशभिः श्वोकैर्नवयाणां समुदायपूजासु मण्डल-
 विशेषनिर्माणं तत्र तेषां पूजादिकाञ्चापदिशति । तत्र विहस्तमात्रे आयामविस्ता-
 रात्म्याः । तेषु कोष्ठनवकं मध्यप्रकाष्टसर्वमध्यकाष्ठे तदाश्चप्राग्दिग्गतात्मकोष्ठत्रय-
 मध्यकोष्ठे च तत्त्वये सर्वमध्यवृत्तमध्ये ईशादि ईशादिनवकोष्ठाद्युक्त-
 रात्मान्तं । क्रमात् प्रादक्षिण्यक्रमाच्च वाताद्यष्टस्वरान् अकारादि क्रकारात्मानस्तौ
 स्वरात्मध्ये सर्वमध्यस्थकोष्ठमध्ये नभसा मकारेण वृत्तवोयाः वृत्तत्रयात्मरात्मवीचि-
 द्यस्तरीपेतं नमः षोडशस्त्रप्रमारितमकारात्मरं । तत्र मण्डले हादशोदितैः
 एकोनविंशपटले धाता इत्यादिनार्डाद्येन पठविंशेन श्वोकेन हादशधा प्रोक्षेः ।
 नमोन्तैरित्यनेन चतुर्थी विभक्त्यत्तलं तत्रान्नां सूचितमेव । ते मन्त्रायथा उँ
 धात्रे नमः इत्यादि उँ विष्णवे नमः इत्यन्ताः । सौमस्याद्यं सौमशब्दस्याद्य-
 मत्तरं सो इत्येतत् । स्वसंयुक्तं विन्दुसंयुक्तं । तेन अस्य तत्रान्ना इत्युक्तरत्वा-
 न्वयः । तेन चतुर्थीनमोन्तेन तत्रान्ना तस्य प्रोक्तनाममन्त्रेण तत्र प्राचीन-
 पंक्तिस्थकोष्ठत्रयमध्यकोष्ठगतवृत्तमध्यगतकोष्ठनवकं । विलिखित् प्राग्वदीशादि-

वृत्तवौथोः स्वरोपेतं नभसा माटकां लिखेत् ।
 तवार्कमच्चैयेत्स्य नामभिर्दीदशोदितैः ॥ ७६ ॥
 प्रगावायैन्मोन्तेष्व भानोः सर्वं च सर्वं दा ।
 सोमस्याद्यं स्वसंयुक्तं कृत्वा तेन तथाच्चैयत् ॥ ८० ॥
 तत्त्वाम्ना तत्र विलिखिद्विन्द्राच्यञ्च स्वराष्टकम् ।
 पोडुशस्वरयुक्तञ्च * माटकाञ्च स्वयोगतः ॥ ८१ ॥
 विलिखेदृत्योर्मध्ये मध्यकोष्ठे पि तं लिखेत् ।
 दाहवङ्गिस्वसहितमच्चैयेत्तत्र मगडले ॥ ८२ ॥
 सोमसुक्तक्रमणेव प्रोक्तकालेषु सर्वं दा ।
 निवेद्य शर्करादुग्धपायमेश्वापचारकः ॥ ८३ ॥
 सप्तस्वन्येषु कोष्ठे पु कृत्वा वृत्तवयं तथा ।
 तत्तद्वर्गादिवर्गञ्च स्वरूपां माटकामपि ॥ ८४ ॥
 विलिख्य मध्यञ्च तथा कृत्वा तेषु च तत्क्रमात् ।
 तत्तद्वर्गात्तराण्यात्प्राचरैगलिखेदपि ॥ ८५ ॥

विन्दाच्यं ऋकारात्तं हकारं पोडुशस्वरयुक्तं पोडुशस्वरप्रमारितं । स्वयोगतः विन्दुयुतं ।
 मध्यकोष्ठे सर्वमध्यस्यकोष्ठमध्यं । तं ज्ञकारं । दाहवङ्गिस्वसहितं रेफ ईकार विन्दु-
 महितं ज्ञो इत्यन्तरं । प्राक्तकालेषु यहप्रातिकूल्यादिषु । उपचारैः पञ्चभिः पोडुश
 भिर्वा । अन्येषु आम्ने यादीशालेषु गिर्षेषु । तथा यथा मध्यप्राक्तोष्ठयाः । तत्तद्वर्गा-
 दिवर्गां भासादिकोष्ठेषु तत्सप्तयहामक्यञ्जनवर्गसप्तकस्य क्वचित्पर्यग इत्याद्य-
 चरमपक्षं स्वरः प्राग्वत् प्रत्यक्षं प्रमारितमिति शेषः । विलिख्य प्राग्वत् वृत्त-
 वीथोर्मध्यं सर्ववृत्तमध्यस्तवृत्तमध्यं । तथा कृत्वा प्राग्वद्ववधा कृत्वेत्यर्थः ।
 तेषु प्रतिमण्डलजनितकाष्ठनवक्ते । तत्क्रमात् प्राग्वदोशाद्युत्तरान्तप्रादक्षिण्य-
 क्रमात् । तत्तद्वर्गात्तराण्यात्प्राचरत्वरैः तत्तद्वर्गात्तरपञ्चकं अस्मिद्वृत्तरव सप्ताशो-
 तितमशोकवच्यमाणं चतुर्थीविमक्यत्यहनात्प्राचरत्वयमेवं सभूयाष्टावष्टावत्तरा-
 णीज्यर्थः । मध्ये तत्तत्कोष्ठनवक्तव्यक्तव्यकाष्ठमये । वर्गाद्यक्तव्यं तत्तद्वर्गा-

मध्ये प्रणवगर्भस्यवर्गाद्यत्तरमालिखेत् ।

एवं कृतेषु नवसु पूजयेच्च नवग्रहान् ॥ ८६ ॥

अग्नग्रादीशान्तमभितो लिखेन्नामान्यनुक्रमात् ।

वाक्षरीणि चतुर्थान्तान्यच्येत्तेष्व तानिति ॥ ८७ ॥

दिभूतपूर्वाक्तात्तरसपकं । नवसु मण्डलेष्विति शेषः । अग्नग्रादीशान्तमित्यस्य
काकाच्चिवत् पूर्वपरयोरत्यः । एकदा पूजयेदति पूर्वत्र अन्यदा लिखेदित्य-
त्तरत् । अनुक्रमात् वस्यमाणक्रमात् । तैः प्रणवादिनमान्तर्नाममन्त्रैः । तान्
ग्रहान् । इति उक्तप्रकारातः । एतैर्नाममन्त्रैः । एवं उक्तप्रकारात् । तेषु मण्डलेषु ।
तेषां ग्रहाणां । ते गृहाः । तदनुग्रहं पूजकानुग्रहं । एतदुक्तं भवति प्राक्प्रत्य-
ग्दक्षिणोदक्प्रत्येकमेकहस्तमानान्तरालं सूक्ष्मतुष्टयमास्फाल्य नव कोष्ठानि
निष्पाद्य तेषु कोषेषु प्रत्येकं वृत्तं कोष्ठरेखाचतुष्टयस्युष्टास्युष्टं कृत्वा तदल्परेके-
काङ्गुलमानेन वृत्तहयं निष्पाद्य सर्वमध्यस्यवृत्तमध्यकर्णिकायां समान्तरालं सूक्ष्म-
हयं प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदगास्फालनेन नवकोष्ठानि कृत्वा तत्र सर्वमध्यस्यकोष्ठ
मध्यगतवृत्तत्वयकर्णिकास्यकोष्ठनवक्रममध्यकोष्ठे सोऽत्यक्तरं साध्ययुतं विलिख्य
शिष्टकोष्ठाष्टके ईशादुक्तरान्तं अं आं इं ईं उं ऊं कृं कृृं इत्यष्टावक्त्रास्या-
लिख्य वाह्यवृत्तवीथिदियान्तं वोर्थां प्राग्वत् षोडशस्वरप्रसारितविन्दुयुतातां मकार
पंक्तिं प्रादक्षिण्यात् समालिख्य वाह्यवोर्थां सविन्दुकां माटकां प्राग्वत्
लिखित्वा ततस्तप्राक्पंक्तिस्यकोष्ठवृत्तत्वयमर्दमध्यकर्णिकास्यकोष्ठनवक-
सर्वमध्ये कोष्ठे झों इत्यक्तरं साध्यादियुतं विलिख्य शिष्टकोष्ठाष्टके प्राग्व-
दोशादुक्तरान्तं ल्लं ल्लं एं ऐं आं ओं अं अः इत्यष्टाक्तराणि लिखित्वा तत्र
वाह्यवृत्तवीथिदियेन्तर्वोर्थां स्वरविक्तां विन्दुयुतां उहकारपंक्तिं प्रादक्षिण्यक्रमा-
लिखित्वा तहाह्यवोर्थां माटकाच्च विन्दुयुतां प्राग्वदिलिख्य ततशान्मेयादेशान्त-
कोष्ठसपकगतवृत्तत्वयमध्यकर्णिकास्यकोष्ठनवक्रममध्यकोष्ठे प्रणवं लिखित्वा तत्
प्रणवमध्ये यथाक्रमं कं चं टं तं पं यं शं इति तत्तद्वार्गात्तराण्येकमेकं लिखित्वा
तद्विहिरोशकोष्ठायुक्तरकाष्टान्तं कवर्गं चवर्गं टवर्गं तवर्गं पवर्गं यवर्गं शवर्गं
सप्तमाक्तरपञ्चकपञ्चकं भौमाय वृधाय सौरये गुरवे राहवे शुक्राय केतवे इत्येतानि
प्रत्येकं अक्षराणि मप्तनामानि यथाक्रममेकेकं संयोज्य एवं सम्पूर्याष्टावष्टाक्तराणि
लिखित्वा तत्तद्वाह्यवृत्तवीथिदिये प्राग्वदवृत्तत्वर्तवोर्थां तत्तद्वार्गात्तराणि स्वर-

भौमं बुधं तथा सौरिं गुरुं राहुञ्च शुक्रकम् ।
 केतुमेतैस्तु सर्वव मन्वानुकौ च पूजनम् ॥ ८८ ॥
 एवं नवग्रहाणान्तु मण्डलान्युदितानि वै ।
 तेष्वे व तेषामच्चतसे कुर्युस्तदनुग्रहम् ॥ ८९ ॥
 भास्करेन्दोश्च तदारद्ये दर्श च पूर्णिके ।
 स्वोच्चयोः स्थितपूजाञ्च मण्डलं शृणु पार्वति ॥ ९० ॥
 विलिख्य वृत्तयुगलं तन्मध्ये तिर्थ्यगङ्गां तः ।
 रेखाभिरष्टभिर्मध्ये लेकाशीतिपदे लिखेत् ॥ ९१ ॥
 दृशकोष्ठादिपरितः प्रवेशनास्तार्णकान् ।
 मायान्ताशीतिसंख्यातान्मध्ये दावगतञ्च तत् ॥ ९२ ॥

विक्रतानि यथाक्रममेकैकपं क्रिक्रमादालिख्य तत्तदाह्यवाह्यवीयां प्राग्वन्माणका लिखित्वा एवं नवमण्डलानि निष्पाद्य प्रोक्तक्रमाणां ग्रहाणां प्रोक्ततत्तत्प्राप्तिकूल्यादिषु प्रणवादिचतुर्थीन्मोन्तेर्नाममन्तेर्कं स्वोक्त्रादशभिः चन्द्रस्य सों सोमाय नमः भौमादीनान्तु ऊं भौमाय नमः इत्यादिभिः ऊं कंतवे नमः इत्यन्तेष्व प्रोक्तद्रव्यादिभिर्चनात् प्रोक्तफलमिदिः । एवं क्रमेण शुभग्रहा महादित्तु अशुभग्रहा विदित्तु च भवन्तीति ॥ ८८ ॥

भास्करेत्यादिभिरोद्धरीत्यन्तैर्नवभिः श्वोऽप्तेः पूजाकालं तत्प्रस्तावपुरःसरं चन्द्राकेयोः पृथक् पूजामण्डलं तत्रिमाणद्रव्याणि तत्र पूजनञ्चोपदिशति । तत्र तदारद्ये यथाक्रमं रविवारे सोमवारे च । पूर्णिके पूर्णयामित्यर्थः । स्वोच्चयोः स्थितयोः आदित्ये मेषराशी दशमभागस्ये मध्याङ्गर्ते ऋषभराशी छतोयभागर्गते चन्द्रे नभोमध्यं गर्त । तत्त्वं वृत्तयुगलान्तवृत्तमध्ये रेखाभिरष्टभिः संजायेत इति शेषः । अस्य एकाग्रोतिपदे इत्यवान्वयः । मध्ये तत्तत्कोष्ठमध्ये इत्यर्थः । अस्तार्णन् अष्टमे पटले ज्याकमित्यादिष्टविंशश्वोकोत्तरार्द्धप्रोक्तान् जकार भकार उकार वकार मकारान् पोड़ग्नस्वरविकृतान् । मायान्ताशीतिसंख्यातान् विमर्जनीयान्तान् अग्नीतिमंख्यातान् । मध्ये मर्ज्यमध्यस्थकोष्ठ-

वृत्तयोरन्तरा कृत्वा माटकां ग्रथिताञ्च तैः ।
 पञ्चभिष्ठ लिखेत्तद् विम्बे सोमं समर्चयेत् ॥ ६३ ॥
 कर्पूरचन्दनाभ्यान्तदालिखेदिन्दुविम्बकम् ।
 रक्तचन्दनसिन्दूरगैरिकैरेकतो रवेः ॥ ६४ ॥
 कृत्वा विम्बं तत्र तञ्च पूजयेत् प्रोक्तरूपतः ।
 द्विवृत्तान्तस्तिर्थगूड्हाः कृत्वा रेखाः समान्तरम् ॥ ६५ ।
 एकोनविंशं तन्मध्ये ष्वालिखेत् प्राग्वदौरितान् ।
 प्राणादिकान्नभोजनांस्तु स्वैरुपेतान् स्वरैर्युतान् ॥ ६६

मध्ये । दावगतं ठकारमध्यस्य तत्पूर्वं चन्द्रमण्डलकोष्ठमध्यप्रोक्तहींकारं
 कृत्वेति भिन्नक्रमः ग्रथितं कृत्वेत्यर्थः । ग्रथितां एकान्तरितां तैः विसर्जनी-
 यान्तरमृतार्णं पञ्चभिः स्वरविकारविधुरैः एकतः अन्यतर्मन रवेः कृत्वा विम्बं
 रवेरिति पूर्वत्रान्वयः । तत्र विम्बे तं रविं प्रोक्तरूपतः प्रोक्तमन्वोपचारादैः ।
 हिवृत्तान्तः वृत्तहयं कृत्वा तदन्तरित्यर्थः । एकोनविंशं एकोनविंशतिरित्यर्थः ।
 अस्य रेखा इति पूर्वत्रान्वयः । तन्मध्ये पु तदेष्वाजनितकाष्ठचतुःशतकमध्ये-
 ष्वित्यर्थः । प्राग्वत ईशादिप्रादन्तिरथ्यप्रवेशगत्या । प्राणादिकान्नभोजनान् ककारा-
 दिमकारान्तान् पञ्चविंशतिवर्णानि । स्वैरुपेतान् एकैकं षोडशस्वर-
 विकृतान् । तैः ककारादिमकागत्येः स्वरविकारभिन्नेः । स्वरैर्भान्तयुतैः स्वरवि-
 कृतमकारासहितैः । वङ्गिदगार्णः अग्निभूतान्तरटगकेन । लिपिं माटकां
 विलिखेत्यस्य लिपिमिति पूर्वत्र विशदाकारमित्युत्तरत च काकाच्छिवदत्ययः ।
 तन्मध्ये मण्डलमध्ये । प्राग्वन्नाममन्वोपचारादिभिः । एतदुक्तं भवति विहस्ता-
 यामविस्तारमानिन वृत्तं निष्पाद्य तदहिरंकाङ्गलमानि च वृत्तं निष्पाद्य सर्वमध्य-
 वृत्तमध्ये कर्णिकायां प्राक्प्रत्यग्दन्तिगोटकं च अष्टाभिरष्टाभिः रेखाभिः
 समान्तरालाभिरंकार्णीतिकोष्ठानि निष्पाद्य तेषु कोष्ठेर्षीशदिग्गतकोष्ठादि-
 प्रादन्तिरथ्यप्रवेशगत्या प्राक्तान्यमृतान्तराणि स्वरविकृत्या अर्जीतिसंख्यानि
 मायान्तानि विलिख्य गिष्टसर्वमध्यकोष्ठमध्य ठकारमालिख्य तदन्तरे
 प्राग्वत झीं इत्यन्तं समाध्यादिकञ्च विलिख्य तदहिर्वृत्तवीयां स्वरविकारविधरा-

वृत्तयोरन्तरा तैश्च पञ्चविंशतिवर्णकैः ।
 स्वरैभान्तयुतैवङ्गिदशार्गेऽग्र्यथितां लिपिम् ॥ ६७ ॥
 विलिख्य विशदाकारं विहस्तायामविस्तरम् ।
 तन्मध्ये भानुमावाह्य पूजयेत् प्राग्वदीश्वरि ॥ ६८ ॥
 पौठे वा सुधया क्लिसे भूतले वा शिलातले ।
 सुसमेनावृते कृत्वा विम्बान्युक्तानि पूजयेत् ॥ ६९ ॥
 एवं सर्वत्र तत्वेस्मिन् ग्रहपूजा समीरिता ।
 विशेषादेशरहिते तत्र तत्क्रमतोर्चयेत् ॥ १०० ॥

मृताच्चरपञ्चकगृथितां माटकां विन्यस्य एवमेतच्चण्डलं कर्पूरचन्दनाभ्यां विरच्य प्रोक्तकालेषु प्रोक्तनाममन्त्रेण प्रोक्तोपचाराद्यैः सोममर्जयेत् । ततः प्राग्वच्चानन छृत्तद्वयं निष्ठाद्य प्राग्वत्तत्कर्णिकायां प्राक् प्रत्यक्षदक्षिणोदक् च समान्तराला एकोनविंशत्येकोनविंशतिरेखाः समान्तर्ख्य चतुःशतकोष्ठानि निष्ठाद्य तेषु कोष्ठेष्वीशादिप्रादक्षिण्यप्रवेशगत्या ककारान्तिमकारान्तानि पञ्चविंशतिमच्चराणि प्रत्येकं षोडशखरविकृत्या षोडशषोडशसंख्यातानि सशूद्य चतुःशतसंख्यातानि सविन्दुकानि विलिख्य तदहिर्वृत्तवीयां स्वरविकारविधुरककारादिमकारान्तैः पञ्चविंशत्यक्षरैः स्वरविकृतमकाररूपषोडशकेन वङ्गिभूताच्चरदशकेन सशूद्यैकपञ्चाशदक्षरैः सविन्दुकेरिकान्तरा गृथितां माटकां सविन्दुकां विलिख्य एवमेतच्चण्डलं प्रोक्तरक्तचन्दनादिना विलिख्य तत्र प्रोक्तकालेषु प्रोक्तनाममन्त्रेद्वादशभिः प्रोक्तोपचाराद्यैर्कर्त्त्वार्चयेत् । तेन प्रोक्तफलसिद्धिभागिति ॥ ६८ ॥

पौठे इत्यादिभिर्विगृहा इत्यन्तैस्मिभिः श्लोकैस्तत्त्वसाधारणनवग्रहमण्डलसेखनस्थानविशेषोपदेशं प्रोक्तपूजातिदेशं पटलार्थनिगमनं गृहाणां नित्याम्बकत्वोपदेशञ्च करोति । तत्र वा बिकल्पे । अनाङ्गते जनाद्यावरकररहिते । तत्र विशेषादेशरहिते तत्क्रमतः विशेषोपदेशक्रमतः विद्यायाः नित्यानामिति

एवं ते देवि विद्यायाः कालदेशात्मतोदिता ।
 सर्वात्मना सर्वदा च सैवार्च्चा सर्वविद्यहा ॥ १०१ ॥
 रागतत्त्वमयौ व्याप्तिरिति सम्यक् समौरिता ।
 अस्या निफालनाच्चिते तत्तत्त्वं स्वात्मसात् कृतम् ॥

इति षोडशनित्यातन्वेषु श्रीकादिमते
 लोकतादात्मगादिकथनं नाम
 अष्टाविंशं पटलम् ॥

॥ २८ ॥

शेषः । सैव ललितेव अर्चनोया सर्वविद्यहा सर्वदेवताविग्रहा
 इति ॥ १०१ ॥ ॐ ॥

इति षोडशनित्यातन्वेषु श्रीकादिमताख्यस्य परिपूर्णस्य तन्नस्य प्रपञ्चसार-
 मिंहराजप्रकाशभिधानेन सुभगानन्दनाथेन विरचितायां
 मनोरमाख्यायां व्याख्यायां षोडशनित्यानां लोककाल-
 तादात्मगादिप्रकाशनपरं अष्टाविंशपटलं परिपूर्णं
 परामृष्टम् ॥ २८ ॥ ॐ तत्सत् ॥

ग्रन्थसंख्या—अष्टाविंशे तु यन्नाणि प्रोक्तान्येकादशात् तु ।
 मपादाश्रीतिरधिका व्याख्याग्रन्थाः गतहयात् ॥

एकोनतिंशपटलम् ।

अथ षोडशनित्यानां होमाय विधिवच्छिवं ।
 प्राच्यादिदिविभागञ्च मण्डपाटेसु लक्षणम् ॥ १ ॥
 कुण्डानां स्थाननिर्माणं नीभियोन्यादिलक्षणम् ।
 मानानि तेषामनेसु ध्यानं जिह्वास्तदर्चनम् ॥ २ ॥
 होमद्रव्याणि सामान्यविशेषाणि हुतक्रियाम् ।
 उपक्रमोपसंहारौ फलानि च यथाक्रमम् ॥ ३ ॥
 कथयामि शृणु प्राज्ञे यैर्मन्त्रौ सिद्धिमाप्नुयात् ।
 यदि कुर्यात् यथाहृष्टं विपद्ना निरयं ब्रजत् ॥ ४ ॥
 भानोर्गत्या दिशो ज्ञात्वा कुर्यात् कर्माणि देशिकः ।
 तद्गत्या दिक्परिज्ञानं शृणु वच्ये यथाविधि ॥ ५ ॥

पूर्वस्मिन्दृष्टाविंशि पटले षोडशनित्यानां लाककालतादामादिकसुगदिश्या-
 नन्तरं षोडशनित्यानां नित्यहोमार्थं मण्डपकुण्डादिनिर्माणादिकमसुपदिश्यति ।
 अथ षोडशनित्यानामित्यादिना वाङ्क्षतमित्यनेन शोकशतरूपेणेकोनतिंशेन
 पटलेन । तत्र अथ षोडशत्यादिभिर्जेतित्यन्तेष्वतुभिः शोकैः पटलार्थादेशमज्ञा-
 न्यथा करणे प्रत्यवायोपदेशञ्च करोति । तत्र मण्डपादेरित्यत्रादिशब्दः कुण्डादि-
 विषयः । योन्यादीत्यत्रादिशब्दो मेखलादिविषयः । तेषां मण्डपादानां तद्यानं
 क्रूरसौम्यादिविभागात् तत्तद्यानं । तदर्चनं अग्नेर्जिह्वानाज्ञार्चनं । उपक्रमोप-
 संहारौ पुरस्तात्तत्रे उपरिष्ठात् तत्रे च ये प्राक्तमण्डपादिगुणविधानैः । यथाहृष्टं
 प्रोक्षणविधानवर्जे । निरयं नरकं देवताप्रातिकूल्यमित्यर्थः ॥ ४ ॥

भानोरित्यादिभिः कल्पयेदित्यन्तैः पञ्चभिः शोकैः शङ्खच्छायया दिक्परिज्ञान-
 क्रमं प्रस्तावसहितसुपदिश्यति । तत्र भानोर्गत्या आदित्यस्य दक्षिणोत्तरायणक्रम
 गतिमेदजातया छाययेति यावत् । कर्माणीति मण्डपकुण्डादीनोति शेषः । तद्
 गत्या भानुगत्या । सुममे भूतले जलयन्वादिभिरिति शेषः । क्षत्वेति भिक्रमः ।

सुसमे भूतले कृत्वा हृतं भ्रमणरुपतः ।
 तन्मध्यं विन्दुमध्यन्तु शङ्कुं संस्थाप्य तस्य वै ॥ ६ ॥
 अगच्छायान्वयवशाहृते पूर्वापरहये ।
 पूर्वापराह्लयोः कृत्वा चिह्नेतमभितस्था ॥ ७ ॥
 स्वसमानपरिभान्त्या कृत्वा हृतद्वयं पुनः ।
 तयोः संश्लेषसञ्चातमध्यदक्षोत्तरस्थिते ॥ ८ ॥
 सम्बिद्वये च प्राक् प्रत्यक्सूत्रमध्ये तु विन्यसेत् ।
 सूतं दक्षोत्तरं तेषां अयैः प्रागादि कल्पयेत् ॥ ९ ॥

हृतं कृत्वेति यावत् । तन्मध्यं विन्दुमध्यं इत्यतत् क्रियाविशेषणं । ड्रुत्तमध्यस्थ
 मर्द्विन्दुमध्यं शङ्कुमध्यं यथा तयेत्यर्थः । तुरधारणे । तस्य शङ्कार्वते इत्य-
 तत् पूर्वापरयारवेति । पूर्वापरहये पूर्वापराभिक्योर्ध्यादिग्नाः कृत्वा प्राग्व-
 चिङ्गे कृत्वेत्यन्वयः । तदभितः तच्चिह्नद्वयमभितः । तथा तद्वयमवष्टम्य स्वसमान
 परिभान्त्या तच्चिह्नद्वयान्तरालमानस्य स्वेष्टमाङ्गेमानेनान्योन्यतुल्येन परिभान्त्या
 कृत्वा हृतद्वयं हृतद्वयं कृत्वेत्यर्थः । तयोः पूर्वापरयोर्वृत्तयाः । संश्लेषसञ्चातमध्यदक्षो-
 त्तरस्थिते इत्यस्य उत्तरत्र सम्बिद्वये इत्येतदिग्निश्च । प्राक् प्रत्यक्सूत्रमध्ये प्राक्-
 प्रत्यागामकसूत्रमध्ये । तुः समाहारं । दक्षोत्तरं दक्षिणोत्तरं तेषां भग्नपादीनां सूतैः
 अग्नेः सूत्रायैः । एतदुक्तं भवति जीमूतोषपरिवेष्टिभानौ दिवसे छदिरादिभिरना-
 भृते देशे जलयन्नादिभिः सूसमोकृतस्य दर्पणोदरसङ्गाशस्य भूतलस्य मध्ये विन्दुं
 कृत्वा तदवष्टम्यतः प्रतिदिग्ं द्वादशाङ्गुलमानं हृतं निष्पाद्य तत्र षडङ्गुलमान-
 परिणाहमूलमूत्तरोत्तरपरिणाहापचयेन सूचीमातीकृताग्रपरिणाहमृज्जाकृति
 शङ्कुं द्वादशाङ्गुलमानक्षायासहितं ड्रुत्ताकारं गिलिवरेण निर्मितं तद्वृत्तमध्यस्थ
 विन्दुमध्ये यथा शङ्कुमूलपरिणाहमध्यां भवति तथा संस्थाप्य तच्चिह्नक्षायाग्रस्य
 पूर्वाह्ले तद्वृत्तरेखापूर्वभागे यत्र सम्पातस्तत्र च तताऽपराह्ले तच्चिह्नक्षायाग्रस्य
 तद्वृत्तरेखापूर्वभागे यत्र सम्पातस्तत्र च चिङ्गं विधाय तत्चिङ्गद्वयप्रापि यत् सूत्रं
 तत् पूर्वाह्ले परिकल्पितचिङ्गद्वयावष्टम्ये न तच्चिह्नान्तरालमानस्य स्वेष्टाधिकेनार्ध-
 मानेनान्योन्यसमेन किञ्चिदन्यान्यसंश्लिष्टं पूर्वाह्लं ड्रुतद्वयं विधाय तद्वृत्तरेखा-
 दक्षिणोत्तरमध्यिद्वयप्रापि प्राक् प्रथमसूत्रमध्यागत्या निर्षेष्टपैण यत्सूत्रं तद्व-

राज्ञां होमाभिषेकादिप्रयोगार्थं तु मण्डपम् ।
 विद्ध्याद्ववहस्तेन विस्तारायामसंयुतम् ॥ १० ॥
 षोडशस्तम्भसंयुक्तं चतुर्द्वारं सुतोरणम् ।
 उद्भवरवटाश्वत्यप्लक्ष्मेष्ठदनमालया ॥ ११ ॥
 पिहिताशेषकोणाच्च तत्र भागैकभागतः ।
 विद्ध्यान्मध्यतो वैर्दौ करमावसमुद्रताम् ॥ १२ ॥
 दर्पणोदरसङ्काशमध्यां तदभितस्थाया ।
 प्रागादिदिक्षु कोणेषु वह्नादिषु च कल्पयेत् ॥ १३ ॥

क्षिणोन्तरं परिकल्पय तत् प्राक् प्रत्यग्दक्षिणोन्तरस्त्रवद्यसम्प्रातात् वच्चमाणपरि-
 कल्पितसूत्रायैस्तैस्तेषां मण्डपकुण्डाटानां प्राक् प्रत्यग्दक्षिणोन्तरामकदिक्चतु-
 ष्यं कल्पयेदिति ॥ ८ ॥

राज्ञामित्यादिभिर्नक्षत्रमित्यन्तैर्गम्भिः शोकैः मण्डपनिर्माणक्रमं तत्र वैदो-
 कुण्डनिर्माणस्यानानि चोपदिशति । तत्र नवहस्तेन विस्तारायामसंयुतं नव-
 हस्तमानविस्तारिण नवहस्तमानायामेन संयुतं । षोडशस्तम्भसंयुक्तं प्राक् प्रत्य-
 ग्दक्षिणोदक् च प्रत्येकं समान्तरालं प्रमारितसूत्रचतुष्टयषोडशमध्यवित्ति
 शेषः । चतुर्द्वारं दिक्ष्विति शेषः । क्षदनमालया दर्भमालया । पिहिताशेषकोणं
 पिहिताशेषकोणभक्तिं । तत्र भागैकभागतः मण्डपस्य त्रिभागैकभागतः । मध्यतः
 मण्डपमध्यस्तम्भचतुष्टयमध्यतः । तदभितः वैदोमभितः । तथा एकत्रिंशे
 पटले वच्चमाणमेषादिमीनान्तद्वादशराशिस्यानामकेषु । चः समुच्चये । कल्पयेदि-
 त्यस्य कुण्डानीत्यनेनोन्तरत्रावाच्यः । चतुर्षकं कुण्डानामिति शेषः । एतदुक्तं भवति
 प्राक् प्रत्यग्दक्षिणोदक् च नव नवहस्तमानविस्तारायामेन वाहृकोणचतुष्टये चतु-
 र्भिः प्रतिदिशं हिहिक्रमादिक्चतुष्टयेष्ठभिर्मध्यभक्तिमभितः कोणचतुष्टये चतुर्भिर्स
 सम्भूय षोडशस्तम्भैः संयुतं निःशेषपिहितकोणचतुष्टयं प्रागादिषु मण्डपचतुर्द्वारेषु
 उद्भवरवटाश्वत्यप्लक्ष्मेष्ठदनमालये पैतेन तोरण-
 चतुष्टयेन युतं विहस्तमानविस्तारायामावक्रमक्रियान्वयेन तोरण-
 तमध्यचतुर्स्तम्भमध्यस्तम्भैः संयुक्तियुक्तां विहस्तमानोन्नतियुक्तां विहस्तायाम-

कुण्डान्यष्टौ चतुष्कञ्च तेषां रूपञ्च नामकम् ।
 निर्माणं सकलं वच्ये यथाविधि तवानघे ॥ १४ ॥
 तुलाकुलोरमेषाणां मकरस्य च देशतः ।
 विदध्याहृत्कुण्डानि चरराशिचतुष्टयं ॥ १५ ॥
 वृष्णि सिंहे वृश्चिके च कुम्भे च स्थिरराशिषु ।
 विदध्याच्चतुरस्त्राणि ततः कुण्डान्यनुक्रमात् ॥ १६ ॥
 मिथुने कन्यकायाञ्च चापे मौने क्रमेण वै ।
 उभयात्मसु कुर्वीत योनिकुण्डानि मङ्गले ॥ १७ ॥

विस्तारां दर्पणोदरसङ्काशाणां वेदीं विधाय तत् परितो वाह्यभक्त्यष्टके द्वादशराशि-
 स्यानेषु प्रतिदिशः द्विदिक्षमेण कुण्डाष्टकं प्रतिकाणमिकैकक्रमेण कुण्डचतुष्टयच्च
 सम्भूय द्वादशकुण्डानि वच्यमाणक्रमेण नृपाणां होमाभिषेकादिमङ्गलप्रयोगार्थं
 विदध्यादिति । तेषां द्वादशानां कुण्डानां रूपं चतुरस्त्राद्यात्मकं । कुलौरशब्देन
 कर्कटराशिरुच्यते । च: समाहारे । देशतः देशे । द्वत्तकुण्डानि छत्ताकाराणि
 कुण्डानि । स्थिरराशिषु प्रोक्तवृषार्दषु चतुर्षु । विदध्याच्चतुरस्त्राणि चतुरस्त्रचतु-
 ष्टयं विदध्यादित्यर्थः कुर्यात् कुण्डानि तानि चत्वारि चतुरस्त्राणि । अनुक्रमा-
 हस्यमाणक्रमात् कुण्डानि कुर्यादित्यर्थः । उभयात्मसु प्रोक्तमिथुनादिषु चतुर्षु
 राशिस्थानेषु योनिकुण्डानि योन्याकारवत्यमाणलक्षणाकुण्डानि । मङ्गले प्रयोगे
 इति शेषः । अमङ्गलेषु प्रयोगेविति शेषः । चरेषु चरराशिस्थानेषु अर्द्ध-
 शशाङ्ककं अर्द्धचन्द्राकाराणि । स्थिरेषु स्थिरराशिषु । अपि शब्देन पूर्वकुण्डानोत्य-
 तदाकथते । तिकोणानि तिकोणाकाराणि । परेषु उभयराशिषु । तुर्विशेषे । चतु-
 ष्टये कोणानामिति शेषः । अष्टकोणे अष्टास्त्रे । एतदुक्तं भवति प्रोक्तमण्डप-
 वाह्यस्थभक्त्यष्टके प्रागादिचतुर्दिंग्गतासु चतुर्षु भक्तिषु एकस्यामिकस्यां द्विदि-
 राशिक्रमेण कोणदिग्गतासु भक्तिष्वेकैकक्रमेण सम्भूय प्राक् पंक्तिगतस्यानहये
 तूतरस्यानमारभ्य प्रादच्चिख्यक्रमेणेशानकाणभक्तिपर्यन्तं भेषादिद्वादशराशि-
 स्यानानि परिकल्पय तेषु स्थानेषु मङ्गलप्रयोगे भेषकर्कटतुलामकरराशिषु द्वत्त-
 कुण्डानि चत्वारि द्वषसिंहहस्तिककुम्भराशिषु चतुरस्त्रकुण्डानि चत्वारि मिथुन

अमङ्गलेषु कुर्वीत चरेष्वर्द्धशशाङ्कम् ।
 स्थिरेष्वपि विकोणानि परेषु तु चतुष्ये ॥ १८ ॥
 पञ्चासञ्च षड्सञ्च चाष्टकोणे मकर्णिकम् ।
 एवं नवानां कुण्डानां शृणु मानादिलक्षणम् ॥ १९ ॥
 मध्यमाङ्गुलिमध्यस्थपर्वगः परिणाहतः ।
 द्वतीयांशो भवेद्वच तन्वे मर्वव चाङ्गुलिः ॥ २० ॥
 तैश्चतुर्भिर्भवेनमुष्टिर्वितस्त्रिमिगुणैः ।
 अर्तिस्त्रिमिहयेन स्याङ्गस्त्रिमिहयतः शिर्व ॥ २१ ॥
 तद्वयन्तु भवेद्वामः तन्मानं स्यान्नगेन्नतिः ।
 षस्त्रवत्यङ्गुला सा स्यात्तन्मानैः कुण्डकल्पनम् ॥ २२ ॥

कथा चापमौनराशिषु योन्याकाराणि चत्वारि कुण्डानि च पुनरमङ्गलप्रयोगे तत्त्वा-
 वादिचरराशिचतुष्ये अर्द्धचन्द्राकारकुण्डचतुष्यं स्थिराशिचतुष्ये विकोणा
 कारकुण्डचतुष्यं उभयराशिचतुष्ये क्रमात् पञ्चासञ्चषड्सप्तमास्त्रास्त्रास्त्र-
 कान्येकैक कुण्डानि च कृत्वा सम्भूय हृत्तचतुरस्त्रयोन्यर्द्धचन्द्रविकोणपञ्चास-
 षड्सप्तमास्त्रास्त्रास्त्राणां नवविधानां कुण्डानां मानादिलक्षणं शृणिवति ॥ १८ ॥

मध्यमित्यादिभिः कल्पनमित्यन्तस्त्रिभिः शोकैरङ्गुलादिमानकमं कुण्डमान-
 वासनास्त्रापदिशति । तत्र मध्यमाङ्गुलोत्यादिना शोकैनेतदुक्तं भवति यजमान-
 दक्षिणहस्तस्य मध्यमाङ्गुलिमध्यपञ्चप्रदेशपरिणाहमानं विधा कृत्वा तेषां
 दद्याणामंशानामेकांशः मर्त्रतास्मिन् तन्वे ङ्गुलिमानं भवेदिति । तैश्चतुर-
 ङ्गुलिमितांशै मुष्टिरिति नाम वितस्ति: नाम तत्त्विभिर्गुणैस्त्रिमितां-
 शेषांदशाङ्गुलमानेरियाणः । अर्तिः संज्ञा तद्वयेन वितस्त्रिमिहयेन । अङ्गुलि-
 चतुर्विंशत्येति यावत् । हस्तः संज्ञा तद्वयेन: अर्तिहयेन अष्टचत्वारिंशदङ्गुलि-
 भिरिति यावत् । शिवे इति देवोसम्बुद्धिः । तद्वयं हस्तहयं व्यामः नाम तन्मानं
 व्याममानं । नरोन्नतिः नराणां मानमित्यर्थः । सा नरोन्नतिस्त्रिमानैः षस्त्रवत्यङ्गुल-
 मानैः अवयवैः प्रमाणेष्व । एतदुक्तं भवति सर्वेषां कुण्डानामायामवस्त्रारख्यातानां
 प्रत्येकं चतुर्विंशत्यङ्गुलविशिष्टत्वात् सम्भूय द्वासप्तमङ्गुलैश्च तैर्मेखलानामुत्
 षेष्विस्त्रास्त्रयोः प्रत्येकं द्वादशाङ्गुलविशिष्टत्वलाभात् नाभ्यां सम्भूय षस्त्रवत्यङ्गुलाम-

प्राक् प्रत्यक् सूत्रमास्फाल्यं तन्मध्ये चिङ्गकल्पनम् ।
 कृत्वा तत्पूर्वतः पश्चाद्वादशाङ्गुलमानतः ॥ २३ ॥
 परं प्रसृज्य तत्रापि विद्ध्याच्चिह्नयुग्मकम् ।
 प्राक् प्रत्यक् चिङ्गमानेन तयोरेवावलम्बतः ॥ २४ ॥
 दक्षिणोत्तरतो हंसपदे कृत्वा ततस्तयोः ।
 प्रसार्य सूत्रं तत्रापि मार्जयित्वोत्तमानतः ॥ २५ ॥
 ततस्तदग्राण्यालम्बा मध्यचिङ्गस्य मानतः ।
 कुर्याङ्गं सपदं कोष्ठान्यभितस्तेषु पातयेत् ॥ २६ ॥

कृत्वाच्च परिणाहतः षस्यवत्यङ्गुलामकृत्वाच्च तत्मंख्याङ्गुलमितपुरुषदेहोत्तरति समानानि कुण्डानीति ॥ २२ ॥

प्रागित्यादिभिर्मानत इत्यन्ते: पञ्चभिः श्लोकैः ममचतुरस्त्रकुण्डनिर्माणक्रमं तत्त्वतुरस्त्रे कुण्डेन्यतरकुण्डनिर्माणं प्रस्तावमहितमुपदिशति । तत्र तत्त्वाध्यप्राक्-प्रत्यक् सूत्रमधेऽग्नि चिङ्गकल्पनं कृत्वा चिङ्गं कृत्वेत्यर्थः । तत्पूर्वतः पश्चिमाच्चिङ्गात् पूर्वतः । पश्चाच्च द्वादशाङ्गुलमानतः प्रत्येकमिति शेषः । परं अधिकं तत्रापि उभयतः प्रोक्तद्वादशहादशाङ्गुलमानेति । तयोः प्राक् प्रत्यक् चिङ्गयोः अवलम्बतः अवष्टम्भतः भ्रमादित्यर्थः । तयोर्दक्षिणोत्तरहंसपदयोः तदक्षिणोत्तरतिर्थक् सूत्रमानतः द्वादशाङ्गुलद्वादशाङ्गुलमानतः अधिकमिति शेषः । तदग्राणि प्राक्-प्रत्यग् दक्षिणोत्तरसूत्रवत्तुष्याग्राणि मध्यचिङ्गस्य मानतः द्वादशाङ्गुलमानतः पातयेदित्यस्य चतुष्टयमित्यवान्वयः । एतदुक्तं भवति प्राक् कल्पितदिक् क्रमात् प्राक् प्रत्यगायतं सूत्रमास्फाल्यं तम्भदेऽग्नि चिङ्गं कृत्वा तत्त्विङ्गात् पूर्वतः पश्चिमतः च द्वादशाङ्गुलद्वादशाङ्गुलमाने चिङ्गे कृत्वा तत्तदधिकांशं मार्जयित्वा तत्त्विङ्ग-इयावष्टम्भेन तत्सूत्रं तुत्यमानभ्रमेण प्रवर्यपतः किञ्चिदन्योन्यसंश्लिष्टवृत्तद्वयं विधाय तयोर्दक्षिणोत्तरहंसपदप्रापि प्राक् प्रत्यग्वद्वादशसूत्रमध्यस्य हंसपदसम्बद्धे दा दक्षिणोत्तरं सूत्रमास्फाल्यं तत्रापि मध्यचिङ्गद्वादशाङ्गुलद्वादशाङ्गुलमाने दक्षिणोत्तरतिर्थद्वयं विधाय तत्तदधिकांशश्च मार्जयित्वा तत्तत्सूत्राग्रचतुष्टयावलम्बनेन द्वादशहादशाङ्गुलमानेन चतुर्षु कोणेष्वपि हंसपदवतुष्टयं विधाय तत्तदग्राण्यत्तरहंसपदप्रापि प्राक् प्रत्यक् सूत्रद्वयं दक्षिणोत्तरसूत्रद्वयस्त्रे सम्भूय मत्रवत्तुष्टयमा-

चतुष्टयन्तु सूत्रं च चतुरसं भवत् समम् ।
 तस्मिन्नन्यानि कुण्डानि वदामि तव मानतः ॥ २७ ॥
 तेषां प्रोक्तक्रमेणैव चरादिषु तु गणिषु ।
 माननिर्माणयोर्वच्ये विधानं सुम्फुटं शिरं ॥ २८ ॥
 तन्मध्याष्टादशांशेन प्राक्सूत्राण्यं विकाशयेत् ।
 तिर्थ्यक्सूत्रादहिस्तेन मानन भवत्यत्तथा ॥ २९ ॥
 मध्यचिह्नावलम्बे न भवत्तदृत्तकुण्डकम् ।
 चतुरसाभितः सा तु त्याज्या भूरन्यतम्या ॥ ३० ॥
 लभ्यते सर्वकुण्डेषु तेन सर्वाणि सर्वतः ।
 तत्समान्येव जायन्ते षमवत्यङ्गुलात्मना ॥ ३१ ॥
 तन्मध्ये दशमांशं तु परित्यज्याधर्जतः ।
 तेषां शशाङ्कमानेन तन्मध्याङ्गुलम्यत्तथा ॥ ३२ ॥

स्फूर्त्य ममचतुरसं कुर्यादिति । तस्मिन् ममचतुरसे अन्यानि वृत्तादीनि
 मानतः चतुरस्तदृप्रोक्तप्राणवत्यङ्गुलमानान्यनार्थिकमानत इति यावत् ॥ २७ ॥
 तेषामित्यादिभिरामना इत्यत्तेवत्तर्मिः श्वाकः मप्रस्तावं वृत्तकुण्डनिर्माण-
 क्रमादिकमुपदिगति । तव तेषां कुण्डानां सुम्फुटं गमकं । शिरे इति
 सम्बद्धिः । तत्प्रधाष्टादशांशेन चतुरस्तमध्यमवमानम्याष्टादशांशेन । तिर्थ्यक-
 सूत्रादहिर्दक्षिणो गायततिर्थ्यक्सूत्रवये प्राक्सूत्रादहिः । तथा अभितः परितः
 काणेषु चतुर्षे । सा भूः । अन्यतः अन्यस्मिन् दिक्क चतुष्टये इत्यर्थः । तेन वच्य-
 माणविधानेन । सर्वाणि कुण्डानि । तत्समानि चतुरसपरिणाहमानसमानि ।
 एतदुक्तं भवति प्राग्वत् ममचतुरसं कृत्वा तत्प्रधाविक्षम्यानमष्टादशधा-
 विभज्य तेष्वेकांशमानात् प्राग्गतदक्षिणो गायततिर्थ्यक्सूत्रादहिः प्राक्-
 प्रत्यगायतसूत्रं प्राग्गत् निःसार्थं तत्प्रानन चतुरस्तमध्यस्यहंसपदमध्यावलम्बनेन
 भवत्ताकरं कुण्डमानं कल्पयेत् । एवं कृतं कोणचतुष्टये वृत्तादहिः तं
 भूमिमानं दिक्क चतुष्टये लभ्यते तस्मात् सर्वकुण्डानि वृत्तमाणविधानेन षमव-
 त्यङ्गुल परिणाहत शतुरस्तत्रेतममानि भवन्तीति ॥ ३१ ॥

अर्हचन्द्राकृतिर्येन भवत् कुण्डं तदोरितम् ।
 येन हयं चराणां स्थाद्राशौनां क्रमतः शिवे ॥ ३३ ॥
 तस्यैव षष्ठमंशन्तु पाश्वैयोम्तु विकाशयेत् ।
 प्रत्येकं पश्चिमं सूतं तन्मानेनाथं सूतयोः ॥ ३४ ॥
 विन्यासाद्ब्रह्मसूचान्तं तद्याग्रावलम्बनात् ।
 कुण्डं विकोणामुदितं चतुर्षु स्थिरराशिषु ॥ ३५ ॥

तत्परं इत्यादिना शिवे इत्यन्तेन श्लोकद्वयेनार्हचन्द्राकारकुण्डनिर्माणं विधानापदेशं तस्य ब्रह्मकुण्डस्थीकचरराश्यामकत्वनिगमनञ्च करोति । तत्र तत्परं दशमांशं चतुरस्त्रद्वासूत्रमानस्य दशमांशं । तुः ममाहारि । अधजाईतः प्राक् पर्यामतः । तत्परात् पश्चिमदिग्गततिर्थकं सूत्रादवोऽष्टांशमाने कल्पित-दक्षिणोत्तरायततिर्थकं सूत्रमधारात्तथा तत्सूत्रदक्षिणात्तराग्रावधीति यावत् । येन विधानेन इत्यनेन दक्षिणोत्तरतिर्थकं सूत्रायद्यं चतुरस्त्राद्विस्तीस्तीनशान् प्रसारयेद्विर्यः । एतदुक्तं भवति चतुरस्त्रस्य मध्यविक्षभमानं दशधा विभज्य तेष्वेकैकांशं तत् प्राक् पर्यामतः परिवृत्य चिङ्गदयं कृत्वा तत् पश्चिमचिङ्गादक्षिणोत्तरायततिर्थकं सूत्रं तत्ततुरस्त्राद्विरयं गव्रयत्रयाधिकमास्फात्य तदयावधि तत्कल्पितपश्चिमसूत्रवद्वासूत्रस्वनिमध्यावलम्बनेन कल्पितागचिङ्गावधाष्टांशमानेन भ्रमादर्हचन्द्राकृति कुण्डं भवेदिति । एतद्यं वृत्ताकारकुण्डमर्हचन्द्रा कारकुण्डं च क्रमतः मङ्गलामङ्गलयोः । शिवे इति मम्बुद्धिः ॥ ३३ ॥

तस्येवेत्यादिना राशिश्चित्यन्तेन श्लोकद्वयेन विकोणाकुण्डनिर्माणक्रमसुपदिशति । तत्र तस्यैव चतुरस्त्रस्येव । पाश्वेयादक्षिणोत्तरयोः । तत्मानेन प्रसारित सूत्रमानेन । तद्याग्रावलम्बनात् प्रमारितपश्चिमसूत्रद्वयायावलम्बनात् । एतदुक्तं भवति प्राग्वच्चतुरसं कृत्वा तत् ब्रह्मसूत्रं प्रागयं वहिर्गत्या प्रसार्य तत्ततुरस्त्रविक्षभमानं योद्धा विभज्य तं चक्रं कांशन पश्चिमतिर्थकं सूत्रायद्यं पाश्वयार्वहिः प्रसार्य तदयावधात् तत्सूत्रमानोपेतसूत्रदयस्य प्राक् प्रमारितब्रह्म-सूत्रस्य च यत्र सम्पातस्तदवधास्फात्य त्रासं कुण्डं कल्पयेत् । एतदमङ्गलप्रयोगे स्थिरराशिषु चतुर्षदितिर्मिति ॥ ३५ ॥

तन्मध्यपञ्चमांशेन विकाश्य ब्रह्मसूत्रकम् ।
पूर्वतः पश्चिमद्दन्तं कोष्ठयोर्मध्यदिग्गतः ॥ ३६ ॥
तत्कोणमानेन तथा भास्यत् पश्चिमायकान् ।
उच्चराग्यावधि तथा दक्षिणाग्यावधि प्रिये ॥ ३७ ॥
तन्मध्यतिर्थ्यक्सूत्राग्रहयावष्टम्भतस्था ।
विकाशितब्रह्मसूत्रावधि सूत्रदयं भवेत् ॥ ३८ ॥
योनि कुण्डमिदं भद्रे स्याच्चतुष्ठूभयात्मम् ।
गशिषु प्रोक्तकल्याणकर्मसूक्तार्थसिद्धिङ्कृत् ॥ ३९ ॥
तन्मध्यसप्तमांशेन ब्रह्मसूत्रं विकाश्य तत् ।
मानेन परितो भान्त्या कृत्वा वृत्तं तथा ततः ॥ ४० ॥

तन्मध्ये त्यादिभिः मिडिकुटित्यन्ते यतु भिः शोकर्यैनिकुण्डनिर्माणसम्बन्ध
तदुक्तनिगमनं तत्फलज्ञापदिग्गति । तत्र तन्मध्यपञ्चमांशेन चतुरस्त्रस्य
मध्यमानपञ्चमांशेन तत्कोणमानेन तन्मध्यकोणयोरन्तरमानेन पश्चिमायकान्
उच्चराग्यावधि ब्रह्मसूत्रपश्चिमायादिमध्यस्य तिर्थ्यक्सूत्रोत्तराणावधि तथा दक्षिणा-
ग्यावधि ब्रह्मसूत्रपश्चिमायादिमध्यस्य तिर्थ्यक्सूत्रदक्षिणाग्यावधि । प्रिये इति
देवोमस्तुः । तन्मध्यतिर्थ्यक्सूत्राग्रहयावष्टम्भतः चतुरस्त्रमध्यस्त्रदक्षिणोत्तर-
सूत्राग्रहयावष्टम्भेन । भद्रे इति देवीमस्तुः । एतदुक्तं भवति चतुरस्त्रमध्य-
सूत्रमानपञ्चमांशेन ब्रह्मसूत्रस्य प्राग्यवहिर्विकाश्य तत्कोष्ठवतुष्टयात्मक-
चतुरस्त्रपश्चिमभागस्यदक्षिणोत्तरकोष्ठयाद्योः नेत्रत्यादोशान्तमानेयादिवाय-
व्यानं कोणसूत्राग्रहयास्फालनेन लक्षिततस्त्रवद्यमस्यातविदितमध्यदेशावष्टम्भत
स्तत्त्वकोणावधिमानेनोत्तरकोष्ठे प्राक् ब्रह्मसूत्रपश्चिमायादिदक्षिणोत्तरमध्य
तिर्थ्यक्सूत्रोत्तराणावधि तदक्षिणकोष्ठे तत्सूत्रपश्चिमायादितदक्षिणोत्तरमध्य
भमात्म्यतिर्थ्यक्सूत्राग्रहयमारभ्य प्राक् प्रमारितब्रह्मसूत्राग्रावधि सूत्राग्रह-
स्फालनेन च कल्पिततमङ्गलकर्मसूभयराज्यात्मकर्यानवतुष्टये प्रोक्तं योनि-
कुण्डमुक्तफलमिडिकरमिति ॥ ३८ ॥

तन्मध्यत्यादिना कुण्डकमित्यन्तेन श्वाकर्षयेन पञ्चमकुण्डनिर्माणविधान
मुण्डिग्गति । तत्र तन्मध्यसप्तमांशेन चतुरस्त्रमध्यसूत्रमानस्य सप्तमांशेन तदिति
ब्रह्मसूत्रमित्यस्य विगेषणम् । मानेन विकाशितमानेन कृत्वा वृत्तं कृत्वेत्यर्थः ।

तत्त्वं शमानात्तदृते कृत्वा चिह्नानि तव वै ।
 पातयेत् पञ्चसूत्राणि तत् स्थात् पञ्चास्त्रकुण्डकम् ॥ ४१ ॥
 तन्मध्यषोडशांशेन विकाश्य ब्रह्मसूत्रकम् ।
 तेन मानेन च तथा कृत्वा वृत्तमतिम्फुटम् । ४२ ॥
 तदृते वृत्तमध्यस्य कुर्यादद्वैन चाङ्गनम् ।
 तव षट्सूत्रपार्तन भवेत् कुण्डं षट्सूत्रकम् ॥ ४३ ॥
 तन्मध्यदशमांशेन विकाश्ये ब्रह्मसूत्रकम् ।
 तेन मानेन सम्भाल्या कृत्वा वृत्तं तथा ततः ॥ ४४ ॥
 तच्चतुःषष्ठिभागेषु वयस्त्रिंशांशमानतः ।
 वृत्ते विधाय चिह्नानि सप्तसूत्राणि पातयेत् ॥ ४५ ॥

तथा तत्त्वतुरस्त्रमध्यहंसपटमधावावलम्बनत इत्यर्थः । तत्त्वं शमानात् तच्चतुर-
 स्त्रमध्यसूत्रविपाटमानेन तव तेषु चिङ्गेषु । एतदुक्तं भवति प्राग्वच्चतुरस्त्रं कृत्वा
 तन्मध्यमानस्य मप्तमांशेन ब्रह्मसूत्रप्रागग्रं वहिः विकाश्य तन्मानेन तच्चतुरस्त्र-
 मध्यस्यहंसपटावलम्बनतो भमाहृत्तं निष्पाद्य तच्चतुरस्त्रमध्यमूर्त्वं चतुर्दी कृत्वा
 तेष्वंशत्रयेणांशत्रयेण तदृते ब्रह्मसूत्रप्रागग्रादिपरितः पञ्चचिङ्गानि विधाय तत्त्व-
 चिङ्गांचिङ्गं ज्यारूपाणि पञ्चमृत्राग्यासफाल्यं तत्त्वापरूपवृत्तवरण्डमार्जनात् पञ्चासं
 कुण्डं मङ्गलकर्मणि मिश्नरागिस्थानवङ्गिटिकं प्रोक्तं भवेदिति ॥ ४१ ॥

तन्मध्यत्वादिना षट्सूत्रक्रमित्यनेन श्रोकदयेन षट्सूत्रकुण्डनिर्माणविधान-
 मुपदिग्नति । तव तन्मध्यषोडशग्रंशेन चतुरस्त्रब्रह्मसूत्रमानस्य षोडशांशेन
 विकाश्य चतुरस्त्राद्विहितिं शेषः । तथा प्राग्वत् । वृत्तमध्यस्य हंसपटमधावात्
 ब्रह्मसूत्रमानस्य । अङ्गनं चिङ्गं । एतदुक्तं भवति प्राग्वच्चतुरस्त्रं विधाय तन्मध्यमानं
 षोडशधा विभज्य तेष्वकांशेन ब्रह्मसूत्रायं वहिर्विकाश्य तन्मानेन चतुरस्त्रमध्य-
 स्यहंसपटमध्यावलम्बनेन भमाहृत्तं निष्पाद्य तत्त्वाध्यविष्कम्भमानार्दनं तत्त्वाध्य-
 तिर्थक्सूत्रदक्षिणाग्रादि परिता वृत्ते चिङ्गषट्कं विधाय तत्त्वचिङ्गाचिङ्ग-
 ज्यारूपं मृत्रपटकमासफाल्यं तत्त्वापरूपवृत्तवरण्डमार्जनेनामङ्गले कर्मणि कन्या-
 रागिस्थाननिरूपितिटिकं प्रोक्तं षट्सूत्रकुण्डं भवेदिति ॥ ४२ ॥

तन्मध्येत्यादिभिः शिर्व इत्यन्तैस्त्रिभिः श्रोकेः मपात्रकुण्डनिर्माणविधानं तत्

तत् सप्तासं भवेत् कुरुणं चापगं वायुदिग्गतम् ।
 समस्तवैरिनाशाय प्रोक्तं कुरुणमिदं शिवे ॥ ४६ ॥
 तन्मध्यस्य चतुर्विंशमाने वाह्ने पि पूर्ववत् ।
 विधाय चतुरस्तु पूर्वकोणार्द्धमानतः ॥ ४७ ॥
 कोणादभित एवास्य कृत्वा चिह्नानि चाष्ट वै ।
 तेषु चिह्नेषु कृत्वाष्ट सूत्राणि परितः शिवे ॥ ४८ ॥

फलञ्जोपदिश्ति । तत तन्मध्यदशमांशेन चतुरस्त्रमध्यसूत्रस्य दशमांशेन विकाश्य
 चतुरस्त्राहहिरित शेषः । कृत्वा द्वन्तं द्वन्तं कृत्वेत्यर्थः । तथा प्राग्वत् । ततः अन-
 त्तरमिति शेषः । तचतुषष्ठिभागेषु चतुरस्त्रमध्यसूत्रस्य चतुषष्ठिभागेषु
 लयस्त्रिंशमानतः वयस्त्रिंशदशमानतः । चापगं चापराणिस्थानगतं । एत-
 दुक्तं भवति प्राग्वत् समचतुरस्त्रं कृत्वा तन्मध्यमानं दशधा विभज्य तेष्वे-
 कांशमानेन तद्वासूत्रं वह्निः विकाश्य तन्मानेन तचतुरस्त्रमध्यसूत्रस्त्रपदम-
 वष्टम्य द्वन्तं कृत्वा तचतुरस्त्रमध्यसूत्रमानं चतुषष्ठिभागीकृत्य तेषु लयस्त्रिंशदश-
 मानेन ब्रह्मसूत्रं प्रागयादारम्य द्वन्ते समचिङ्गानि कृत्वा तत्र चिङ्गाचिङ्गं ज्यारूपेण
 समसूत्राणास्काल्य तत्तचापरूपवृत्तखण्डमार्जनादेतत् सप्तासं वायुदिग्गतचाप-
 राणिस्थानं प्रोक्तं वैरिनाशकं कुरुणं भवेदिति ॥ ४६ ॥

तन्मध्यत्वादिभिः क्रमेण वै इत्यन्तेस्त्रभिः श्वोक्तेः अष्टासूक्तुण्डनिर्माण-
 विधानं प्रोक्तकुरुणानां मेखलादिनिर्माणविधानकथनप्रस्तावसहितमुपदिश्ति ।
 तत्र तन्मध्यस्य चतुरस्त्रमध्यसूत्रस्य । चतुर्विंशमाने चतुर्विंशमाने । बाह्ये चतुर-
 सूत्रादिति शेषः । पूर्वकोणार्द्धमानतः पूर्वलिङ्गितचतुरस्त्रकोणसूत्रस्त्रार्द्धमानेन ।
 कोणादभितः कोणचतुष्यादुभयोः पार्श्वयोः । कृत्वा चिङ्गानि चिङ्गानि कृत्वे-
 त्यर्थः । शिवे इति सम्बुद्धिः । एतदुक्तं भवति पूर्ववच्चतुरस्त्रं विधाय तन्मध्य-
 सूत्रमानं चतुर्विंशतिधा विभज्य तेष्वेकैकांशमानात्तद्वह्निः प्रतिदिग्नं प्रसारित-
 सूत्राये पूर्ववच्चतुरस्त्रं प्रोक्तक्रमेण विधाय तत्कोणसूत्रस्त्रार्द्धमानेन वाह्ने-
 चतुरस्त्रे कोणचतुष्यत्वासावश्यादुभयतः प्रतिरेखं चिङ्गद्वयं क्रमात् सम्भू-
 याष्टचिङ्गानि कृत्वा तत्र चिङ्गाचिङ्गं प्राग्वत् सूत्रचतुष्कमास्कालर तद्वह्निर्गत
 कोणमार्जनादोग्दिक्स्यमीनराणिप्रोक्तमष्टासं कुरुणं कल्पयेदिति । एतेषां

कुर्यादशासकं कुरुण्डमेतेषां मेखलादिकम् ।
 प्रवच्यामि शृणु प्राज्ञे समुहिष्टं क्रमेण वै ॥ ४६ ॥
 वृत्तमध्यभुवो मानं विगुणं विभजेत् क्रमात् ।
 स्ववाच्छितेन मानेन तदसार्णि भवन्ति हि ॥ ५० ॥
 एवं यन्वादिष्टौषु पठ्विंशेषु विधिर्भवेत् ।
 कुरुण्डेषु च तथा कोटिहोमादिषु समीरितम् ॥ ५१ ॥
 प्रोक्तेष्वन्यतमे कुरुण्डे नवहस्तप्रमाणांके ।
 कारयेत् कोटिहोमन्तु पुरुषैरष्टभिस्तथा ॥ ५२ ॥
 दिग्विदिक्मयैः क्रमात् पञ्चवासरैः सर्वमिष्टये ।
 तेषाच्च दक्षिणां दद्यात् पूजाप्रणातिपूर्वकम् ॥ ५३ ॥

कुरुण्डानां । मेखलादिकमित्यवादिशब्दो योन्यादिविषयः । प्राज्ञे इति
 सम्बुद्धिः ॥ ४८ ॥

हुत्सेत्यादिना समीरितमित्यन्तेन श्रोकहयेनाशास्त्रयन्त्रकुरुण्डादिकल्पनोपायो-
 पदेण प्रोक्तनिगमनश्च करोति । तत्र वृत्तमध्यभुवः वृत्तमध्यविष्कम्भस्य । विगुणं
 विगुणितं । स्ववाच्छितेन स्ववाच्छितास्त्रिमानेन । तदसार्णि अष्टास्त्रयन्त्रकुरुण्डानि ।
 उक्तेषु पञ्चविंशेषे पठते । चकारः समुच्चये । कोटिहोमादिषु वच्चमाणेषु
 अदादिशब्दो महामंस्यहोमादिविषयः । एतदुक्तं भवति प्रोक्तक्रमादृतं कृत्वा
 तत्त्वमध्यविष्कम्भमानं स्वाभीष्टास्त्रिसुसंख्यया विभज्य तेषु तत्तदंशमानेन हुते परित-
 श्चिङ्गानि स्तेष्टास्त्रिसंख्यानि विधाय तत्तचिङ्गाचिङ्गं ज्यारूपाणि सूत्राणि स्वेष्टा-
 स्त्रिसंख्यान्यास्तालग तत्तद्वापरूपाणि हुत्सुरुण्डानि मार्जियत्वा एवं माल्कापट-
 लोक्षषट्विंशतिश्चादियन्तेषु तत्तत्कुण्डेषु च कोवादिमहामंस्यहोमप्रोक्तकुण्डेषु
 च विधानं समीरितमिति ॥ ५१ ॥

प्रोक्तेष्वित्यादिभिरास्त्रिकैरित्यनः षडभिः श्रोकः कोटिहोमकुण्डप्रमाणं
 होलूसंख्यां तद्वोमप्रकारं होलूदक्षिणां गुरुदक्षिणां तत्कोटिहोमकर्त्तव्यकाल-
 विशेषांस्तद्विद्यां होलूतत्त्वाद्योपदिशति । तत्र प्रोक्तेषु मङ्गलामङ्गलत्वभेदतः
 अन्यतमे तत्तदनुगुणे । नवहस्तप्रमाणके आयामेन विस्तारेण च । तथा वस्त्र-

गोचर्महयमावन्तु भवं गां प्रसुतस्तनीम् ।
 महिषों सप्रजामश्वदासदासौविभूषणाम् ॥ ५४ ॥
 वासांसि हेमनिष्काणां शतं तेषामर्थेकशः ।
 ततो गुरोश्च तान्येव तैः समानमुदौरितम् ॥ ५५ ॥
 दिव्योत्पातंषु रोगान्तौ घोरं च रिपुनियहे ।
 तथा दिग्विजयेऽन्यस्य परकृत्यादिसम्भवे ॥ ५६ ॥
 कारयेत् कोटिहोमन्तु विद्यया नित्ययादया ।
 सुरूपैश्च सुशौलैश्च नित्याभक्तैस्तथास्तिकैः ॥ ५७ ॥
 प्रोक्तानां सर्वकुण्डानां अरतिखातमावकम् ।
 कोटिहोमस्य कुण्डस्य खातमूर्द्धन्तु तस्य वै ॥ ५८ ॥

माणलक्षणैर्विद्याविद्धिः । क्रमात् त्रिंशत्पटलवस्थमाणहोमविधानक्रमात् ।
 एतदुक्तं भवति वस्थमाणेत्यादिना समुद्गवप्राक्तकुण्डेषु तत्तदनुग्रणं कुण्डं नव-
 हस्तप्रमाणं वस्थमाणमेवलादियुतं कृत्वा प्रतिदिवमं दिवसपञ्चकं दिग्विदिक्-
 स्थैरषभिरषभिः पुरुषवैक्षणमाणलक्षणसम्पन्नैर्वैक्षणमाणविद्यया स्वाभिमतसिद्धि-
 पर्यन्तं होमं कारयेदिति । तंषां हातृणां । दद्यादित्यस्य भुवमित्यादिभिरषभिः
 पदैर्हितोयान्तैः प्रत्येकमुत्तरत्रान्वयः । दद्यात् पञ्चसु पञ्चसु दिनेषु । गोचर्महय-
 मावं गोचर्ममावाया भुवः प्रमाणं वृहस्पतिराह ।

ममहस्तप्रमाणेन त्रिंशदंशनिवर्त्तनम् ।
 दश तान्येव गोचर्मेति ॥

तद्विगुणमेकशः एकं कहोते । तान्येव वस्तुनि । तैर्होर्णविभिः । समानमुदौरितं
 प्रोक्तद्वयजातमिति । दिव्योत्पातेषु अहनकृतादिविकृतिषु । आदया
 ललितया । नित्याभक्तैः षोडशनित्याभक्तैः । आस्तिकैः नित्यनैमित्तिकादिक्रम
 भजनपरैः ॥ ५७ ॥

प्रोक्तेत्यादिना श्लोकेन कुण्डानां खातमानसुपदिश्ति । तत्र अरातः चतुर्वि
 श्ल्यकूलमानं । तस्य कोटिहोमप्रोक्तनवहस्तमानकुण्डस्य ॥ ५८ ॥

सर्वेषां मेखलामानं वितस्यष्टतदर्द्धकैः ।
 विस्तारोत्सेधयोः कुर्याद्योनिहोवासनाग्रतः ॥ ५६ ॥
 महाकुण्डस्य तु पुनर्मेंखला हस्तमानतः ।
 तिस्त्रिमपि विस्ताराः प्रत्येकं षोडशाङ्गुलाः ॥ ६० ॥
 तेषामुत्सेधसंख्याश्च षोडश सुः क्रमेण वै ।
 योनिनिर्माणमधुना वासनाच्च शृणु प्रिये ॥ ६१ ॥
 वहिष्ठमेखलामध्यादारभ्य निजनालङ्काम् ।
 वितस्तिमावकां कोष्ठामश्वत्यदलसन्निभाम् ॥ ६२ ॥

सर्वेषामित्यादिना शोकेन सर्वकुण्डमेखलामानं योनिनिर्माणञ्चोपदिशति ।
 तत्र वितस्यष्टतदर्द्धकैः इदशाङ्गुलचतुरङ्गुलमानः एष मानकमो विस्तारस्य
 चाधारादि उत्सेधोर्द्वादिश्च नोइव्यः । एतदुक्तं भवति महाकुण्डरहितानां सर्वे-
 कुण्डानां परितस्त्वेकैकाङ्गुलमानाङ्गुलहिरधो मेखलां इदशाङ्गुलहाटशाङ्गुलमान-
 विस्त्रिणं चतुरङ्गुलमानोत्सेधेन च युतां कल्पा तदुपरि वाह्ये परितस्तुरङ्गुल-
 मानं मुक्ता तदन्तरष्टाङ्गुलमानविस्तारणं चतुरङ्गुलमानोत्सेधेन च युतां द्वितीय-
 मेखलां तदुपरि प्राग्वत् वाह्ये चतुरङ्गुलमानं मुक्ता तदन्तर्विस्तारोत्सेधाभ्यां
 चतुरङ्गुलमानमिता द्वितीयां मेखलाच्च कल्पा तत्त्वे खलायां होतुरासनाग्र-
 पार्श्वमध्ये वक्ष्यमाणलक्षणां योनिं कुर्यादिति ॥ ५८ ॥

महेत्यादिना प्रिये इत्यन्तेन शोकहयेन महाकुण्डस्य मेखलामानं योनि-
 निर्माणविधानच्च तदासनाकथनप्रस्तावमहितमुपदिशति । तत्र तृद्विशेषे । हस्त-
 मानतः अष्टचत्वारिंशदङ्गुलमानतः । तिस्त्रिणां मेखलानामिति शेषः । तेषां
 मेखलानां दिव्यत्वात् तामामिल्यर्थः । षोडशाङ्गुलानोति शेषः । एतदुक्तं भवति
 महाकुण्डस्य परिता विस्त्रिणाष्टचत्वारिंशदङ्गुलमितामुत्सेधेन षोडशाङ्गुलमान-
 मितामधोर्मेखलां तदुपरि वाह्यतः षोडशाङ्गुलमानं मुक्ता तदन्तर्द्विंशदङ्गुलमान-
 विस्तारा षोडशाङ्गुलोत्सेधां द्वितीयां मेखलां तदुपरि वाह्ये षोडशाङ्गुलं मुक्ता तद-
 न्तर्विस्तारोत्सेधाभ्यां षोडशाङ्गुलमानां द्वितीयां मेखलां कुर्यादिति । योनिस्त्रूप-
 तः निर्माणं तस्या वासनां योनिनिर्माणस्य । प्रिये इति देवीमन्तुष्टिः ॥ ६१ ॥

वहिष्ठेष्वादिभिः ममूहत इत्यन्तेर्ज्ञदीप्ततुमिः शोकयोनिस्त्रूपं तत्रिमाण-

वितस्त्यायामसंयुक्तां तदद्देन तु विस्तृताम् ।
 एकाङ्गुलोत्सेधयुतां मेखलोपरि सर्वतः ॥ ६३ ॥
 मूलान्निम्नायकां स्तोकं कुर्याद्योनिच्छ सर्वतः ।
 योनिः कारणभूतस्य तत्त्वस्य स्थात् पदं महत् ॥ ६४ ॥*
 तेन तत्रैव हृव्यानां विधानं तन्मयत्वतः ।
 फलानि पूर्णान्यचिरादयन्नादितरत्यसौ ॥ ६५ ॥

क्रमं तदामनां महाकुण्डस्य योनिरूपेन मानकृमिच्छोपटिश्चति । तत्र वहिष्ठ
 मेखलामध्यात् प्रथममेखलामध्यभूतभूप्रदेशादितस्तिमात्रकां कोषां हादशाङ्गुलोत्
 सेधकत्वितनालां अश्वत्यदलसर्वविभां अश्वत्यपत्राकारां वितस्त्यायामसंयुक्तां हाद-
 ङ्गुलायामसंयुक्तां तदद्देन तु विस्तृतां षड्ङुलविस्तारयुतां । सर्वतः सर्वेषु
 कुण्डेषु । स्तोकं किञ्चित् । सर्वतः सर्वस्य अस्य कारणभूतस्य इत्युच्चरतान्वयः ।
 एतदुक्तं भवति सर्वकुण्डेषु होतुरासनप्रदेशे प्रथममेखलामध्यप्रदेशभूमी हादङ्गुला-
 यामविस्तारमेकाङ्गुलोत्सेधं चतुरस्त्रं पीठं सृदा कृत्वा तदाद्युपरितनमेखलाग्राह्म-
 मध्यतनमेखलोपरिस्तरणार्थं कृतरभ्युक्तमेखलास्यगिरुच्चाकारं नालं कृत्वा तदाल-
 सम्बन्ध्युपरितनमेखलोपरि षड्ङुलमानविस्तारमध्यां तत्प्रदेशादुभयपार्खकम
 सर्षोचितायहादशाङ्गुलमानायामामिकाङ्गुलात्सेधामश्वत्यपत्राकारां मूलात्
 किञ्चित् क्रमान्निम्नायां योनिं कुर्यादिति । हृत्तकुण्डव्यतिरिक्तकुण्डानां योनिं
 जानीयादेवेति सम्प्रदायः । कारणभूतस्य तत्त्वस्य विश्वकारणभूतस्य जातरूप-
 तत्त्वस्य पदं उदयविश्वान्तिस्थानं महत् पूर्णत्वात् । तत्र योन्यां असौ अपरि-
 च्छक्षात्मिका यानि । महाकुण्डस्य कोटिहोमप्रोक्तकुण्डस्य मान योनिरूपेण शेषः ।
 समूहतः सम्यग्भूतेन । ऊहो यथा वितस्तिमात्रमेखलस्य कुण्डस्य नालोत्
 सेधमानं वितस्तिः तद्योनिर्विस्तारमानमङ्गुलघटकं आयाममानं वितस्तिः
 उत्सेधमानमेकाङ्गुलं तदा हस्तमात्रमानमेखलस्य महाकुण्डस्य तत्त्वानानि
 कियत्तीति तत्प्रकरणात्तदानानि लिख्यन्ते । नालमानमष्टचत्वारिंशदङ्गुलमानं ।
 योनिः विस्तारमरितः । आयाममानं हस्तः । उत्सेधमानमङ्गुलचतु-
 ष्टयस्त्रं । योनिकुण्डस्य तत्प्रेखलोपरि योनिकृमिं विनैव तत्फलसिद्धिकदिति
 सम्प्रदायः ॥ ६६ ॥

* योनिः कारणभूतस्य तत्त्वं स्थात् परमं महत् ।

महाकुण्डस्य चैवेतत् कुर्यान्मानं समूहतः ।
 नाभिं कुर्यात् सर्वं च कुण्डमध्ये विधानतः ॥ ६६ ॥
 अष्टच्छदं सरोजनु विदधाऽचारुविग्रहम् ।
 चतुर्भिरङ्गुलैः कुर्यात् कर्णिकां इलमेव च ॥ ६७ ॥
 विस्तारादपि चोत्सेधं षड्भिः षड्भिरुदीरितम् ।
 प्राग्वन्महति कुण्डे च कुर्यादृहेन तत्तथा ॥ ६८ ॥
 ध्यानमने द्विधा प्रोक्तां सौम्यक्रीर्यविभागतः ।
 सौम्यं नित्यासमाकारं ध्यानमन्यकृगु प्रिये ॥ ६९ ॥

नाभिमित्यादिना तयेत्यल्लेनार्दीद्येन श्वोकहयेन सर्वकुण्डमध्ये नाभिनिर्माण-विधानं तल्लत्त्वाणं भव्याकुण्डस्य प्रोक्तवदूहकत्यनश्चोपदिशति । तत्र विधानतः वक्ष्यामाणप्रकारेण । चारुविग्रहं अन्यनाधिकमानं । चतुर्भिः प्रतिदिशमिति शेषः । चः समुच्चये । षड्भिः षड्भिः अपि चेत्यनेन अङ्गुलैरिति पूर्वश्वोकादाक्षघाते । एतदुक्तं भवति प्रोक्तानां सर्वकुण्डानां कुण्डमध्यस्थः सपदावलम्बने न प्रतिदिशं दशाङ्गुलमानपरिभ्वान्त्या हृत्तं निष्पाद्य तदृत्तान्तराले षड्ङुलोत्सेधयुतं पौठं क्षत्वा तत्त्वाध्यस्थः सपदावलम्बने न प्रतिदिशं चतुरङ्गुलमाने न द्वृत्तं निष्पाद्य तद्विहिः षड्ङुलमाने न च सूक्तं क्षत्वा तदन्तर्वृत्तमध्यं कर्णिकां परि कल्पय तद्विहिः स्वदृत्तान्तरालवोय्यामष्टदलविधाने न च सधृय विंशत्यङ्गुलमध्यसंस्थं नाभिपद्मं कुर्यादिति । महति कुण्डे क्रोटिहोमप्रोक्ते कुण्डे ऊर्हन यदा अर्तिमानविस्तारायामकुण्डे नाभिपद्मस्याधोदलविस्तारमध्ये षड्ङुलात्मकं कर्णिकामानं चतुरङ्गुलात्मकं नदा नवहस्तविस्तारायाममहाकुण्डे । नाभिपद्मस्य तत्त्वानानि कियन्तीतूर्हन तत्त्वानभव्या लिख्यते । यथा उत्सेधमानानि अष्टोत्तरशताङ्गुलसंख्यानि दलमानानि प्रतिदिशमष्टोत्तरशताङ्गुलानि कर्णिकार्द्विस्तारमानानि द्विमस्त्वङ्गुलानि सधृय पद्मविष्कम्भमानाङ्गुलानि षष्ठुगत्तरतिशतसंख्यानि भवन्ति । तत्राभिपद्मं तथा तत्त्वानेन ॥ ६८ ॥

ध्यानमित्यादिना श्वोकेन सौम्यक्रीर्यविभागेन अनेष्ठानहयप्रस्तावपुरः सरं सौम्यध्यानमतिदिश्य क्रूरध्यानं प्रस्तौति । तत्र नित्यासमाकारं ध्यानं तत्त्वमित्याप्रोक्तस्यूलरूपध्यानं । प्रिये इति देवीसम्बुद्धिः ॥ ६९ ॥

हिशौर्षं सप्तहस्तम् विपाद्सप्तजिह्वकम् ।
 विधारूपमतिक्रूरैरुणौः षड्भिरौक्षणौः ॥ ७० ॥
 सव्यैश्चतुर्भिर्हस्तैस्तु शक्त्यच्चस्तुक्स्तुवौ तथा ।
 इतरैस्तोमरं तालवृत्तं सर्पिःसुभाजनम् ॥ ७१ ॥
 निहन्तुमनिशं व्यात्तवक्त्रं ध्यायेऽविर्भुजम् ।
 क्रूरेषु सर्वं होमेषु ध्यानवैभवमौरितम् ॥ ७२ ॥
 वङ्गः शिरसि देहे वा शोत्रेष्वच्छिष वा तथा ।
 जुहुयाच्चेत्तदा च्छिप्रं तदघैमं विनाशयेत् ॥ ७३ ॥
 ततस्तदक्त्योर्जिह्वासप्तकं सम्यगर्चयेत् ।
 जुहुयाच्च समाप्नोति वाच्छित् सकलं चणात् ॥ ७४ ॥
 हिरण्या कनका रक्ता कृष्णा जिह्वा यथार्थका ।
 दक्षवक्त्रगता सर्वं सिद्धिदा तु समर्चनात् ॥ ७५ ॥

हिशौर्षत्यादिभिरीरितमित्यन्तेस्त्रिभिः शोकंनेः क्रूरध्यानमुपदिशति ।
 तत्र विधारूपं मत्त्वादिगुणभेदेनेति शेषः । सर्वेष्टत्रिष्ठौः । इतरैर्वैमेहस्तैः सर्पिः
 सुभाजनं सर्पिःपूर्णहेमपात्रं । अत्रायुधक्रमस्तद्भुजाद्याधरभुजान्तमित्यवगन्तव्यः ।
 व्यात्तवक्त्रं विस्तृतवक्त्रम् ॥ ७२ ॥

वङ्गेरित्यादिना शोकनानेजिह्वाव्यतिरिक्ताङ्गेषु होमे प्रत्यवायमुपदिशति ।
 तत्र वा समुच्चये । तं साधकम् ॥ ७३ ॥

तत्र इत्यादिना शोकनं जिह्वासप्तकार्चनं तत्र होमं तत् फलञ्चोपदिशति ।
 तत्र तदक्त्योः अग्ने वक्त्र्योर्जुहुयात् । चकारात् जिह्वासप्तके इत्यर्थः । चणात्
 प्रोक्तमण्डलादिकालाङ्गनं ॥ ७४ ॥

हिरण्यत्यादिना शोकेनान्तेः दक्षिणवक्त्रजिह्वाचतुष्टयनामानुगपदिशति । तत्र
 यथार्थका रूपादिभिरिति यावत् । सर्वंसिद्धिदा वाच्छितफलदायिनो ॥ ७५ ॥
 सुप्रभेत्यादिना शोकेन वामवक्त्रजिह्वाव्ययनामानि तदल्पजिह्वायाः सर्व-

सुप्रभा चातिरिक्ता च वहुरूपा च वामगा ।
 वहुरूपायां जिह्वायां होमः सर्वार्थमाधकः ॥ ७६ ॥
 इतरासु हुनेत् कृगर्कर्मस्तुभिमतेषु तु ।
 यस्यां जुहोति तामाद्यां समभ्यर्च्याथ सप्तशः ॥ ७७ ॥
 ततो हुनेच्च जिह्वायामुक्तायां तव कर्मणि ।
 सामान्यतो नित्यहोमे द्रव्याणि शृणु सुन्दरि ॥ ७८ ॥
 आज्यमन्नं पायसञ्च तिलतण्डुलमप्यथ ।
 तद्यं चेति मंग्रोक्तानुक्तान्येतानि नित्यक्षि ॥ ७९ ॥
 शुभेदर्भैः परिस्तौर्यं सर्वत्र शुभकर्मसु ।
 अभिचारेषु वान्येषु कूरेष्वन्येष्वपि प्रिये ॥ ८० ॥
 नक्षत्रवृक्षैस्तद्योनिरक्तोत्पचरणा तथा ।
 तन्मांसैस्तव तवोत्तैर्द्रव्यैः कूरेषु कर्मसु ॥ ८१ ॥

कर्मसु सिद्धिगदत्वाद्वापदिशति । तव वामगा वामवक्तु गता । सर्वार्थमाधकः सर्व-
 होमेषु तत्तत्सिद्धिशत् । नित्यहोमं तस्यामेव कुर्यादिति ममादायः ॥ ७६ ॥

इतरास्त्रिल्यादिना सुन्दरीत्यन्तेन श्वोकहयेन इतरजिह्वापट्कं करहोमस्य
 कर्त्तव्यतां तत्तत्कर्मणि तत्तजिह्वापुरः सरं तत्पूर्वजिह्वान्तं इतरजिह्वार्चनं तस्याः
 होमविधानं सामान्यतो नित्यहोमद्रव्यकथनप्रस्तावञ्च करोति । तव इतरासु वहु-
 रूपाख्यजिह्वाव्यतिरिक्तासु षट्सु । यस्यां जिह्वायां । ततः जिह्वार्चनानन्तरं । उक्तायां
 तत्तत्कर्मानुरूपायां । सुन्दरीति देवीमस्तुद्दिः ॥ ७८ ॥

आज्यमित्यादिना श्वोकेन नित्यहोमद्रव्याख्युपदिशति । तव प्रथमाद्देव
 पञ्चद्रव्याणि कथितानि । तद्यं तिलसहिततण्डुलं । नित्यकं नित्यहोमे ॥ ७९ ॥

शुभैरित्यादिना श्वोकेन शुभकर्मस्तुभिचारादिषु च परिस्तरणीयभेदमुपदि-
 शति । तव सर्वत्र तन्वे । अन्येषुश्वाटनादिषु । प्रिये इति सर्वुद्दिः ॥ ८० ॥

नक्षत्रेत्यादिना श्वोकेन कृगर्कर्मसु होमद्रव्याख्युपदिशति । तव सर्वत्र

प्रसूनान्येकमेकन्तु फलानि च तथा हुनेत् ।
 अन्नाज्यादि समस्तन्तु निष्कमावं हुनेत् क्रमात् ॥ ८२ ॥
 स्त्रातो विशुद्धवसनो धूपस्त्रग्गम्यवासितः ।
 प्रसन्नचित्तवदनः कुर्याद्वोमन्तु साधकः ॥ ८३ ॥
 प्राड्मुखो विष्टरासीनः प्राणायामपुरः सरम् ।
 न्यस्तगावोऽर्घतोयेन प्रोक्षयेत् कुण्डमध्यकम् ॥ ८४ ॥
 द्रव्याग्रन्थानि तदस्थान्यशेषाणि विशुद्धये ।
 दर्भेण विलिखेत् कुण्डमध्ये रेखाचतुष्ठयम् ॥ ८५ ॥

नक्षत्रवृक्षैः एकविंशि पट्टे षट्मसतितमश्चोकादितिभिः श्लोकैरुक्तौः रिपोरिति शेषः । तथोनिरक्तोत्त्वचरुणा एकविंशि पट्टे त्वेकोनाशीतितमाशीतितम-श्लोकद्योक्तरिपुनक्षत्रव्यानिरक्तपाचित्तचरुणा । तथा समुच्चये । तथांसैः रिपु-नक्षत्रयोनिमांसैः । तत्र तत्र तत्तत्पट्टे ॥ ८१ ॥

प्रसूनानोत्त्वादिना श्लोकेनकैकाहुतिद्रव्यपरिमाणमुपदिग्नति । तत्र तथा एकमेकं । अन्नाज्यादीत्यत्रादिशब्दः पायसतिलतण्डुलादिविषयः । निष्कमाव-मित्यनेनाज्यादीनां प्रस्थमावेण षस्त्रवत्याङ्गौतीः कुर्यादिति यावत् ॥ ८२ ॥

स्त्रात इत्यादिना श्लोकेन होतुस्तंकालपरिकर्मोपदिग्नति । तत्र प्रसन्नचित्त-वदन इत्येतत्रित्यनैमित्तिकमङ्गलहोमविषयः ॥ ८३ ॥

प्राड्मुख इत्यादिभिरुदोरित इत्यन्तेरध्यईर्देशभिः श्लोकैः सर्वमङ्गलहोमानां सामान्यपुरस्ताञ्चोपरिष्टाच तत्तद्विष्ठिं क्रूरहोमस्यापि तत्तत्साधारणताञ्चोपदिग्नति । तत्र न्यस्तगावः तत्तद्वित्याप्रोक्तान्यासमन्वे रिति शेषः । तत्रेषानि तथो-निस्थानि कुण्डपरिसरस्थानि च । तत्र नवकोषे । प्राणादिषु कोषेषु । सम इत्यस्य जिह्वा इत्येतद्विशेषं । मध्ये मध्यकोषे । वक्षिं तथा स्त्ररन् नित्यहोमोक्तप्रकारेण वक्षिं तत्तद्वित्यारूपं स्त्ररन् । अस्य पदस्य अनन्तरश्लोके पूजयेदित्यनेनान्वयः । प्रोक्तैः वक्षेनान्वेति शेषः । चः समुच्चये । द्रव्यकरादिकं ग्रन्तिवौजलक्ष्मीवौजद्यादिकम् । अष्टानां अन्नेष्व सप्तजिह्वानां । तमन्त्रा यथा क्रीं श्रीं अन्नये स्त्राहा क्रीं श्रीं

प्राक् प्रत्यग्दक्षिणोदक् च तत्र जिह्वा: समच्चयेत् ।
 प्रागादिषु तु सप्तापि मध्ये वह्निं तथा स्मरन् ॥ ८६ ॥
 पूजयेत् सर्पिषा होमं कुर्यात् सप्त क्रमेण वै ।
 जिह्वानामभिरेकैकं वह्ने श्व द्वादशरादिकम् ॥ ८७ ॥
 स्वाहान्तमन्वमुदितमष्टानां क्रमतः शिवे ।
 वह्निं सभाजनं हस्ते गृहीत्वाङ्गारकञ्च तत् ॥ ८८ ॥
 क्रव्यादेभ्यो नम इति प्रोक्तान्यत् सभाजनम् ।
 विपरिभास्य कुण्डल्लु तन्मध्ये विन्यसेत्ततः ॥ ८९ ॥
 प्रज्वाल्य ललिताद्याभिर्विद्याभिः परिष्वेचनम् ।
 क्षत्वा दर्भैः परिस्तीर्थ्य पलाशाश्वत्यपत्रकैः । ८० ॥

हिरण्यायै स्वाहा इत्यादयः । सभाजनं भाजनमहितं क्रव्यादेभ्यो नमः इति शेषः । अन्यत् त्यक्तशेषं अङ्गारं । तत्त्वाध्ये कुण्डलमध्ये । दर्भैः प्राक् पश्चिमयोरुत्तरायैः दक्षिणोत्तरयोः प्रागग्रेष्य मध्यस्थमेवलास्त्रित शेषः । पलाशाश्वत्यपत्रकैः पलाशाश्वत्यग्रोरन्यतरपत्रकैः । तथा घृताङ्गुष्ठौः पञ्चमे पठले एकोनषष्ठितम-
 श्लोकोत्तराङ्गेन तदनन्तरश्लोकाङ्गेन पादेन चोक्तकमेण तत्तत् निष्ठानां स्मरणपूर्वे प्रतिजिह्वा^१ नवनवाहुतोः परिवारशक्तोनामैकैकाङ्गुष्ठौ । मृलतः तत्तत्रित्या-
 विद्यया । नाथनित्यामभूतजैः नवनाथपञ्चदर्शनित्यादिननित्याक्षाषाढ़रपञ्चभूता-
 ल्यकैर्मन्त्रैरिति शेषः । स्वाक्षाश्वानगतां स्वभूमध्यान्तर्गतद्विदलपश्चाधारमध्यस्थ-
 शक्तिरूपमहावक्षिण्वरुपतादालंग गतां । परिस्तरणपूर्वकं परिस्तरणं पूर्वादित उत्तरान्तेषु । भक्ताना दग्धपरिस्तरणदर्भाणाम् । एतदुक्तं भवति विष्टरे प्राण-
 मुखस्थितः प्राणायामपुराः सर्वां न्यासं कृत्वा स्थापितार्घजलेन कुण्डं होमद्रव्यं संप्रोक्ष्य कुण्डमध्यस्थानाभिपश्चकर्णिकायां प्राक् प्रत्यग्दक्षिणोदक् च दर्भेण लिखितरेखाचतुष्टयेन नव कोष्ठानि निष्याद्यार्बतोयेन संप्रोक्ष्य भाजननिहित मङ्गारं हस्ते गृहीत्वा क्रव्यादेभ्यो नमः इति मन्त्रेण तस्मादङ्गारसकलं दक्षिणस्थां

तथा षष्ठाहृतौः कृत्वा नित्या षोडश मूलतः ।
 जुहुयादेकमेकन्तु नाथनित्यात्मभूतजैः ॥ ६१ ॥

ततस्य परिषिच्चात्मानं स्वात्मानं + विभाव्य ताम् ।
 स्वाज्ञास्यानगतां बुद्धा परिस्तरणपूर्वकम् ॥ ६२ ॥

दग्धाम्नौ भस्मना कृत्वा तिलकं न्यस्तगात्रकः ।
 पूजां समाप्त विचरेत् सुखो तद्रूपवान्नरः ॥ ६३ ॥

दिश्यपात्य सभाजनमङ्गारं कुण्डमभितः त्रिःप्रदक्षिणं परिभ्रात्य तन्मध्य-
 स्थकोषे तं वक्ष्मि संस्याप्य प्रज्वात्य ललितादित ऋत्रियादिद्यासु स्वभजनोय-
 विद्यया परिषिच्च तत्कुण्डमध्यमेखलायाः परित उदगश्च प्रागश्च दर्मैः
 कुशेवा परिस्तीर्थं पलाशाश्वस्योरन्वतरस्य वर्वेद्वों परिकल्प्य मध्ये वक्ष्मि
 तदभितः प्रागादिकुण्डकोषेषु स्वाभिमतादिसप्तज्ञां ध्यात्वा छाँ श्रीं अमनये
 नमः इति मध्ये वक्ष्मि समधर्थं छाँ श्रीं हिरण्यायै नमः इत्यादिभिः स्वाभि-
 मतादिभिः सप्तज्ञामन्त्रः समधर्थं ललिताहोमे तत्तज्जिह्वास्मरणपूर्वं
 श्रीविद्यादृतीयखण्डदिननित्याभ्यां प्रतिज्ञां नवनवाहृतोहृत्वा तदन्यनित्या-
 हामे तत्तज्जिह्वामन्त्रः स्वाहान्तस्तासु प्रत्येकं नवनवाहृतोहृत्वा नित्यनैमित्तिक-
 मङ्गलहोमेषु वक्ष्मि तत्तज्जित्याविग्रहं मङ्गलकर्मसु तत्र प्रोक्षविग्रहं तत्पूजा-
 क्रमेणैकैकाहृतिं स्वभजनोयविद्यया नित्यनैमित्तिकयोः षोडशाहृतोश्च छत्रे
 हुत्वा काम्ये तत्तत्कर्म प्रोक्षद्रव्यैस्तत्तत्संख्याहृतोश्च हुत्वा ललिताहोमे
 नाथमन्त्रैस्तिथिनित्यया तहिननित्ययात्माषाढ़रेण भूतमन्त्रैश्च तदितरनित्या-
 होमे नाथमन्त्रैरेव हुत्वा प्राग्वत् परिषिच्च वक्ष्मि देवीं विभावयन् स्वाज्ञाधार-
 स्यशक्तिरूपमहावक्षिना तादाक्षरं विभाव्य परिस्तरणदर्भादिकं तदहृतौ दग्धु-
 तद्वस्मना तिलकं कृत्वा तत्तज्जित्याविद्यां हुतसंख्यामावर्त्य प्राग्वत्रासं कुर्या-
 दिति । क्षरकर्मसु अभिचारादिषु ॥ ६४ ॥

† आस्त्रान् ।

क्रूरकर्मसु होमेषु विधिरेष उदीगितः ।
 तेषु तत्त्वोमकरणं समाप्ते नियशस्तथा ॥ ६४ ॥
 साभ्यङ्गं विद्ययात्मानं कुर्यात् सम्पूजयेत्तथा ।
 नियक्रमं ततो नियं तत्त्विवसविद्यया ॥ ६५ ॥
 मिथनानि च पञ्चाशत् पूजयेत् प्रणमेदपि ।
 मङ्गले पूर्वमुदिते पाहि मामितुगदौरयेत् ॥ ६६ ॥
 एवं ते कथितं सर्वं कुण्डादिषु समीरितम् ।
 होमं तं विविधं प्रोक्तं स्थूलसूच्मपरत्वतः ॥ ६७ ॥
 स्थूलं परस्पोत्तरस्मिन् पटले सम्यगीरितम् ।
 इतरस्य विधाने तु यानि ज्ञेयानि तानि तु ॥ ६८ ॥
 प्रोक्तानि सकलानौत्यं होमाल्पमीमवाप्नुयात् ।
 विनाशयेदरातौञ्च होमः पापानि चात्मनः ॥ ६९ ॥

तेष्वित्यादिभिर्वाङ्गितमित्यस्तैरहायेः षड्भिः श्लोकैः क्रूरहोमानन्तरं तत्त्वान्तर्यं होमः कर्त्तव्यः तदर्थं पूर्वोक्तदिननियामियुनार्चनस्मरणसहितं सूच्मपरहोमहयस्योत्तरपटले वच्चमाणत्वप्रस्तावसहितमुक्तनिगमनं तत्कलस्योपदिशति । तत्र नियशः प्रतिदिनं । तथा उक्तप्रकारं । विद्यया तत्त्वित्याविद्यया । सम्पूजयेत् तत्तनियामिति शेषः । नियक्रमं तत्त्वित्याया नियपूजाक्रमं । ततस्त्वित्यापूजानन्तरं । तत्त्विवसविद्यया पञ्चविंशपटलोत्तरसहितविद्यया सहेति शेषः । पूर्वमुदिते षोडशपटले प्रोक्तचतुःषष्ठिकोष्ठालके । पाहि मामिति अक्षरालकमन्त्रमिति शेषः । सर्वं क्रूरहोमानन्तरं साधककर्त्तव्यं । कुण्डादिषु समीरितं कुण्डादिषु मेखलानाभियोग्यादिनर्माणविधानमीरितं । तुर्विशेषे । उत्तरस्मिन् इतिंश्च पटले । इतरस्य स्थूलहोमस्य । तानीत्यस्योत्तरत्र प्रोक्तानोन्मेतहिशेषं । इत्यं होमात् प्रोक्त-

नासाध्यमस्तु होमेन नानवाय्यमपौश्वरि ।
 तस्माद्बोमेन सकलं साध्येत् सर्ववाच्छ्रितम् ॥ १०० ॥
 विद्यातत्त्वमयौ व्याप्तिरिति सम्यक् समीरिता ।
 अस्या निफालनाच्चित्ते तत्तत्त्वं स्वात्मसात् कृतम् ॥

इति षोडशनित्यातन्त्रेषु श्रीकादिमते
 कुण्डलूप्तिर्नाम एकोनतिंशं
 पटलम् ॥ २६ ॥ ॐ ॥

प्रकारहोमात् । पापानि श्रमङ्गलानि । नासाध्यमित्येतदरातिविषयः । नान-
 वाय्यमित्येतदभिमतविषयः ॥ १०० ॥

इति षोडशनित्यातन्त्रेषु श्रीकादिमताख्यस्य परिपूर्णस्य तन्त्रस्य प्रपञ्चसार-
 सिंहराजप्रकाशभिर्धारिन द्वयानन्दनाथेन विरचितायां
 मनोरमाख्यायां व्याख्यायां षोडशनित्यानां लाककाल-
 तादामरादिप्रकाशनपरमेकोनतिंशपटलं परिपूर्णं
 परामृष्टम् ॥ २६ ॥ ॐ तत्सत् ॥

यत्प्रसंख्या—न सन्ति यद्वाखेकोनतिंशेस्मिन् पटले कृताः ।
 अधर्षतिंशदधिका व्याख्यायत्प्रसादः गतवयात् ॥

त्रिंशपटलम् ।

अथ षोडशनित्यानां सामान्या वासुदेवताः ।
 तासां चक्रं तत्र पूजाक्रमं सम्यग्वदामि ते ॥ १ ॥
 तत्फलानि च तद्वामविधानानि तथा वलिम् ।
 सूक्ष्महोमविधानानि तत्फलानि परं तथा ॥ २ ॥
 क्रमेण शृणु देवेश प्रोक्तानि फलसिद्धये ।
 यैर्विना भुवने मन्वाः सर्वे सुर्निष्फला ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 चतुरस्ताकृतिः कश्चिद्मुरः सर्वनाशकृत् ।
 पुरा तस्य वधायैव सर्वे देवाः समुद्यमम् ॥ ४ ॥
 कृत्वा निहन्तुमुदुक्तास्तैरवध्योऽभवद्वरात् ।
 आवयोस्तन्निरासाय मामत्याकथयत्तदा ॥ ५ ॥

पूर्वस्मिन्नेकोनन्तिंशे पटले षोडशनित्यानां होमार्थं मण्डपकुरुषादिनिर्माण-
 विधानमुपदिश्यानन्तरं षोडशनित्यानां सामान्या वासुदेवताः तासां चक्रं तत्र
 तत्पूजनं तत्तत्फलानि तद्वामविधानानि तद्वलिं सूक्ष्महोमविधानानि परहोम-
 विधिष्ठोपदिशति अथ षोडशेत्यादिना अगेषत इत्यन्तेन शोकशतरूपेण त्रिंशेन पट-
 लेन । तत्राथ षोडशेत्यादिभिर्भ्रूवित्यन्तैस्त्रिभिः श्लोकैः पटलार्थांस्तज्ज्ञानानुष्ठान-
 वैभृत्येण सवमन्वाणां नेष्टन्त्यं चोपदिशति । तत्र तासां वासुदेवतानां । तत्र चक्रे ।
 ते तत्र । तत्फलानि बासुदेवतापूजाफलानि । तद्वामविधानानि वासुदेवताहोम-
 विधानानि । तथा वलिं वासुदेवतावलिं । तत्फलानि सूक्ष्महोमफलानि । परं
 तथा परहोमात् फलानि क्रमेण उद्दिष्टानोति शेषः । देवेशीति सम्बुद्धिः । यैः
 प्रोक्तवद्वरानानुष्ठितैः । भ्रुवं निश्चितम् ॥ २ ॥

चतुरस्ताकृतिरित्यादिभिस्ते इत्यन्तैः सप्तभिः श्लोकैर्वासुदेवतोत्पत्तिकारणं
 तदुत्पत्तिं तत्संख्यां तत्पूजायकरणे प्रत्यवायं पूजाफलञ्च तच्छ्रादिविधान-
 कथनप्रस्तावमहितमुपदिशति । तत्र मर्वनाशकृत् सर्वप्राणिनां हिंमातृपारः ।

कथयास्माकमधुना तद्वासुपुरुषस्य तु ।
 दर्पशान्तिं नचेत्तेन विश्वमासौटुपद्रुतम् ॥ ६ ॥
 इतुग्रते तैर्मया प्रोक्तं निधनं तस्य दुःशकम् ।
 खात्वा तमवनौ तस्य शरीरं स्थापयेत्तथा ॥ ७ ॥
 नित्यशश्च विपञ्चाशननिःस्पन्दाक्रमणाय वै ।
 नियोज्य तेषां ये पूजाविमुखास्तैः कृतानि तु ॥ ८ ॥
 सुकृतानि समाददुर्घृतानि च कुर्वते ।
 तस्मात्तेषामर्च्चनन्तु प्रत्यहं कुर्वतां सदा ॥ ९ ॥
 श्रभान्येवाशु जायन्ते नैवाशुभकथापि च ।
 तच्चक्रादिविधानन्तु शृणु सम्यग्वदामि ते ॥ १० ॥
 प्राक् प्रत्यग्दक्षिणादक् च कृत्वा वै दशमूलकम् ।
 तैरेकाशीतिकोष्ठानि जातानि सुः समानि च ॥ ११ ॥

तस्य असुरस्य । देवा ब्रह्मादयः । कृत्वेत्यस्य समुदायमित्यनेन पूर्वत्रान्वयः । तैर्देवैः
 आवयोः शक्तिशिवयोः । तत्रिरामाय असुरवधाय । मां शिवं । अस्माकं देवा-
 नां । तुर्बिश्चि । दर्पशान्तिं अवध्यत्वाभिमानोत्पत्त्वगर्वनिर्वायणं । नद्देहर्पशालिं
 कथयसि । तेन वासुपुरुषासुरं । उक्ते मतोति शेषः । तैर्देवैर्मया शविन । निधनं
 मरणं । तस्य वासुपुरुषस्य । दुःशकं दुष्करं । तं असुरं । तस्य असुरस्य । स्थापयेत्
 स्वार्थं णिच् वहुलत्वान्तिष्ठेदिव्यर्थः । अस्य विपञ्चाशदित्युत्तरत्रान्वयः । विपञ्चा-
 शहेवानामिति शेषः । अयमतान्वयः तस्यासुरस्य निधनस्य दुःशकर्त्वात्तमवनौ
 खात्वा तच्छर्वरे निःस्पन्दाक्रमणाय देवानां विपञ्चाशत् तिष्ठेदिति मया देवान्
 प्रति नियोज्य प्रोक्तमिति । तेषां देवानां । ते पूजाविमुखे । कृतानोच्यस्यात्तरत्र-
 सुकृतानीत्येतदिशष्टः । तस्मादेतोस्तेषां देवानां । तच्चक्रादीत्यतादिग्वद्सूत्त-
 हेवतास्थितितदर्च्चतच्चक्रप्रतिष्ठादिविषयः । ते तद् ॥ १० ॥

प्रागित्यादिभिरौरितमित्यन्तेष्वतुभिः । श्वोकेवास्तैरेवताचक्रनिर्माणविधान
 सुपदिश्चति । तद् तैः आस्कालितेः सूर्यः । समानि समान्तरालानि । तेषु कोष्ठेषु
 नवकोष्ठानानीत्यन्वयः । एकं तु कुर्यात् एकाकुर्यादिव्यर्थः । तदहिः एकाक्षत-

तेषु मध्ये नवैकन्तु कुर्यात् कोष्ठानि तद्विः ।
 एकौकुर्यात्स्त्रिकोष्ठानि दिक्षु प्रागादिषु क्रमात् ॥ १२ ॥
 ततश्चतुर्षु कोणेषु तिर्थ्यक्सूतचतुष्कतः ।
 द्विधा कुर्यात् कोणकोष्ठान्यष्टौ तत्पाश्वयोः पुनः ॥ १३ ॥
 एकौकुर्यात्स्तथा द्वे द्वे तद्वीथां दिक्षु मध्यतः ।
 एकमेकं भवेच्छिष्टं वहिर्दातिंशदीरितम् ॥ १४ ॥
 सर्वमध्ये यजेत् सम्यग्व्रह्णाणं कमलासनम् ।
 हेमाभस्त्रं चतुर्वक्तां वेदाध्ययनशीलिनम् ॥ १५ ॥

नवकोष्ठकाद्विः वौथामिति शेषः । चतुर्षु कोणेषु एकौक्ततकोष्ठनवकान् वीथिहयारिति शेषः । तिर्थ्यक्सूतचतुष्कतः कोष्ठानोत्पत्त्वयः । प्रतिकोणं ...८-द्वयस्यैकैकतिर्थ्यक्सूतकमेण तत्पाश्वयोः मध्यबीयिकोष्ठपाश्वयोः । द्वे द्वे कोष्ठे इति शेषः । तद्वीथां मध्यवोथां । मध्यतः एकौक्तदिदिक्षिकोष्ठयोरिति शेषः । बहिर्वाह्णवोथां द्वातिंशत् कोष्ठानोति शेषः । एतदुक्तं भवति प्राक् प्रत्यग्दक्षिणोदक् च समान्तरालं दशदशसूत्रास्फालनैकाशीतिसंख्यकोष्ठानि निष्पाद्य तत्परिं कोष्ठनवकमेकोक्त्य तदल्लरवाह्णवोथां परितः षोडशसंख्यकोष्ठालिकाणां प्रतिदिग्नीणि त्रोणि कोष्ठान्येकौक्त्य तद्वीथां प्रतिकोणमेकैककमेणावशिष्टकोष्ठचतुष्टयं तद्वाह्णवोयिगतचतुर्विंशतिकोष्ठेषु प्रतिकोणमेकैककमेण कोष्ठचतुष्टयं चैव क्रमात् प्रतिकाणं कोष्ठद्वयं तिर्थ्यक्सूतेण द्विधा कृत्वा सभूय कोण वतुष्टवस्थाश्वयोः कोष्ठद्वयाश्वकमेवैककमादेवताएकस्थानं परिकल्पय पुनस्तद्वीथां प्रतिदिग्नं मध्येण शिष्टमेकैकैकोष्ठद्वयमेकौक्त्य पुनस्तद्वीथां प्रतिदिग्नं मध्येण द्वातिंशत् कोष्ठानि द्वातिंशदेवतास्थानान्येवं सभूयाच्चरन्यासस्थानकोष्ठचतुष्टयवर्जं विपञ्चाशदेवतास्थानानि भवत्तीति ॥ १४ ॥

सर्वमध्ये इत्यादिभिः समोरिता इत्यन्तेर्हादिशभिः श्लोकस्त्रिपञ्चाशद्वासु देवतानामानि प्रोक्ताचक्रे प्रोक्तस्थानेषु तासां स्थितिक्रमं तत्प्रामान्त्रांशोपदिग्नि । तत्र सर्वमध्ये एकौक्ततनवककोष्ठालकस्थाने । तद्विःस्तदनस्त्रावौथामभिः

प्रागादि तद्विष्वापि यजेदेतान् प्रदत्तिणम् ।
 आर्यकञ्च विवस्वतं मित्रमन्यं महोधरम् ॥ १६ ॥
 कोणार्द्धकोष्ठयोरेकमेकमष्टौ च तद्ये
 वङ्गादीशान्तमभितः पूजयेत् पूर्ववत् प्रिये ॥ १७ ॥
 सावितः सविता शक्र इन्द्रजिद्रुद्रतज्जयौ ।
 आयापवत् सकौ चेति प्राक्ताम्लेऽष्टौ तु नामतः ॥ १८ ॥
 कोणार्द्धकोणपाश्वस्येष्वग्न्यादीशान्तमर्चयेत् ।
 अष्टौ क्रमेण तारादैर्नमोन्ते नामभिस्तथा ॥ १९ ॥
 अन्यानपि च चक्रेष्मिन् प्राक्तान् मर्वां स्तथाच्च येत् ।
 सर्वं गुहच्चार्यमणं भञ्जकं पिलिपिच्छकम् * ॥ २० ॥
 चरकौ च विदारो च पृतना च महेश्वरि ।
 वह्निरौशादि परिता यजेदष्टौ दिशं प्रति ॥ २१ ॥
 ईशानश्चाथ पर्जन्यो जयन्तः शक्रभास्करौ ।
 सत्यो हषोल्लरित्तश्च पूर्वाशाकोष्ठगः क्रमात् ॥ २२ ॥

तस्ये कोक्ततकोष्ठत्वयाककोष्ठत्वयकेषु चतुर्षु स्थानिषु । एतानार्यकादीन् ।
 अन्यं चतुर्थं । अष्टौ दैवतानाति शेषः । तद्ये वङ्गादीशान्तमभितः
 तदर्द्धकोष्ठये वङ्गिकोणगतार्द्धकोष्ठद्यादीशकोणगतार्द्धकोष्ठद्यान्तमित्यर्थः ।
 पूर्ववत् प्रादत्तिणेन । प्रिये इति मम्बुद्धिः । रुद्रतज्जयौ रुद्रो
 रुद्रजयश्च । तं देवाः । अष्टौ अनन्तरशोकवच्चयमाणसवादीन् । ताराद्यैः
 प्रणवाद्यैः । नमान्तैरित्यनन् तत्तत्राम्बां चतुर्थीविभक्त्यन्तत्वं चोचते ।
 तथा प्रादत्तिणेन । अन्यान् प्राक्तान् वङ्गादीन् । तथार्चयेत् प्रोक्तक्रमेण
 तत्तत्राममन्वैर्चयेत् । सर्वमित्यादिनोत्तरार्द्धन पञ्च नामानि । चरकौ-
 त्यादिना पूर्वार्द्धन नामत्वयः । महेश्वराति मम्बुद्धिः । वह्निः सर्व-
 वाश्चवीयत्वां । अष्टौ देवान् । दिशं प्रति प्रतिदिशमित्यर्थः ॥ ईशानित्यादिना

* परिषुक्तकम् ।

अग्निः पूषा च वितथो यमोऽय गृहरक्षकः ।

गत्यव्वर्णी भृङ्गराजस्थ मृगो दक्षिणाकोष्ठगः ॥ २३ ॥

निरुतिश्च तथा दौवारिकः सुग्रीवकस्तथा ।

वरुणः पुष्पदन्तश्चासुराख्यशोषरोगकाः ॥ २४ ॥

पश्चिमाशास्थकोष्ठेषु पूज्या एते यथाक्रमम् ।

वायुर्नार्गस्तथा मुख्यः सोमो भूषातकस्तथा ॥ २५ ॥

अर्गलो दितिरथेषु मदितिश्च यथाक्रमम् ।

कोष्ठेषु त्रृतरसंस्थेषु देवतास्ताः समौरिताः ॥ २६ ॥

हितौयवीथिमध्यस्थचतुष्कं कोणसूवतः ।

कृत्वा चतुर्द्वां तेष्वेव प्रागादिषु यथाक्रमात् ॥ २७ ॥

श्लोकेन नामाष्टकम् । अग्निरित्यादिना श्लोकेन नामाष्टकं । निरुति-
रित्यादिना श्लोकेन नामाष्टकम् । एते नैऋत्यादयः । (वायुरित्यादिनो-
त्तरार्द्धेन नामपञ्चकम् । अर्गल इत्यादिना पृथ्वीर्द्धेन नामत्रयं । तत्र अर्गलः
दितिरिति पदच्छेदः । ताः वायुदयः । एतदुक्तं भवति प्रोक्ते चक्रे एकीक्षत-
नवकोष्ठमध्ये प्रोक्तरूपं लक्ष्माणं तदाह्मवीथां प्रतिदिशमेकीक्षतविविकोष्ठाख्यक-
स्थानचतुष्टये प्रागादितः प्रादक्षिण्यकमादार्यकाटींश्चतुरस्तदीयितदाह्मवीथोः
प्रतिकोणं तिर्यकसूत्रास्फालनोत्पत्रार्द्धयकोष्ठाटके वङ्गादोशास्त्रं प्राद-
क्षिण्यकमात् साविवादीन् अष्टौ पुनस्तम्भयवीथीप्रतिकोणं शिष्टकोणपार्श्वद्वये-
ष्वेकीक्षतकोष्ठद्वयद्वयोत्पत्रेषु अष्टसु म्यानेषु वङ्गादोशास्त्रं प्रादक्षिण्येन सर्वा-
दीनष्टौ पुनः सर्ववाह्मवीथामीशानकोष्ठादिहातिशतकोष्ठेषु प्रादक्षिण्येनेशा-
दीन् हातिंश्चहेवांश्च तत्त्वाममन्त्वैः प्रागादिभिर्नमोऽस्तैः पूजयेदिति ॥ २६ ॥

हितौयवीत्यादिभिस्तानित्यन्ते स्तिभिः श्लोकैः प्रोक्तवासुचक्रमध्यवीथां प्रतिदिश-
मेकैकक्रमादवशिष्टकोष्ठचतुष्टये युगादिवर्णन्यासक्रममुपदिशति । तत्र हितौ-
यवीथिमध्यस्थचतुष्कं प्रतिदिशमेकैककोष्ठक्रमात् कोणसूवतः कोणसूत्रा-
भ्या तेष्वेव एकैककाष्ठमध्यस्थानचतुष्क्रमात् प्राग्वत् प्रादक्षिण्यात् । प्राच्ये प्राक-

प्राचे युगार्णपर्यार्थानित्यार्गानालिखित् क्रमात् ।
 प्रागादिषु तथा इच्छे नित्यार्गानुदयार्गाकम् ॥ २८ ॥
 पश्चिमे भूमितोयामिनवायुकर्मान्तिकान् लिखित् ।
 उत्तरे पूजयामीति विलिख्याव यजेच्च तान् ॥ २९ ॥
 प्रलेकं तैर्हुनेत् कुण्डे चतुरस्त्रदिङ्मुखः ।
 ब्रोहिमुद्गयवैः ज्ञाद्रवृतदुग्धाम्बुतैः क्रमात् ॥ ३० ॥
 अष्टोत्तरशतं वाष्टोत्तरविंशतिमेव वा ।
 प्रलेकं तैर्हुनेत्रव्यर्थन्त्वैस्तद्वच्च पायसैः ॥ ३१ ॥
 वलिश्च तेषां कुर्वीत पायसैर्व्यञ्जनान्वितेः ।
 ससितैर्दुर्घकदलौफलापूपादिसंयुतम् ॥ ३२ ॥

कोष्ठस्थानचतुष्टये । युगार्णपर्यायानित्यार्गान् तत्तत्कालानं युगार्णं पर्यायनित्यार्णवयच्च । क्रमात् प्राग्वतप्रादद्विष्येन । तथा प्रादज्ञायेन । इच्छेऽद्विष्यपार्श्वस्थ-
 कोष्ठस्थानचतुष्टये । नित्यार्गानुदयार्गकं उदयार्णं तत्तद्विननित्यार्णवयच्चेत्यर्थः ।
 पश्चिमे पश्चिमकोष्ठस्थानचतुष्टये भूमोत्यादस्यापि स्वरूपयज्ञणम् । कर्मान्तिकान्
 हितोयाविभक्त्यन्तान् । उत्तरे उत्तरकोष्ठस्थानचतुष्टये । पूजयामीति चत्वार्थ-
 चराणि । अत चक्रे । तान् प्रोक्षान् ब्रह्मादीन् ॥ २८ ॥

प्रत्येकमित्यादिना पायसेरित्यन्तेन शोकद्वयेन वासुदेवतानां होमार्थं
 कुण्डादिकं होमद्वयात्याहुतिसंख्यात्पोर्पादशति । तत्र तेः प्रोक्षनाममम्बः
 स्वाहान्तेरित्यर्थः । हुनेत् जुह्यादित्यर्थः । चतुरस्त्रदिङ्मुखः अत सम्ब-
 दित्यत्वात् । इन्द्रदिङ्मुखः प्राङ्मुखः । क्रमात् एकंकक्रमात् । वा विकल्पे ।
 तद्वत् प्रोक्षसंख्यालङ्घनेन । एतदुक्तं भवति चतुरस्त्रकुण्डे प्राङ्मुखः प्राङ्म-
 प्रकारेण वक्षिस्यापनादपुरःसरं तत्र (?) कत्वा ज्ञाद्रादिवयाम्बुतैर्विज्ञादिभिस्त्रिभिः
 पायसैश्च ब्रह्मादीनां प्रत्येकमेकं कद्रव्येण प्रोक्षसंख्योरन्वयतमसंख्या आज्याहुतीजु-
 ह्यादिति ॥ ३१ ॥

वलिमित्यादिना शोकं तेषां वलिविधानं तद्वयार्णं चोपदिशति ।
 तत्र तेषां ब्रह्मादीनां । दुर्घकदलौफलापूपादिसंयुतम् एतत् क्रियाविशेषणम् ।

एवं सिंहगते भानौ पूर्णायां प्रतिवत्सरम् ।
 स्वर्गेहे वासुपूजायां भण्डले सर्वतः क्रमात् ॥ ३३ ॥
 कुर्याद्दिवसे विप्रान् नित्याभक्तान् यथावलम् ।
 चयादहोनान् विविधैर्मधुराद्यैस्तु भोजयेत् ॥ ३४ ॥
 भुक्तेभ्यो दक्षिणां दद्याद्यथाशक्ति समर्च्य तान् ।
 एवं विदधतो गेहे नाकल्याणं कदाचन ॥ ३५ ॥
 न बालमरणं व्याधिभूतप्रेतादिकानि च ।
 न सर्पपौड़ा नान्योन्यकलहान्यशुभानि च ॥ ३६ ॥
 पुत्रपौत्रधनारोग्यपशुदासोसमृद्धिभाक् ।
 अरोगी विजयौ स्वातस्मिंशु जौवति तदृग्गहे ॥ ३७ ॥

अपूपादोत्यादिशब्दो दृतादिविषयः । एतदुक्तं भवति उक्तेषु त्रिपञ्चाशतस्यानेषु उक्तानि त्रिपञ्चाशैवतान्यावाह्य गन्धपुष्पधूपदीपैरभ्यच्च पायसेन तत्त्वोक्ताद्रव्यर्वा प्रत्येकं वलिसिक्थानि निवेद्यानन्तरं अक्षानि पावान्तरे यथास्थानं निवेश्य रक्ताम्बरोषीशो खड़्गपाणिः खड़्गपाणिभिः पुरुषैरावृतश्वत्वरे देवतायतननदी-तौरप्रस्थातवनस्पतिमूलानामन्यतमप्रदेशे स्थगिङ्गले यथास्थानं निश्चिप्य पञ्चादनपेक्षरक्षिभिः साहौ श्रीविद्याजार्पा गृहभेत्य न्यस्तगात्रो देवतामा भवेदिति ॥ ३२ ॥

एवमित्यादिभिर्वेदित्यन्तैः सप्तभिः श्लोकाः प्रतिवर्द्धं स्वर्गं ह वासुदेवतार्चनकालं तत्त्वदिवसे नित्याचक्रोपास्त्रिक्रमात् तत्प्रफलं राजादिगृहाद्येतदर्चनस्यावश्य-कर्त्तव्यतां तदकरणे प्रत्यवायच्छोपदिग्गतिः । तत्र एवं प्रांक्तक्रमात् । स्वर्गेहे साधक-गेहे । मण्डले प्राक्तगेहे (शक्तवक्त्रे?) । कुर्यादित्यस्य वासुपूजायार्मत्यनन्न पूर्ववाच्यः । तदिवसे वासुदेवतोपास्त्रिदिवसे । नित्याभक्तान् पौड़शनित्याभक्तान् । तया-दहोनान् पुरुषवयादहोनान् । मधुराद्यरित्यत्र आद्यगद्स्त्वितरसपञ्चकविषयः । तान् भक्तान् भूतप्रतादिकानित्यवादिशब्दः अपस्मारकृत्यादिविषयः । अशुभानि

राजवेशसु सर्वव तथा च महिषीगृहे ।
 सचिवामात्यसेनानौभवनेषु पुरे तथा ॥ ३८ ॥
 विदध्यात् प्रतिवर्षन्तु प्रोक्तसिङ्गैरु तु देशिकः ।
 न चेदुक्तान्यथारूपफलैः क्लेशोऽनिशं भवेत् ॥ ३९ ॥
 त्रिलोहाश्मतलेष्वन्यतमे हस्तप्रमाणके ।
 तत्तद्वैवतनामानि मायागर्भं समालिखेत् ॥ ४० ॥
 तव तान् पूजयेत् सप्तपञ्चदिवेऽकवासरैः ।
 स्थापयेद्देशसु क्वापि नित्यशश्वापि तव वै ॥ ४१ ॥
 स्मरेत्तान् देवताबुद्धगा कुर्यात् पुष्पाङ्गलिं विशः ।
 तद्देशमङ्गलं यामपुरख्वर्टकादिषु ॥ ४२ ॥
 विदध्यादखिलं चुद्रकेशशान्त्यै समृद्धये ।

दारिद्र्गादोन्यमङ्गलानि । तदगृहे अर्चितवासुदेवताभिः परिरक्षितगृहे । सर्वव
 राजनिवासस्थानेषु मण्डपादिषु । तथा च महिषीगृहे राजमहिषीणां गृहे
 विनिवासस्थानेषु । तथा सर्वदिविदिक्षु मध्ये चेत्यर्थः । तुरवधारणे । नचेत्
 प्रोक्तक्रमाहासुदेवतापूजा न कृता चेत् ॥ ३८ ॥

विलोहित्यादिभिः समृद्धये इत्यन्तेरर्थार्थस्त्रिभिः षोडोरधिकरणेषु वासुचक्र-
 निर्माणविधानादिकं गृहादिषु तत्प्रतिष्ठां तत्फलघोपदिशति । तव त्रिलो-
 हाश्मतलेषु हिरण्यरूप्यतामाश्मतलेषु । हस्तप्रमाणके विस्तारायामाभ्यां । तत्तद्वै-
 तनामानि प्रोक्तानि हितोयान्तानौति शेषः । तेषां हितोयान्तलं पूजयामोत्यस्य
 तच्चक्रे लेख्यत्वेनोपदिष्टत्वात् भूम्यादिनामचतुष्यविलेखने हितोयान्तत्व-
 विधानाच्च । मायागर्भं छूझे खोदरे । तव चक्रे । तान् देवान् । क्वापि अनुपहृत-
 देशे । तव स्थापितदेशे । त्रिशः विवारादहीनं । खर्वटकादिष्वित्यवादि-
 शब्दः पत्तनादिविषयः । विदध्यात् प्रोक्तप्रकारेण वासुदेरताचक्रे प्रतिष्ठादिक-
 मिति शेषः ॥ ४२ ॥

ततः सूक्ष्मैः परात्यैश्च होमैः सिद्धिं शृणु प्रिये ॥ ४३ ॥
 स्वमूलाधारके वज्ञौ कुण्डलिन्यास्यगामिनि ।
 वाच्यवाचकरूपच्च प्रपञ्चं जुहुयात्तथा ॥ ४४ ॥
 येनावयोः समो देवि जायते हवनेन वै ।
 तद्विधानं वद् प्राज्ञ शश्मो सम्युक्तमाधुना ॥ ४५ ॥
 आधारे वह्निसंस्थानं कुण्डलिन्याः स्थितिं ततः ।
 तद्रूपं तत्क्रियां सर्वं वद मे विशदं प्रभो ॥ ४६ ॥
 शृणु वक्त्वे विधानं ते सम्यग्विस्तरतोऽधुना ।
 प्राणगमिहोचविद्येति यत्त्रयां श्रूयते परम् ॥ ४७ ॥

तत इत्यादिना वै इत्यन्तेनार्हाद्यन्तेन श्लोकेन सूक्ष्मपरहोमैः सिद्धिकथनप्रस्ताव-
 पुरःसरं संचे पात् सूक्ष्महोमविधानं तदैभवस्त्रोपदिशति । तत्र चः समाझारे ।
 प्रिये इति सम्बुद्धिः । स्वमूलाधारके घोड़शप्टलप्रोक्तरूपे । वाच्यवाचकरूपं वाच्य-
 वाचकाक्षकं । तथा उच्चमाणप्रकारिण । येन विधानेन । आवयोः शक्तिशिवयोः ।
 एतदुक्तं भवति मूलाधारस्य कुण्डलिनोशक्तिमुख्यगामिवज्ञौ वाच्यवाचकाक्षकं
 प्रपञ्चं तथा जुहुयात येन हवनविधानेन आवयोः समः साधका जायते
 इति ॥ ४४ ॥

तद्विधानमित्यादिना प्रभो इत्यन्तेनार्हाद्येन श्लोकेन तद्विधानं मूलाधारे
 वज्ञौसंस्थानं कुण्डलिन्याः स्थितिं तद्रूपं तत्क्रियास्त्रं देवी पृच्छति । तत्र
 तद्विधानं सूक्ष्महोमाङ्गविधानं । प्राज्ञ शश्मो इति पदद्यमोश्वरसम्बुद्धिः ।
 अधुना अस्मिन् पठले । तद्रूपं कुण्डलिनोरूपं तत्क्रियां कुण्डलिनोक्रियां ।
 विशदं सुष्ठुप्तं । प्रभो इति देवसम्बुद्धिः ॥ ४६ ॥

शृणित्यादिभिः किञ्चनेत्यन्तेष्वतुर्भिः श्लोकैस्तद्विधानकथनप्रस्तावपुरःसरं
 तद्विद्यानां वेदुषु प्रशस्तिं तदैभवादिक्षोपदिश्यास्मिन् पठले प्रोक्ततदैभवश्वेषस्य

यज्ञात्वा वनितागर्भं न प्रयाति नरो ध्रुवम् ।
 यद्यायायासरहितमनन्यापेक्षनिर्वहम् ॥ ४८ ॥
 यन्मनः क्लेशविश्वान्तेः स्थानं निःशेषकल्पमषम् ।
 सुखास्पदं स्वगं विश्वमयं चिह्नेद्यवेदनात् ॥ ४९ ॥
 अत्रोक्तशेषमस्तिलं घड्यिंशे पटले स्फुटम् ।
 प्रदर्श्यते ततस्तत्र वर्णयामि च किञ्चन ॥ ५० ॥
 नित्यानित्योदिते मूलाधारमध्येऽस्ति पावकः ।
 सबे षां प्राणिनां तदद्भृदये च प्रभाकरः ॥ ५१ ॥
 मूर्खनि ब्रह्मरन्ध्राधश्चन्द्रमाश्च व्यवस्थितः ।
 तत्त्यात्मकमेव स्यादाद्या नित्या त्रिखण्डकम् ॥ ५२ ॥

षट्क्रिंशपटले वस्त्यमाणत्वं कथयति । तत्र विधानं सूक्ष्माहोमाङ्गं । अधुना अस्मिन् पटले । यद्विधानं परं निरतिशयं । वनितागर्भं मातुरुदरा । यत् व्ययायासरहितं चर्याज्यदक्षिणाद्यर्थव्ययकुच्छुचान्द्रायणाद्यायासानपेक्षत्वादनुसम्भान मन्त्रत्वाच्च । अनन्यापेक्षनिर्वहं कर्गविशेषत्विंशुपद्रष्टाद्यनपेक्षत्वात् स्वभेदप्रतीते । स्वाक्षर्येव विलयनानुमस्थानमात्रत्वाच्च । यन्मनः क्लेशविश्वान्तेः स्थानं सङ्कल्पविकल्पविलयरूपत्वात् । निःशेषकल्पं स्वव्यतिरिक्ताभावात् । सुखास्पदं स्वमित्रेव मनसो निर्व्यानविनापकत्वात् । स्वगं स्वस्मिन् अन्वर्हितत्वात् । विश्वमयं चिह्नेद्यवेदनात् ज्ञात्वज्ञानज्ञेयात्मकत्वाद्विश्वमयं । अत अस्मिन् पटले । ततस्तमात् ॥ ५० ॥

नित्येत्यादिभिस्तैरित्यन्तेः पञ्चमिः ओकैः सूक्ष्मस्वरूपं तदनुसम्भानं तस्मोमप्रकारस्त्रोपदिशति । तत्र नित्यानित्योदिते नित्यानित्यपटले प्रोक्ते तदृत् तत्त्वोक्तवत् स्थिते हृदये अनाहतचक्रे ब्रह्मरन्ध्राधः गिरःकपाले* ब्रह्मरन्ध्रप्रदेणाधोभागे त्वधो-सुखपद्ममध्ये । तत्त्यात्मकं अग्निसूर्यमोमत्मकं । आद्यानित्यात्रिखण्डकं श्रीविद्याखण्डव्ययम् ॥ तेषामित्यादिना ओकेनैतदुक्तं भवति मूलाधारे वङ्गात्मकं श्रीवि-

* शक्तिकपाले ।

तेषां वयाणामैक्यन्तु मनसा भावयेत्था ।
 गमागमाभ्यां तेजोभिस्तेषामन्योन्यजैः शिवे ॥ ५३ ॥
 तथा समिङ्गं तत्तेजस्तयं बुद्धाथ तन्मयम् ।
 चित्तविकल्पविधुरं भावयेद्द्वृतान्न यत् ॥ ५४ ॥
 तेषां वयाणां वर्णाना प्रागुक्तानां क्रमेण वै ।
 द्वाभागमन्यतमं कृत्वा पुष्टितं जुहुयाच्च तैः ॥ ५५ ॥
 पुष्टितान् भानुहृष्टर्णैः स्वर्णस्तारिण हुङ्कृतैः ।
 कुण्डलौमुखमार्गान्मौ जुहुयान्निश्चलाशयः ॥ ५६ ॥

द्यायाः प्रथमखण्डमूङ्गमुखप्रसृतर्तजस्त्वात्तदादिब्रह्मरम्भान्तं हृदये सूर्योत्तमकं श्रीविद्याया मध्यमखण्डमुभयतः प्रसृतेजस्त्वात्तदादिकं मूलाधारान्तं ब्रह्मरम्भान्तगच्छ ब्रह्मरम्भाधः प्रदेशाधोमुखपश्चकणिंकायां श्रीविद्याया: शृतीयखण्डं चन्द्रात्मकमसृतमयत्वेनाधोमुखप्रसृतर्तजस्त्वात् तदादिकं मूलाधारान्तमेवं तेजस्त्वयात्मकं खण्डतयः गमागमानुसन्धानेनान्योन्यमेकीभूतं तथयमनसा सह स्वामानं च भावयेदिति । तथा प्राक्षप्रकारिण । तथयं कनकादिभित्तमुकुरादिभेदविदिति शेषः । विकल्पविधुरं भद्रहितं । तेषां वयाणां अन्नसूर्यसोमानां व्यधिकरण षष्ठा । वर्णानां प्रागुक्तानां पञ्चटर्णे पटले अकारादीत्यादिना चतुःषष्ठितमेन श्लोकेनाभिप्रेतत्वेनाक्तानां । द्वाभ्यामग्निसूर्यसोमात्मकवर्णवर्णवयान्वयतमाभ्यां अन्यतमं वर्णवर्गं तैः वक्ष्यमाणक्रमेण पुष्टितेः । एतदुक्तं भवति पञ्चदशपटलोकानां सूर्यसोमात्मककुलासनरेखावयात्मकवयाभिप्रेतानां वर्णानां मध्यं सोमात्मकषोडशस्वरवर्णं सूर्योत्तमककारादितकारान्तषोडशवर्णवर्गव्यवर्णवयात्मककथकारादिसकारान्तषोडशवर्णवर्गं चान्यतमाभ्यां वर्गाभ्यां हितेजोमयाभ्यां तत्तदितरं जामयवर्गवण वक्ष्यमाणक्रमात्मसैवर्णः पुष्टिताभिः चाहृष्टानज्ञेयाभिकाभिः षोडशभिः प्रोक्तं निर्विकल्पे स्वर्तजासि वक्ष्यमाणक्रमेण जुहुयादिति ॥ ५५ ॥

पुष्टितानित्यादिभिः समभित्यन्तैः पञ्चभिः श्लोकैः प्राणग्निहोत्रमन्वादिकमुपदिशति । अत भानुहृष्टर्णैः कुलामनं सूर्योत्तमकरेवास्थककारादितकारान्ता:

वङ्गभानुपुटान्तःस्थैश्वान्द्रैस्तद्वृनेत् क्रमात् ।
 चन्द्रभानुपुटान्तःस्थैर्वं हूर्णगौर्जुहयात्तथा ॥ ५७ ॥
 भानुचन्द्रपुटान्तःस्थैर्वं हूर्णगौर्जुहयात्तथा ।
 चन्द्रवङ्गपुटान्तःस्थैर्भन्वगौर्जुहयादपि ॥ ५८ ॥
 वङ्गचन्द्रपुटान्तःस्थैरपि तद्वृनेत्ततः ।
 तथा तेषां प्रातिलोम्यात् षोडशानां हुनेदपि ॥ ५९ ॥

षोडश भानुवर्णाः । हृदिति सकारः । तटामनं वङ्गरस्वास्थानामान्तेया-
 खराणां प्रतिलोमक्रमात् सकारस्य प्रथमभवितया तहाचकरूपहृच्छब्दं न तदादि-
 थकारान्ता वङ्गरूपाः षोडशवर्णा उच्चन्ते । तस्मात् ककारादितकारान्तैः
 षोडशभिर्भानुवर्णैः सकारादिथकारान्तैव्युत्क्रमात् षोडशभिरभिन्वर्णैः ।
 स्वरान् तत्कुलासंबं सामायकरेखास्थानकारान्तैव्युत्क्रमकान् । तारणं प्रणवेन
 हुङ्कृतेरित्यत्र हुङ्कारस्यार्थो गुरुमुखादवगत्तत्यः । निश्वलाश्यः अनन्यमनाः । तस्म
 अन्ना यथा—कअसोँ खआषोँ इत्यादयः तथःयोँ इत्यन्ताः षोडश । वङ्ग-
 भानुपुटान्तःस्थैः यकारादिसकारान्तानामनुलोमानां ककारादितकारान्तानां प्रति-
 लोमानां वर्णानां पुटान्तःस्थैश्वान्द्रैः स्वरैः । तदत् प्रणवेन हुङ्कृतेरित्यर्थः ।
 क्रमात् अकारादिविसर्जनोयान्तक्रमात् । तस्मन्ना यथा—यथातोँ दधार्णो
 इत्यादयः मअःकोँ इत्यन्ताः षोडश । चन्द्रभानुपुटान्तःस्थैः अकारादि-
 विसर्जनोयान्तानां सौम्यषोडशवर्णानां तकारादिककारान्तानां भानु-
 षोडशवर्णानां पुटान्तःस्थैर्वं हूर्णगौर्जुः यकारादिसकारान्तैः । तथा तारणं
 हुङ्कृतेरिति यावत् । तस्मन्ना यथा—यथातोँ आदर्णो इत्यादयः
 अःसकोँ इत्यन्ताः षोडश । भानुचन्द्रपुटान्तःस्थैः ककारादितका-
 रान्तानां भानुवर्णानां विसर्जनोयाद्यकारान्तानां चन्द्रवर्णानां पुटान्तःस्थैर्वं हूर्णगौर्जुः
 यकारादिसकारान्तैः । तथा प्राव्यतारणं हुङ्कृतैः । तस्मन्ना यथा—कथःउँ
 खदंउँ गधीउँ इत्यादयः तसंउँ इत्यन्ताः षोडश । चन्द्रवङ्गपुटान्तःस्थैः
 स्वराणां अकारादिविसर्जनोयान्तानां सकारादिथकारान्तानां च पुटान्तःस्थैः ।
 भानुवर्णैः ककारादितकारान्तैः । अप्या तारणं हुङ्कृतैः इत्यनुष्ठायते । तस्मन्ना

एवं हादशधा होममच्चरैः स्यादुदौरितैः ।
 कृत्वा तद्वाच्यमखिलमर्थरूपञ्च तैः समम् ॥ ६० ॥
 तेजस्त्वयात्मरूपं स्यादावयोरपि तद्वपुः ।
 अन्यानि चावयोरिच्छागृहीतानि वपुंषि वै ॥ ६१ ॥
 तान्यन्यदेवतादेहसम्यगिच्छावशानि च ।
 मुक्तिश्च तन्मयौभावस्यैर्यं सेव समौरितम् ॥ ६२ ॥

यथा—अक्षों आक्षों इत्यादयः अःतयों इत्यन्ताः पोड़श । वङ्किचन्द्र-
 पुटान्तःस्यैः यकारादिसकारान्तानां विमज्जनोयायकारान्तानां च पुटान्तःस्यैः ।
 तद्वत्तरेण हङ्कृतैः । अप्या ककारादितकारान्तः भाव्यणः । तन्मन्वा
 यथा—यकःॐ दखःॐ इत्यादयः सतःॐ इत्यन्ताः पोड़श ।
 एवमुक्तप्रकारेण षड्विधप्रकारप्रोक्तमेदानां मन्वाणां तरिण चतुर-
 द्वारामक्त्वे सत्यपि सम्प्रदायेन ते कृतमन्यिका एव लिखिताः ।
 तेषां षड्विधभेदप्रकारप्रोक्तानां प्रातिनामगत् पाड़ग्यानां पाड़ग्यमन्वाणा-
 मिति शेषः । एवमनुलामविलामाभ्यां । होमं दिव्यत्वात् होमः
 स्यादित्यर्थः । अक्षरैस्तेजस्त्वयात्मभिरिति शेषः । उटीरितैः प्रोक्तेषु द्विन-
 वत्युत्तरशतरूपिष्ठभीष्टैः पाड़शभिर्मन्त्रैः । अखिलं ज्ञातज्ञानज्ञेयात्मकं । तं-
 ज्ञातज्ञानज्ञेयात्मभिर्वाचकरूपैः विभिस्तिभिरक्तरैः समं तदपृथग्यूपं ।
 एतदुक्तं भवति एवं प्राक्तेषु ढादशसु भेदेष्वभीष्टभेदमन्वरूपैस्त्रितय
 ज्ञानमयैर्वाचकरूपैस्त्रिभिस्तिभिरक्तरं स्तत्ततेजस्त्वयात्मकं वाच्यमखिलमर्थ-
 रूपमपृथग्यूपं कृत्वा सूनाधारस्यनिर्विकल्परूपमात्ममहावङ्कौ होमः
 स्यादिति ॥ ६० ॥

तेजस्त्वयेत्यादिना समीरितमित्यन्ते न श्रोकदयेन शक्तिशिवयोः यायात्म-
 स्वरूपस्य तेजस्त्वयात्मकत्वमितरं पात्रभौतिकविग्रहस्तेज्ञागृहीतात्मकत्वं मुक्ति-
 स्वरूपस्त्रोपदिशति । तत्र आवयाः शक्तिशिवयोः । तद्वपुः अनश्वरं वपुः ।
 अन्यानि पात्रभौतिकानि । आवयोः प्राग्वत् । तन्मयौभावस्यैर्यं प्राक्तेजस्त्वय-
 तादात्मग्यावस्यैर्यम् ॥ ६२ ॥

तत्र कुण्डलिनीं ब्रह्मि स्फुटं मे परमेश्वर ।
 तां वदामि शृणु प्राज्ञे रहस्यं परमाङ्गुतम् ॥ ६३ ॥
 मूलाधारम्यवङ्गात्मतजोमध्ये व्यवस्थिता ।
 जीवशक्तिः कुण्डलाम्ब्या प्राणाकारणं तेन सा ॥ ६४ ॥
 प्रसुप्तभुजगाकारा विगावर्त्ता महाद्युतिः ।
 मायाशीर्षा नदन्ती तामुच्चरन्त्यनिशं स्वर्गे ॥ ६५ ॥
 सुषुम्नामध्यदेशे सा यदा कर्णाद्यस्य तु ।
 पिधाय न शृणोत्यस्या व्वनिं तस्य तदा सृतिः ॥ ६६ ॥
 एवं सा जीवशक्तिसु यदा कुण्डलिनौस्थितिम् ।
 विहाय कर्जुतां याति स्वेच्छादगडाहता सतौ ॥ ६७ ॥
 तदा विश्वप्रतीतिः स्यात् प्राणिनामन्यदा पुनः ।
 निशाभ्यकारे भुवनस्थितिवत् स्वात्मनः स्थितिः ॥ ६८ ॥

तत्रे त्यादिना श्वाकपूर्वाद्देन कुण्डलिनीस्वरूपं देवी पृच्छति । तत्र स्फुटं
 सुस्यष्टं । तामित्यादिना श्वाकात्तराद्देन कुण्डलिनीस्वरूपकथनं प्रसौति ।
 तत्र तां कुण्डलिनीं । रहस्यं देशिककटाचाटते ज्ञातुमशक्यत्वात् । परमाङ्गुतम्
 आनाम्बकत्वाच्चादाम्बगात्मकत्वाच्च ॥ ६३ ॥

भूलाधारेत्यादिभिः माधक इत्यन्तेः षड्भिः शोकैः कुण्डलिनीस्वरूपं
 तदनुभावचोपदिशति । तत्र तेन प्राणाकारणं । सा कुण्डलिनी । महाद्युतिः विश्व-
 प्रकाशकत्वात् । मायाशीर्षा विसर्जनोयशीर्षा । तां मायां उच्चरन्ती तदाम्बना
 ऊर्ध्वाद्दुष्वरन्ती । स्वर्गे इत्येतदुत्तरत्र सुषुम्नामध्यदेशे इत्यस्य विशेषणं । सा
 कुण्डलिनी । तदा अत्यासन्नतः । एवमुक्तरूपा । तुर्विशेषे । कर्जुतां याति भूलाधारा-
 हिनिंगत्य तदुपरि श्रोतादोन्दियगामिनो । स्वेच्छादगडाहता स्वेच्छाप्रेरणापर
 वशा । अन्यदा तस्यां प्रसुप्तभुजगाकारतया स्थितायां । निशाभ्यकारे भुवनस्थितिवत्
 अप्रकाशतया । एतदुक्तं भवति यदा स्वामस्फुरत्तारूपिणी बुद्धग्रामिका
 कुण्डलिनी शक्तिः भूलाधारात् प्रसुप्तभुजगाकारतां विहाय स्वेच्छाप्रेरिता

एवं तां वेत्ति यो देहे देशिकादेशदर्शिताम् ।
 स वेत्ति ब्रह्म परमं मां त्वामपि च साधकः ॥ ६६ ॥
 जीवन्मुक्तः स विज्ञेयः शुद्धात्मासत्त्वमानसः ।
 अस्पृष्टपुण्यपापश्च शोकहर्षातिभूमिगः ॥ ७० ॥
 रागदेषविनिर्मयत्त्वसर्वक्रियाफलः ।
 निरुपाधिकसन्तुष्टः स्वेच्छाधौर्मेच्छया युतः ॥ ७१ ॥
 स्वदेहमात्रयात्मश्च समश्च सुतिनिन्टयोः ।
 समारिमिवकल्याणगुणशीलदयान्वितः ॥ ७२ ॥
 एवं स कथितो जीवन्मुक्तो लोकीष साधकः ।
 इतरः पूजने देव्या भजने च सकौतुकः ॥ ७३ ॥
 कालेन सिद्धिभागभूयादितरो दुःखभाजनम् ।
 जन्मभिर्व्वहुभिः क्लिष्टोऽ मूर्खीं विद्याधनोद्भवैः ॥ ७४ ॥

उहै गता व्यासा विलदेहात्तदिन्द्रियहारा विनिर्गत्य विश्वं कब्जलीकरोति
 तदा विश्वप्रतीतिर्भवति । पुनः स्वेच्छया यदा मूलाधारे सा प्रसुप्तभुजगा-
 कारमात्रस्वरूपतां यानि तदा निशास्त्वकारे भुवनस्थितिवत् तदिश्वप्रतीतिः
 न स्यादिति । एवं प्रकाशकरौ । तां कुण्डलिनौ । देशिकादेशदर्शितां देशिको-
 पदेशदर्शितां । मामपि शिवं शक्तिष्व त्वाम् ॥ ६८ ॥

जीवन्मुक्त इत्यादिभिः साधक इत्यन्ते रथद्वैस्त्रिभिः शोकैर्जीवन्मुक्तालक्षण-
 सुपदिशति । तत्र असत्तमानसः इति पदच्छेदः । शोकहर्षातिभूमिगः
 शोकहर्षयोरपि पारं गतः । निरुपाधिकसन्तुष्टः स्वभावसन्तोषयुक्तः । स्वेच्छा-
 धीनेच्छया युतः अपरप्रेरितबुद्धिः । समारिमिवः रागदेषवाभावात् । जीव
 न्मुक्तः जीवदेव मुक्तः परमार्थतः स्वामनोन्याद्यभावादित्यर्थः ॥ ७२ ॥

इतर इत्यादिना योनिष्वित्यन्ते नार्दद्यन्ते न शोकेनोक्तज्ञानरहितस्यापि
 देव्यर्चनात् कालेन तत्सिद्धिः भक्तिः तदर्चनादिरहितसा प्रत्यवायद्वोप-

मुदैरुमत्तचित्तः सद्वधोधो याति योनिषु ।
 नित्यासु भक्तिमुं वने प्रक्षीणे पापकर्मणा ॥ ७५ ॥
 जायते यद्वलाङ्गोके भवेत् प्रागुक्तलक्षणः ।
 नरो भवन्ति तां भक्तिं प्राप्य लोकेषु देवताः ॥ ७६ ॥
 दृश्यन्ते भानुचन्द्रारबुधजौषसितासिताः ।
 अन्ये च लोकपालाद्यास्तद्वक्तिप्राप्तसम्पदः ॥ ७७ ॥
 वहुना किं परं देवि नित्याभिः सद्गुणानघे ।
 न सन्ति देवता विद्यास्तस्माना एव मर्च्छदा ॥ ७८ ॥
 भावयाम्यहमद्यापि त्रिकाले विग्रहान्वितः ।

दिशति । तत्र इतरः प्राक्तज्ञानरहितः । देव्याः सर्वकारणभूताया ललितायाः ।
 कालेन भक्तया पापनादिगौरवलाधववशात् कालद्वैत्यविलम्बने न । इतरः तद्वक्ताप्र-
 दिरहितः । जन्मभिर्वहुभिः अपरमार्थज्ञानसर्वस्वैर्विविधजन्मभिः । सूर्यः
 अविवेकी । विद्याधनोऽवैरित्ये तदुत्तरत द्वैरित्यस्य विशेषणम् । उत्तरतचित्तः
 कर्तव्याकर्तव्यज्ञानरहितः । अधोधो याति योनिषु नीचैर्नीचैर्विषयेषु परवशो
 भवतोत्यर्थः ॥ ७४ ॥

नित्याखित्यादिभिरन्वित इत्यन्तैरद्वयन्तेस्त्रिभिः श्लोकः । नित्यासु भक्तो दीर्घभ्यं
 तद्वक्तिवै भवं नित्यावभवविग्रहान्वितं श्वरेण तदुपास्ति चापदिशति ।
 तत्र प्रक्षीणे सद्गुरुकटाक्षादिभिः । पापकर्मणा अज्ञानदुर्वासनाद्युपहतकर्मणि ।
 यद्वलाङ्गक्तिवलात् प्रागुक्तलक्षणः जौवश्युक्तलक्षणः । नरः प्रागुक्तलक्षणो भवेदित्य-
 न्वयः । तां भक्तिं अस्मिन् पट्टे वक्ष्यमाणरूपां । देवताः—इत्यस्य भवत्तौ-
 त्यनेनान्वयः । लोकपालाद्या इत्यवाद्यशब्दस्त्वयस्त्रिंशत्कोटिदेवताविषयः ।
 तद्वक्तिप्राप्तसम्पदः उक्तरूपभक्तिप्राप्तस्वर्थाः । वहुना भाषणे न । सद्गुणः अनर्थ
 इति च पदच्छेदः । भावयामीतप्रस्य ता एव इत्यनेन प्रवेत्रान्वयः । अहं
 शिवः । त्रिकाले सन्धानावयः । विग्रहान्वितः न्यस्तविग्रहः । अनेन
 लभ्यज्ञानानामपि सम्प्राप्तयोपास्ते रवश्यकर्तव्यता कथिते ति सम्प्राप्तायार्थः ॥ ७५ ॥

तद्गीव्याप्तचक्रस्था ग्रहाश्च तद् दर्शिताः ॥ ७६ ॥

विधिविष्णुशिवात्मत्वं तामामेव निर्जिक्षया ।

अन्याश्च देवता या यास्तास्तास्तन्मयविग्रहाः ॥ ८० ॥

पररूपन्तु बद्यामि होमन्ते महदद्वृतम् ।

यत्सिद्धिः सिद्धरूपाणां प्रागुक्तानां भवेत् सदा ॥ ८१ ॥

अन्येषां न भवेद्वावः तथा सर्वाश्च यो महान् ।

प्रक्षीणाशेषपापानां भक्तिः स्यात्तज्ज्ञसेविनाम् ॥ ८२ ॥

तद्गीव्यादिना श्लोकोत्तराङ्केन पञ्चविंश्पटलपोक्तमाटकाचक्रारस्यग्रहाणां दशां तत्स्थितिरूपञ्च स्मारयति । तत्र तद्गीव्याप्तचक्रस्थाः नित्यात्मकमाटकाचक्रारस्यग्रहाणां ॥ ७८ ॥

विधीत्यादिना श्लोकेन त्रिभूतीनामन्त्रदेवतानाश्च नित्यानां स्वेच्छाविषय हात्मकत्वमुपदिशति तत्र विधिविष्णुशिवात्मत्वं ब्रह्मविष्णुरुद्रात्मकत्वं । तासां षोडशनित्यानां । निजेच्छया स्वेच्छया । अन्याः अन्यतत्त्वेषुपदिष्टाः । तथायविग्रहाः चक्रान्तरस्यषोडशनित्यामयविग्रहाः ॥ ८० ॥

पररूपमित्यादिना महानित्यन्तेनार्द्धधिकेन श्लोकेन पररूपहोमकथनप्रस्ताव-पुरःसरं सिद्धाध्यमाधकादिवयेषु सिद्धानामेव तत्परहोमयोग्यतामितरेषां-सुभयेषां तदयोग्यताच्चोपदिशति । तत्र तुर्विशेषे । महदद्वृतं समस्तभेदविलय-नामकत्वात् । यत्सिद्धिः पररूपहोमभावसिद्धिः । सिद्धरूपाणां प्रागुक्तानां अस्मिन्ब्रेव पठले प्रोक्तसूक्ष्महोमसिद्धानां । अन्येषां साधकसाध्यानां । भावः पररूपहोमस्ये ति शेषः । तथा सिद्धवत् ॥ ८१ ॥

प्रक्षीणित्यादिना श्लोकोत्तराङ्केन तदपरहोमभावसिद्धानां अनुभावं हृदौक्षत्यनियासु भक्त्युपलब्धिकरणमुपदिशति । तत्र प्रक्षीणाशेषपापानां देशिक-कटाचादिभिर्दीक्षातदुर्बासिनानां । तज्ज्ञसेविनां विदितपरमार्थं नाथसेवादिनत्-पराणाम् ॥ ८२ ॥

नित्याविद्यासु भक्तानां लक्षणं शृणु सुन्दरि ।
 आमुष्मिकासंशयत्वं सन्तोषो नित्यपूर्णता ॥ ८३ ॥
 सुखिता त्यागिता ज्ञानं कृतज्ञत्वमलव्यता ।
 अकार्पण्यमदोनत्वं परचिन्तानिकद्यमः ॥ ८४ ॥
 दयालुता मनस्तित्वमवैषम्यं मनःस्थितौ ।
 लाभहान्योः प्रोतिरोषाभावः कल्याणाशौलता ॥ ८५ ॥
 कल्याणाभिनिवेशित्वं सदा कल्याणकोर्त्तनम् ।
 अकल्याणकथालापवैमुख्यं स्वेच्छया स्थितिः ॥ ८६ ॥
 सदैश्वर्यम्बुद्ध भाक्तुत्वं नैषिकत्वमजिह्वता ।
 सर्वानुकूल्यं मङ्गौतप्रियत्वं वाञ्छितापयः ॥ ८७ ॥

नित्येत्यादिभिस्त इत्यन्तः षड्भिः श्लोकैः सप्रस्तावपुरःसरं नित्या-
 भक्तलक्षणोपदेशं प्रोक्तनिगमनञ्च करोति । तत्र नित्याविद्यासु षोडशनित्यानां
 विद्यासु । सुन्दरीति देवोमस्त्वदिः । आमुष्मिकामंशयत्वं परमार्थं परिज्ञानात् ।
 सन्तोषः अवाप्तश्चाविषये क्वाद्यभावात् । नित्यपूर्णता देशकानाद्यनवच्छिद्रभावेन ।
 सुखिता स्वाम्परमानन्दानुभवरमेन । त्यागिता नेरपेत्तुं ज्ञानं सदनुसन्धानं ।
 कृतज्ञत्वं गुरुचरणनिनयुग्नभजनपरत्वं । अलव्यता इतगानपेत्ता । अकार्पण्यं
 द्रव्यविषयमुहिश्च महाप्रयत्नराहित्यं । अटोनत्वं अचुदभावः । परचिन्तानि-
 रुद्यमः भेदराहित्यात् । दयालुता सर्वप्राणिषु । मनस्तित्वं उदारभावः । अवैषम्यं
 मनःस्थितौ लाभहान्योः लाभहान्योः मनस्थिताववैषम्यमिति वाच्ययः ।
 प्रोतिः रोषाभावः सर्वप्राणिषु प्रोतिः कोपाभावश्च । कल्याणाशौलता मङ्गलाचरण-
 स्वभावता । कल्याणाभिनिवेशित्वं मङ्गलकर्मस्वभिनिवेशित्वं । कल्याणकोर्त्तनं
 मङ्गलस्वभावानां महतां नामानुभावकोर्त्तनं । अकल्याणकथालापवैमुख्यं
 अकल्याणेषु कर्मसु तदाचारवतां कथालापे च वैमुख्यं । स्वेच्छया स्थितिः
 अपराधोनतया स्थितिः । सदैश्वर्यं राजचोरदुर्जनारात्याद्यनुपहतमहिमत्वं ।
 भोक्तुत्वं भाक्तुशक्तिमत्वं । नैषिकत्वं सर्वदेवताविग्रहस्वनुस्यतनित्यामभावा-
 व्यभिचारित्वं । अजिह्वता अकठिलहृष्टयता । सर्वानकूल्यं सुरनरतिर्य-

*राजयोषित् प्रभुप्राज्ञवहु मानममत्सरः ।
 सर्वोच्चरत्ववाच्छा च लक्षणानौरितानि ते ॥ ८८ ॥
 यद्विकल्पस्वरूपल् मनस्त्रिविक्रिकल्पके ।
 निधानं परहोमन्तु स्थूलसूक्ष्मज्ञ यन्मयम् ॥ ८९ ॥
 उच्चावचविकल्पानां वस्तु नामग्निदाहतः ।
 तन्मयत्वादैक्यरूपं स्थूलहोममुदीरितम् ॥ ९० ॥

गायत्रेदेन सर्वविग्रहाणां नित्याविग्रहाभ्यक्त्वप्रतिपत्तेः । सङ्केतप्रियत्वं नादस्वरूपस्य नित्याभ्यक्त्वात् । वाच्छितामयः स्वस्माद्विविषयाभावात् । राजयोषितप्रभुप्राज्ञवहुमानं स्वस्याभिरामाभ्यक्त्वात् । अमत्सरः स्वस्मानाधिकराहित्यात् । सर्वोच्चरत्ववाच्छा देवतातादाभ्यर्गादिवाच्छा ॥ ८८ ॥

यद्विकल्पे त्यादिना श्लोर्कनं परहोमस्वरूपं स्थूलसूक्ष्महोमयोरपि तन्मयत्वं चोपदिशति । तत्र विकल्पस्वरूपं सकलविश्वविकल्पकारणस्वरूपं । निर्विकल्पके परस्वरूपे । निधानं विलापनं । एतदुक्तं भवति सकलविकल्पकारणभूतस्य मनसो निर्विकल्परूपे स्वात्मनि विलापनं परहोम इति । यन्मयं परहोममयम् ॥ ८८ ॥

उच्चावचेत्यादिभिः सर्वोरित इत्यन्तेष्यतुर्भिः श्लोकैः स्थूलसूक्ष्महोमयोः परहोमेन तादाभ्यवासनां तदनुसम्यानश्चोपदिशति । उच्चावचविकल्पानां समित्पृथग्फलादिभेदभिरानां वस्तुनां तजोमदव्याणां । तन्मयत्वात् होममयत्वात् अग्निमयत्वात् । ऐक्यरूपं अपृथग्भावः । एतदुक्तं भवति समिदादिसकलबस्तुनां स्थूलहोमादग्निमयत्वं करूपमुदीरितमिति । तथा एकाकुर्यादित्यर्थः । एतदुक्तं भवति सूक्ष्महोमात् स्वमूलाधारमध्यस्थकुण्डलिनोमुखमविमर्गमहावङ्गो सकलशब्दोदयविश्वान्तिपदे नानारूपवाचकैः शब्दैः तदाच्यानर्थान् वेदवेत्तविदात्मने कोकुर्यादिति । स्थितिरित्यादिनाद्यार्द्दनं सर्वभेदविलापनात् स्थितिरेव परहोमो भवतीति मतान्तरम् च्यत । स्वात्मरूपमहावङ्गिज्ज्वालारूपिषु स्वात्मरूपपृथग्भूता महाशक्तिः स्वात्मरूपवङ्गिः तज्ज्वाला तदिक्षा स्वात्मरूपमहाशक्तोक्ते-

*शतशोषित ।

सूक्ष्महोमं तथा शब्दैर्नारुपैसु वाचकैः ।
 वाच्यार्थानामशेषेण विद्यविज्ञविदात्मना ॥ ६१ ॥
 स्थितिः परो भवेद्वोमः सर्वभेदविलापनात् ।
 स्वात्मरूपमहावज्ञिज्ज्वालारूपिषु सर्वदा ॥ ६२ ॥
 निरिन्धनेऽरुपेषु परमार्थात्मनि स्थिरे ।
 निर्व्युत्यानविलापस्तु परहोमः समौरितः ॥ ६३ ॥
 तेषु प्रोक्तेषु कुण्डेषु चतुरस्ते समाचरेत् ।
 होमकर्म समस्तं तु शुभात्मकमुदीरितम् ॥ ६४ ॥
 अशुभात्मकमुक्तन्तु कुर्यात्तस्ते समौरिते ।
 अन्येष्वन्यानि कार्याणि प्रोक्तानि प्रोक्तरूपतः ॥ ६५ ॥
 प्रागुदक्षिणविदिग्वत् : कुर्याद्वोमन्तु मङ्गलम् ।
 दक्षिणास्योभिचारन्तु गदे वह्निमुखो द्विपाम् ॥ ६६ ॥

तर्थः । सैव येषां रूपाणि ते स्वात्मरूपस्ववज्ञिज्ज्वालारूपिणः तेषु स्वात्म-
 रूपमहावज्ञिज्ज्वालारूपिषु निरिन्धनेऽरुपेषु अनन्याधिष्ठितप्रकाशरूपेषु पर-
 मार्थात्मनि सत्तामावस्तरूपे स्थिरं अविकारणि निर्व्युत्यानविलापः निर-
 वशेषविलयनमावः । एतदुक्तं भवति स्वरूपमहाशक्तोच्छारुपेषु निरधिष्ठान-
 प्रकाशात्मकेषु सकलरूपेषु परमार्थतः स्फुरिततत्त्वरूपे इविकारणि सत्तामावे-
 स्वात्मनि तेषां निःशेषविलयनभावः परहोमः समौरित इति ॥ ६३ ॥

तेष्वित्यादिना रूपत इत्यन्ते न शोकदयेनोक्तकुण्डेषु सामान्ये न चतुरस्त-
 होमकुण्डेषु शुभकर्महोमविधानमुपदिग्नति । तत्र चतुरस्ते उक्तरूपे । त्रयस्ते
 प्रोक्तरूपे । अन्येषु कुण्डेष्विति शेषः । प्रोक्तरूपतः प्रोक्तविधानेन ॥ ६५ ॥

प्रागित्यादिना कृतस्त्रश इत्यन्ते न शोकदयेन मङ्गलादिकर्मसु होतुदि-
 ग्वशेषाभिमुख्यमुपदिग्नति । तत्र प्रागुदक्षिणविदिग्वत् : प्रागभिमुख उदगभि-
 मुखः शिवदिग्भिमुखश्च । तुर्विशेषे । दक्षिणास्यः दक्षिणदिङ्मुखः । तुर्विशेषे ।
 गदे गदार्थोपक्रमे । वज्ञिमुखः वज्ञिदिङ्मुखः । वायुमुखः वायुदिङ्मुखः ।

उच्चाटनं वायुमुखं विद्वेषं रात्रसोन्मुखः ।
 विदध्यात् पश्चिमाख्यस्तु कृताग्यन्यानि कृतस्त्रशः ॥ ६७ ॥
 स्वर्णशयामर्गहादौ तानि कर्माणि तदिशि ।
 विदध्यादुपविश्योक्तमन्यथानर्थमावहेत् ॥ ६८ ॥
 कुण्डादिकरणाशक्तौ स्थगिडले होभमाचरत् ।
 गामयेः परिमृष्टे तु सुसमे भूतले शुभे ॥ ६९ ॥
 वालुकाहस्तविस्तारायाममास्त्रीयं तत्र वै ।
 मध्ये विदध्याद्वोमन्तु प्रोक्तमेवमशेषतः ॥ १०० ॥
 कालतत्त्वमयौ व्याप्तिरिति सम्यक् समोरिता ।
 अस्या निफालनाचित्ते तत्तत्त्वं स्वात्मसात् कृतम् ॥

इति षाढ़शनित्यातत्त्वेषु श्रीकादिमते
 तिंशत्तमं पठलम् ॥ ३० ॥

रात्रसोन्मुखः नित्यादिड्मुखः । पश्चिमाख्यः पश्चिमदिड्मुखः । अन्यानि
 प्रोक्ते तराणि । एतदक्तं भवति होतुराभिभूत्यदिग्भेदोप तां तां दिशं
 प्राचीं परिकल्पय कुण्डं निर्माय जुहुयादिति ॥ ७७ ॥

स्वदेशे त्यादिना श्लोकं स्वदेशादौ प्रोक्तकर्मसु प्रोक्तदिड्मुखतया अवश्य-
 कर्त्तव्यातां तदकरणं प्रत्यवायचोपदिशति । गेहादावित्यत्रादिशब्दः पुरादि-
 विषयः । कर्माणि प्रोक्तानि । तदिशि प्रोक्तदिशि । अन्यथा विपरीतकरणे ॥ ७८ ॥

कुण्डादीत्यादिना शेषत इत्यन्तेन श्लोकदेवेन कुण्डादिकरणाशक्तानां
 स्थगिडले होमविधानपूरःसरः स्थगिडलनिर्माणविधानमुक्तनिगमनसहितमुप-
 दिशानि । तत्र तुर्विशेषं । शुभं लामाख्यलोषादिरक्षितं ध्रुमायनाकुलं च ।
 तत्र प्रोक्तप्रकारणं कृतकोषनवके । मध्ये सर्वमध्यकाष्ठमध्ये ॥ १०० ॥

इति षाढ़शनित्यातत्त्वेषु श्रीकादिमताख्यस्य परिपूर्णस्य तत्त्वस्य प्रपञ्चसार-
 सिंहराजप्रकाशभिधानन् सुभगानन्दनार्थन् विरचितायां मनो-
 रमाख्याया व्याख्यायां वालुदेवताचक्रतत्पूजादि सूत्तम्-
 परहामविधानप्रकाशनपरं तिंशत् पठलं परिपूर्णं
 परामृष्टम् ॥ २८ ॥ ऊँतत्तमत ॥

एक्रतिंशपटलम् ।

सूक्ष्मं परं च होमं ते कथितं परमेष्वरि ।
 इदानो स्यूलहोमन्तु कथयास्यरिमहेनम् ॥ १ ॥
 तत्तत्कर्मोदिते कुगडे कुर्याङ्गोममुदीरितैः ।
 विधानेद्वैषनिधनरोगनिग्रहचाटनम् ॥ २ ॥
 आयुदयं रिपोज्ञात्वा लग्नोक्तर्चानुगुण्यतः ।
 तदात्मिकयहाणाच्च म्यतिमष्टकवर्गकम् ॥ ३ ॥
 तयाणामानुगुण्ये न कुर्यात्तदभिचारकम् ।
 अन्यथा क्रूरकर्माणि कुर्बाणं नाशयन्ति हि ॥ ४ ॥
 तान्वेव कर्माणि तथा तत्त्वयप्रातिकूल्यतः ।
 कुर्यात्तदेवताभक्तिमास्तिक्यं वर्तनं गुरुम् ॥ ५ ॥

पूर्वस्मिन् दिंगे पठले षाढ़शनिचानां वलुदेवताचक्रं तत्पूजादिविधान-
 सहितं सूक्ष्मपरहोमविधानमुदितश्यानल्लरं पाड़शनिलाभक्तिनिष्ठानां अरि-
 महेनकर्मामादिविधानमपदिशति । सूक्ष्ममित्यादिना विधानत इत्यत्तेन
 श्लोकशतरूपेणेकत्रिंशेन पठलेन । तत्र सूक्ष्ममित्यादिना चाटनमित्यत्तेन
 श्लोकदयेन प्रोक्तनिगमनसहितं प्रोक्तकुण्डेषु प्रोक्तविधानेनारिमहेनविधानकथनं
 प्रस्तौति । तत्र ते तत्र । कथितं पूर्वस्मिन् पठले । हेषनिधनरोगनिग्रह
 चाटनमित्यत्र देषश्चेदो मारणविषयः निग्रदशद्वदो युडादिषु पराजयादि-
 विषयः चाटनम् उच्चाटनम् ॥ २ ॥

आयुर्हायमित्यादिभिराक्षनाशनमित्यत्तेशतुभिः श्लोकैरभिचारकर्मकरण-
 काले ज्ञातव्यांगं तदनवच्छणे प्रत्यवायज्ञोपदिशति । तत्र लग्नोक्तर्चानुगुण्यतः
 त्रयोदशे पठले तज्जमेत्यादिना षड्ग्रीतिमश्लोकोत्तरार्द्दायार्द्ददयेन प्रोक्तनक्तव-
 नामानुगुण्यतः । तदात्मिकयहाणां तत्प्रश्नागकाले गाचरयहाणां । चः सम-
 च्चर्य । अष्टकवर्गकं फलसिति श्रेष्ठः । त्रयाणां प्रोक्तानामायुर्दायदशा-

तत् पाप्त्वं वर्त्ति मन्त्रज्ञानालोच्य रिपुनियहम् ।
 विद्ध्यादन्यथा शक्ता नेष्टल्यं चात्मनाशनम् ॥ ६ ॥
 रिपोरष्टमलग्ने च काले त्वष्टमराशिगे ।
 स्थाने कुर्यादनिष्ठानि तद्विनाशाय साधकः ॥ ७ ॥
 प्राच्यां मेषवृषी वज्रौ मिथुनं दक्षिणे तथा ।
 कुलोरसिंहमय तद्विश्वत्यां कन्यका स्थिता ॥ ८ ॥

गोचरफलाष्टकानां । आनुगुणं आनुकूल्योश्चभिचार्यस्य रिपोः प्रातिकूल्ये इत्यर्थः । अन्यथा कुर्यात् यदि । तान्येव एवकारो भिवक्रमः । तत्त्वप्रातिकूलगत एवेत्यर्थः । एतदुक्तं भवति रिपोरभिचारकाले ज्योतिःशास्त्रे छोरास्त्रस्थोत्रप्रकारेण तस्य तात्कालिकमायुर्दीयगोचराष्टकवर्गेषु यहाणां स्थितिं विचार्य तत्त्वानुकूल्ये त्वभिचारकर्म न कुर्यात् । तमनवेच्चर कृ-कर्माणि कुर्वाणं तान्येव नाशयन्ति । तत्त्वयप्रातिकूलग एव तद्विष्टुनाशाय तानि कूरकर्माणि कुर्यादिति । तद्वेवताभक्तिं रिपोर्हेवताभक्तिम् । आन्तिकं रिपोर्हेवब्राह्मणादिविषयनिष्ठां । वर्तनं आचारं । आलोच्य तज्ज्ञैस्तेषां अनुभावादिकमित्यर्थः । अन्यथा प्रोक्तान्यथाकरणे । दा विकल्पे । एतदुक्तं भवति रिपोरभिचारप्रयोगादिषु तस्य देवताभक्तिमास्तिक्षमाचारं गुरुं तत्पाप्त्वं वर्त्ति मन्त्रज्ञान् विज्ञाय तेषामनुभावादिकं तद्विभिरालोच्य तत्प्रावल्ये तस्या भिचारादिकं न कुर्यादन्यथाकरणे तत्प्रलये नैस्यस्यं तत्प्रयोक्तुर्नीशनं वा भवतीति ॥ ६ ॥

रिपोरित्यादिना शोकेनकूरप्रयोगारथकालं गृह्णादिषु तदेशविशेषादिक चोपदिशति । तत्र अष्टमलग्ने जन्मतेराशीश्वन्दलग्नराशीवेंति शेषः । काले तदुदयकाले । अष्टमराशिगे स्थाने अनन्तरझोकदयवच्छ्यमाणराशास्त्रकेषु स्थानेषु हादशसु । तद्विनाशाय रिपुविनाशाय ॥ ७ ॥

प्राच्यामित्यादिना सुस्थितमित्यन्तेन शोकद्येन मण्डपगृहादिसकलवस्तु नां हादशराश्यामकनामुपदिशति । तत्र वज्रौ कोणे । दक्षिणे दक्षिणादिग्रन्तेगे । तस्मि-

तुलाकौटी पश्चिमतो धनुर्वायौ तु संस्थितम् ।
 नक्रकुम्भावृत्तरतो मौन ईशे तु संस्थितम् ॥ ८ ॥
 एवं राशिक्रमं ज्ञात्वा कुर्यात् कर्माणि देशतः ।
 काले तु पञ्च पञ्च सुर्घटिकाः क्रमयोगतः ॥ ९ ॥
 चैत्रादिषु तु मासेषु हादशस्यपि भास्करः ।
 मेषादिराशिंगो याति तथान्यैर्यहमगडलैः ॥ १० ॥
 देहेषु प्राणिनां तद्ददृष्टाङ्गुलिविभेदतः ।
 मूर्खादिचरणान्तन्तु तान् हादशसु लक्ष्येत् ॥ ११ ॥

ऋत्यां विदिशि । पश्चिमतः पश्चिमदिशि । वायौ कोणे । उत्तरस्यां दिशि ।
 ईशे कोणे । सुस्थितं कालचक्रस्यराशिचक्रवत्त भ्रमतोत्थर्थः ॥ ८ ॥

एवमित्यादिना श्वोकेन प्रोक्तनिगमनं चक्रगतहादशराशीनां प्रतिराश्यदय-
 कालघटिकासंख्यात्प्रापदिशति । तत्र एवं उक्तक्रमात् । राशिक्रमं राशीनां
 स्थितिक्रमं । कर्माणि क्रूराणीति शेषः । देशतः देशात्मकत्वेन । काले तु
 कालचक्रे तु । पञ्चपञ्च स्युः एकंकराणेः । क्रमयोगतः अपक्रमचक्रस्थितिसु
 कालदेशयोर्वैषम्यात् । गणितशास्त्रोक्तक्रमयोगेन खस्त्रेण राशीनामुदय-
 घटिकामानवशात् वज्रमाणप्रकारेण सूर्याधिरूपितराश्यादिक्रमयोगतः ॥ १० ॥

चैत्रादीत्यादिना श्वोकेन काल चक्रे ग्रहाणां गतिक्रमम पदिशति । तत्र चैत्रा-
 दिषु तत्र दिव्यत्वात् चैत्रादिशब्दः सौरमासविषयः । तु विशेषे । याति एकैक-
 सौरमासस्यैकैकराशिभृक्तिक्रमेणेति शेषः । तथा तथाविषयः अन्यैस्तद्वा-
 दिभिः । ग्रहमण्डलैः ज्योतिःशास्त्रे तत्तद्ग्रहपरिवृत्तिप्रोक्तकालविशेष-
 रित्यर्थः ॥ ११ ॥

देहेष्वित्यादिना श्वोकेन सकलप्राणिनां देहस्य हादशराश्यामकत्वमुप-
 दिशति । तत्र तद्दत् मेषादिमोनाम्नक्रमेण । तान् राशीन् । हादशसु
 स्यानेषु ॥ १२ ॥

वयाणामानुगुण्य न कुर्यात् कर्मणि नान्यथा ।

शुभाशुभानि सर्वाणि फलत्य वं कृते भ्रवम् ॥ १३ ॥

तथाहनि विषस्यानान्यसृतस्यानकानि च ।

ज्ञात्वा विदध्यात् पुत्तल्याः प्रयागं सर्वतस्तथा ॥ १४ ॥

सिते हृदि स्तनगले नासाज्ञोणि तथा श्रुतौ ।

भूशङ्कमूर्द्धमध्येषु तत्र भूशङ्कमध्यतः ॥ १५ ॥

कर्णं नेत्रे नासिकायां बत्तं ते परुषस्य तु ।

सव्यकरणस्तनतटे हृदि नाभौ च गुद्धके ॥ १६ ॥

जानुसन्ध्यङ्कुपार्श्वेषु तथाङ्गुष्ठ च दक्षिणे ।

चङ्गो सम्भौ जानुगुद्धे नाभो चेति सितरर ॥ १७ ॥

वयाणामित्यादिना श्लोकेन प्रोक्तकालवियहराशिवगे न शुभाशुभकरणोयत्वं मुपदिग्नति । तत्र वयाणां देशकालवियहाभकानां । आनुगुण्ये न आनु कूल्यन । अत्यवा उक्तरङ्गनेन । एवं कृते कृतप्रकारालङ्घनेन शुभाशुभप्रयागे कृते ॥ १३ ॥

तर्थं त्यादिना श्लोकेन पुत्तलीप्रयोगार्थं देहं विषासृतस्यानयोज्ञातश्चल-मुपदिग्नति । तत्र तथा त्यस्यानृतस्यानकार्नीत्यतान्वयः । षड्विंशपटले प्रोक्तक्रमेण दक्षवामभागयोः प्रतिमागं पञ्चदशपञ्चदशस्यानभेदक्रमेण स्थितानोल्पर्थः । अहनि प्रयोगदिवसे । विषस्यानानि अनन्तरश्लोके वच्च माणानि । सर्वतः कर्मसु । तथा वक्त्रमाणप्रकारेण ॥ १४ ॥

सितेत्यादिभिर्वर्त्तते इत्यन्तर्दीधिकैस्त्विभिः श्लोकैः पुरुषाणां योद्धिताच्च विप्रपरिवृत्तिक्रमस्यानानुपर्दिश्यति । तत्र सिते इत्यादिना श्लोकेन दादशस्यानानि उपर्दिश्यति । सिते गुङ्कपत्रे । स्तनगले स्तने च गल च । भूशङ्कमूर्द्धमध्येषु तत्र मृद्गं मध्ये । शङ्कखभूमध्यतः शङ्कखमध्ये भूमध्ये च ॥ कर्णेत्यादिना हीकेन स्यानाश्कं तत्र सव्यकरणे वामकरणे ॥ जान्वित्यादिना श्लोकेन दग्ध स्यानानि । तत्र अङ्कुपार्श्वशब्दे नाङ्कुपुष्टे देग उच्यते । अङ्गले वामपादाङ्गले । दक्षिणे दक्षिणपादाङ्गले । अङ्गो

तिष्ठे द्विषकला पुर्सि म्लियां वामादि वर्तते ।
 विषनाड्यां विषस्याने वेधयेत् कण्ठकेन तु ॥ १८ ॥
 सङ्गोचकाख्येन तदा तोत्रं गाम्यमयेन वै ।
 वदरादिसमृत्ये वर्वा तथायः मारसुचिभिः ॥ १९ ॥
 पुत्तल्यां यत तद्विष्ठं तद्विष्ठं शत्रुदेहजम् ।
 व्याधिना पोडितं कालादविधयं भवेद् वम् ॥ २० ॥
 तत तेनार्त्तिना क्षिष्ठो जोवितेशपुरं ब्रजेत् ।
 पुत्तलीकरणं वच्ये शृणु नियहसिष्ठये ॥ २१ ॥

अड्डूप्रपृष्ठे । मन्त्रौ नदनन्तरसम्यो । जानुवज्ञे जानी गुह्या । इति उक्तं प्रकारेण । मितं तरं कण्ठपञ्चे । वामादि वामभागं प्राक्तहृदयस्यानादि । एतदुक्तं भवति गुक्पत्रप्रयमार्दिषु कण्ठपञ्चारणनिताम् । त्रिंशत्तिथिषु पुंसां दक्षिणभागे हृदयस्यानार्दिम् द्वाल्पे पु नवम् स्थाने पु पुनस्तद्वामपाश्वे मूर्ढी-दिपादाङ्गुठानं पञ्चदग्धम् स्थाने पु पुनर्दक्षिणपादाङ्गुठार्दिनाभ्यन्तं पट्म् स्थाने पु च सम्भूय त्रिंशत् स्थाने पु च । स्त्रीणां तत्तत्तिथिषु तत्तत्स्थाने पु टक्षिण-बामपाश्वे विनिमयक्रमेण च विषस्य परिष्ठितिर्भवतीनि ॥ १७ ॥

विषनाड्यामिल्यादिभिः सिद्धये इत्यन्तैर्दीर्घैस्त्रिभिः ग्रोकैः पुत्तलीप्रयोगे तदेधकालं तद्विष्ठं तत्पाधनं तत्फलञ्च पुत्तलीकरणकथनप्रस्तावादिमहितं उपदिशनि । तत्र विषनाड्यां सप्तविंशतिनक्षर्वेषु प्रतिनक्षत्रं विषाक्तं प्रोक्तानाड्योचतुष्टयकाले । विषस्याने अनन्तरपूर्वोक्ते पुत्तल्या इति शेषः । तुविशेषं । सङ्गोचकाख्येन सङ्गाच इति मत्स्यांवशेषः । तोत्रेण अस्थिमयेन तद्वेहजनीवसंज्ञकास्थिमयेन । वदरादिसमृत्यैः कण्ठकैरितिशेषः । वा विकल्पे । तथा वेधयेदित्यर्थः । यत्र अड्डे तद्विष्ठं कण्ठकादिविष्ठं तद्विष्ठं व्याधिना पोडितं इत्येतदुत्तरत्र शत्रुदेहजमिल्यस्य विगेषं । कालात् प्रयोगस्य गोरवलाघवादिना कालद्रौत्यविनम्बनात् । भ्रवं निश्चितं । आर्त्तिना तद्विष्ठं व्याध्य तप्तवेनेति शेषः । पुत्तलीकरणं पुत्तलीनिर्माणविधानं ॥ २१ ॥

भौमशुक्रबुधाश्चन्द्रो भास्करः भौम्यभागं वौ ।
 मङ्गलो गुरुमन्दार्किंगुरवोंशकराशिपाः ॥ २२ ॥
 नक्षत्राणि चतुष्पादान्येकमष्टोत्तरं श्रतम् ।
 एतावत्यस्तु पुतलास्त्वशक्रमयोगतः ॥ २३ ॥
 प्रथमे नवके चन्द्रभास्करांशकयोः क्रमात् ।
 षोडश द्वादश तथा मानमङ्गुलिसंस्थया ॥ २४ ॥
 अन्यांशकेषु सर्वाश्च चतुर्दश ममौरिताः ।
 द्वितीये नवकेन्येषामध्यर्द्धाः स्युम्बयोदश ॥ २५ ॥
 तृतीये नवकेन्येषां तयोदश समौरितम् ।
 चन्द्रार्कयोरेकविधः प्रोक्तसंस्थाक्रमस्तथा ॥ २६ ॥

भौमे ल्यादिना श्रोकेन द्वादशराशोनामस्थिन्यादिविनक्षत्रोदभवद्वादश हादशांशकानां च क्रेषणाधिपतीनुपदिशति । तत्र अंशकराशिपाः अंशकानां मिषादिराशोनाश्च पतयः ॥ २२ ॥

नक्षत्राणील्यादिना श्रोकेन प्रतिनक्षत्रं चतुश्चतुरं शक्रमेण सम्भूयाष्टोत्तरं शतांशकानामष्टोत्तरशतपुतलीविशेषं प्रस्तौति । तत्र एतावत्यः अष्टोत्तरशतं संस्थाः ॥ २३ ॥

प्रथमे इत्यादिभिस्तथे त्यन्तैस्त्रिभिः श्रोकैः पुतलोमानविशेषानुपदिशति । तत्र प्रथमे नवके अस्थिन्याद्यश्चेषु नवसु नक्षत्रेषु । अन्यांशके शु इतरश्चाहाश केषु । सर्वाः पुतलाः चतुर्दशाङ्गुलोमाने न मिता इत्यर्थः । द्वितीये नवके मधादिज्येष्टान्तेषु नवसु नक्षत्रेषु । अन्येषां चन्द्रार्करहितयहांशकानां । अध्यर्द्धाः सुरस्त्रयोदश पुतलीनामङ्गुलिसंस्था इति शेषः । तृतीये नवके मूलादिरेवत्यन्तनवसु नक्षत्रेषु । अन्येषां प्राप्तत् कुजादीनामंशकानां त्रयोदशाङ्गुलोमानानि समौरितमेवं इत्यर्थः । एकविधः सर्वत्रेति शेषः । प्रोक्तसंस्थाक्रमस्तथा प्रथमनवके प्रोक्तसंस्थामानमेव द्वितीयतृतीयनवकयोरपौ र्थर्थः ॥ २६ ॥

पुत्तलीकरणे द्रव्यं चक्रिहस्तमृदान्वितम् ।
 चितामृद्भस्मलवणं शुण्ठीपिप्पलिकायुतम् ॥ २७ ॥
 मरोचं गृहधूमच्छं लसुनं हिङ्गुसैख्वम् ।
 गैरिकच्छेति कथितं पुत्तलीद्रव्यमौश्वरि ॥ २८ ॥
 साध्यर्थचृच्छैः पिष्टैश्च माषचूर्णैश्च सिक्खकैः ।
 वैरिदेहजरोमाद्यैरुपेतैः पुत्तलीक्रिया ॥ २९ ॥
 पुत्तलीदैर्घ्यमानन्तु कृत्वाष्टांशमथैकतः ।
 श्रीष्टं त्रयात् कटेहृष्टं त्रयात् पादद्वयं तथा ॥ ३० ॥
 कटिप्रपदयोरेकमंशमेव]कन्तु पुत्तलीम् ।
 विधाय तन्वे सर्वं च प्रयोगानाचरेन्नरः ॥ ३१ ॥

पुत्तलीत्यादिभिः क्रिया इत्यन्तैस्त्रिमिः श्रोकैः पुत्तलीनिर्माणद्रव्याणुशप-
 दिश्वति । तत्र चक्रिहस्तमृदान्वितं कुलालकरमृत्तिकासहितं । चितामृद-
 भस्मलवणं इमशानमृदभस्मसहितं लवणं । शुण्ठीपिप्पलिकायुतं शुण्ठीपिप्पलिकायुतं
 युतम् । मरोचं मरोचचूर्णं । गृहधूमं गृहधूमचूर्णं । लसुनं रसोनरसं । एतानि
 शुण्ठग्राद्यष्टद्रव्याणि सर्वपुत्तलिकासाधारणानि । साध्यर्थचृच्छैः साध्यनक्षत्र-
 प्रोक्षण्डृच्छैः । पिष्टैरित्येतमाषचूर्णैरित्यस्य विशेषणं । सिक्खकैर्मधुच्छिष्टैः ।
 वैरिदेहजरोमाद्यैरित्यत्राद्यशब्दो नखपादपार्श्वादिविषयः । उपेतैरित्येतद्वा-
 व्यतिरित्येतु चक्रिहस्तमृतसहितेतु विष्वन्वेति ॥ २८ ॥

पुत्तलीत्यादिना नर इत्यन्तेन श्रोकहयेन पुत्तलीदैर्घ्यमानविभागीकरण-
 वशात् तदवयवमानान्युपदिश्वति । तत्र पुत्तलोदैर्घ्यमानं तत्तदंशकवशेन
 प्रोक्षपुत्तलोदैर्घ्याङ्गुलमानं । एकतः एकाश्रितः । त्रयात् अंशत्रयेण । त्रयात्
 प्राग्वत् । कटिप्रपदयोरदर्ढांशेन कटिद्वयमर्द्धांशेन प्रपदद्वयस्त्वेर्थः । सर्वेव
 पुत्तलीप्रयोगे । प्रयोगान् प्रोक्षान् ॥ ३१ ॥

पातालयोगे नीचाख्ये विषयोगे च मृतुजे ।
नाशयोगे च दिनजमृत्यौ क्रकचयोगस्ते ॥ ३२

पातालेत्यादिभिरवाप्न्यादित्यस्तैस्त्रिभिः श्वोकैः क्रूरकर्मप्रयोगारथ्कालादिकमुपदिशति । तत्र पातालेत्यादिना श्वोकेन षड्विधं क्रूरकालमुपदिशति । तत्र मृत्युजे मृतुयोगे । दिनजमृत्यौ मेषादिराशिख्यनक्षत्रांशेषु तत्तद्राघेरष्टमांशके इति यावत् । चण्डोगेत्यादिना श्वोकेन दशविधक्रूरकर्मकालमुपदिशति । तत्र नीचाख्यपातालयोगः ।

तौलिभेदश्मांशस्थौल्गो याति यदोदयम् ।

तदा नोचाह्यो योगः पातालो गर्हितः शुभे ॥

विषयोगः । चतुर्थी सप्तमो चार्को चन्द्रे षष्ठ्यष्टमी तथा ।
इन्द्राहिधर्मा भौमे तु (वि) चिङ्गाये रवयोबुधे ॥

* षड्वत् स्वरयो जीवे विष्णु धर्मार्हणस्थिते † ।

एकादशी शुभेन्द्रि च ‡ मन्दे स्युस्तिथयो विषम् ॥

पञ्चद्विराकाः सप्ताद्य षड्ष्टतिथिभिर्विषम् ।

चत्विंशतिवा जयास्ये न्द्रश्चोणान्तः सूर्यवारतः ॥

मृतुयोगा यमर्काणि मैत्रचित्रामघोत्तराः ।

चित्रात्रोणुग्र § चत्राषाढा अविष्टा च पदक्रमात् ॥

चित्रायु \$ चत्रफाल्गुन्यो मैत्रस्वात्यैन्द्रवैष्णवम् ।

पौष्णातिथादितश्रोणा मृत्यवोकर्कादिवारगाः ॥

नाशयोगः । पित्रेन्द्रान्मैश्च R मूलर्कवारणाजाप्यभैर्युताः ।
सूर्यादिवाराः क्रमशो नाशयोगाः समीरिताः ॥

दिनमृत्यवः । वसुहस्ते विशाखाद्वै [बुध्या] ब्रह्माहो याम्यनैकृते ।
इन्द्रेष्व षु चतुर्थं शाः क्रमशो मृत्यवो [हि] क्षिचेत् ॥

* महवरवो । † द्रुपस्थिते । ‡ एकादशोष्मंशदी च । § पित्रु । \$ ग्रु । R यैस ।

चण्डौशचण्डायुधके महाशूले च काणके ।
रक्षस्थूणे कण्ठकाख्ये स्थूणे पञ्चार्कसंज्ञके ॥ ३३ ॥

क्रकचायोगः ।

तिथंश्व वारस्य च यत्र संख्या तयोदश स्य मिर्लनं छाते सति ।
स्मृतः स योगः क्रकचाभिधानको विवर्जनीयः शुभकर्मसु ध्रुवम्
चण्डौशचण्डायुधं ।

सूर्याधिष्ठितभाङ्गुजङ्गपिण्डभल्वाङ्गे पु मैत्रे श्रुतो ।
पौष्णे च क्रमये भानुगमया * श्रीतांशुना संयुतम् † ॥

धिष्ठे तपतिथे पतत्यवितयं चण्डौशचण्डायुधं ।

तस्मिन्नामहिते चक्रभिर्निर्जहितं कार्यं न कार्यं बुधैः ॥

महाशूलम् । छाति काद्याः सप्त सप्त ताराः ॥ पूर्वादिषु क्रमात् ।
भं ग्रहादिसुखं तत्र महाशूलमशोभनम् ॥

काणाङ्गं नक्षत्राणि ।

त्वजे दर्जे कपादादे स्त्रिसप्तवासरात् परे ।

षड्वानवकाणाः स्युर्दीपन्नं वारमे विना ॥

रक्षस्थूणं । § धान्यस्तं चतुरो राणींस्त्वजे इप्पां Rs रुतःस्फुटाम् ।
तं जिष्ठलब्धनक्षत्रं रक्षस्थूणमिति स्मृतम् ॥

कण्ठकस्थूणं । भौमेनाकेण संयुक्ता दक्षाद्यावति मूलकं ।
मूलाक्षता च तिभे स्युणकण्ठकाख्ये इसे क्रमात् ॥

घूमाद्यावतिधामूलकण्ठकावतिघर्षकं ।

तावक्ति कण्ठकस्थूणतत्त्वयमप्यदोषदं ॥

पञ्चार्कदोषाः । वालात् कोऽग्न्यु गोपाले सार्कर्शे सर्वं सारषे ।
त्वक्कोचं पञ्चधूमादा लग्ने एतैर्युतैस्तप्तज्ञेत् ॥

* शिभाक्गणनया । † संयुते । ॥ भागाः । § धन्यस्त । Rs क्रज् ।

कुर्यात् प्रयोगान् प्रत्यर्थिभङ्गाय निधनाय वा ।
 नियहाय निरीक्ष्यैवं कुर्यात् सिद्धिमवाप्नुयात् ॥ ३४ ॥
 वश्चाकर्षणविहेषस्तम्भनोच्छाटमारणे ।
 विदध्यात् पुत्तलौः सम्यक् चतस्रः प्रोक्तयोगतः ॥ ३५ ॥
 पिष्ठेन सिक्खेन तथा चक्रिहस्तमृदापि च ।
 साध्यनक्षत्रवृक्षेणायुक्तलक्षणसंयुताः ॥ ३६ ॥
 आसने पादयोः स्थाने कुण्डमध्ये च साधकः ।
 पिष्ठमृत्तरुजाः खात्वा स्थापयेत् सिक्खमम्बरे ॥ ३७ ॥
 कुण्डमध्ये उपर्युक्तपदान्यक्षीर्षिकामपि ।
 एवं साधारणं कृत्वा कुर्यात् कर्म समीरितम् ॥ ३८ ॥

एतदुक्तं भवति रिपोरायुर्दीयगोचराष्टकवर्गग्रहेषु प्रतिकूले षु पातालयो-
 गादिभिः प्रोक्तदोषैर्दुष्टिवस्ते तदष्टमराशौ विषनाशां वा प्रारब्धकृकर्म सद्यः
 फलतौति । वा समुच्चये । एवमुक्तप्रकारेण ॥ ३४ ॥

वश्येत्यादिभिः समीरितमित्यन्तेष्टतुभिः शोकैर्वश्यादिषु कर्मसु षट्सु
 पुत्तलौप्रयोगप्रक्रियासुपदिशति । तत्र सम्यक् सर्वावयवशोभन् । प्रोक्तयोगतः
 प्रोक्तमानेन रिपुदेहजरोमादियोगतः । अपि: समुच्चये । आसने होतुरासन-
 स्थाने । पादयोः स्थाने होतुः पादविन्यासप्रदेशस्याधःस्थाने । पिष्ठमृत्तरुजाः पिष्ठ-
 जा मृत्तजाः तरुजाः पुत्तलौः । खात्वा होतुरासनादिस्थानवये क्रमात् । अपि:
 समुच्चये । एवं प्रोक्तप्रकारेण साधारणवश्यादिषु प्रोक्तकर्मस्विति शेषः
 एतदुक्तं भवति प्रोक्तमानाद्यलक्षनेन साधारणद्रव्याष्टकरिपुदेहजरोमादिभि
 सह पिष्ठमयौ सिक्खमयौ मृणमयौ चैव तिस्रः । साध्यनक्षत्रवृक्षेणैक
 प्रोक्तद्रव्याष्टकलेपिता च सञ्चूय चतस्रः पुत्तलौः कृत्वा तासु क्रमात् पिष्ठ-
 मयौ होतुरासनस्याधः स्थाने मृणमयौ होतुः पादविन्यासप्रदेशस्याधः स्थानं
 तरुमयौ कुण्डमध्यस्थानमिपद्मस्याधःस्थाने च स्थापयित्वा सिक्खमयौ कुण्ड-
 हुपरि तोरणतिर्थ्यक् विष्कम्भदारुख्युक्तपदामवाक्शीर्षमम्बरे लम्बमानामर्क

सर्पशीर्षस्तुचा होमं कुर्यादशुभकर्मसु ।
 वैरियोन्यसृजा कृत्वा तया तु जुहुयात्तथा ॥ ३८ ॥
 तिकोणकुरडे यमदिङ्मुखो भूत्वार्हरात्रकि ।
 श्मशाने निर्जने देशे विद्धादभिचारकम् ॥ ४० ॥
 यत्वाभिचारहोमन्तु करोति भुवि साधकः ।
 तत्राभितो नृपौ रक्षौ कारयेदात्मसिद्धये ॥ ४१ ॥
 न चेदरातिनृपतिष्ठारैर्ज्ञात्वा निहन्त्यमुम् ।
 स्वराष्ट्रसम्बौ कुर्वीत न कुर्वीत स्वमग्डल्ल ॥ ४२ ॥
 यदि कुर्यात् प्रमादेन मान्त्रिको ज्ञानमोहतः ।
 तद्राष्ट्रं पौड़यन्तरेव शनकैव्यैरिभूभृतः ॥ ४३ ॥

तहजसूत्रेण वह्नैवं साधारणं कृत्वोक्तानि वश्यादीनि कर्माणि वक्त्रगमाण-
 विधानक्रमेण कुर्यादिति ॥ ३८ ॥

सर्प इत्यादिना श्लोकेन कूरकम्भेसु स्तुत्यं चरुं चोपदिशति । तत्र सर्प-
 शीर्षस्तुचा सर्पशोर्षकल्पितस्तुचा । अशुभकर्मसु विहे पाच्चाटनमारणादिषु ।
 वैरियोन्यसृजा वैरिनक्षत्रप्रोक्तयोनिरुधिरेण । तया इत्यस्य सर्पशोर्षस्तुचा
 इत्येतद्विशेषम् ॥ ३८ ॥

त्रिकोणेत्यादिभिर्भूभृत इत्यन्तैश्चतुर्भिः श्लोकैः अभिचारकर्मणि कुरुणं
 होतुरभिमुखीकरणीयां दिशं तदेशविशेषं होतुर्त्तपेण रक्षाविधानं तदकरणे
 प्रयोक्तुः प्रत्यवायं राष्ट्रसच्चिदेशेन तत्कर्मणः तत्करणोयत्वं तदकरणे
 राष्ट्रस्य प्रत्यवायोपदिशति । तत्र यमदिङ्मुखः दक्षिणदिङ्मुखः । तत्र
 अभिचारभूमौ । आत्मसिद्धये प्रयोक्तुः प्राणादिसिद्धये । अरातिनृपतिः शब्दराजा ।
 अमुं प्रयोक्तारं । कुर्वीत अभिचारमिति शेषः । तद्राष्ट्रं अभिचारप्रयोगस्थान
 राष्ट्रं । शनकैः कालक्रमेण ॥ ४३ ॥

अच्छद्रुमसमिष्टेनौ तत्फलैव्वर्वा तथाहुतैः * ।
 हैमौदलरसाकौसु होमाच्छवुं विनाशयेत् ॥ ४४ ॥
 नक्षमालसमिष्टेनौ तत्फलैव्वर्वा तथा हुतैः + ।
 रिपुरुयोऽपि रोगार्त्तः प्रयाति यमसादनम् ॥ ४५ ॥
 उन्मत्तकाष्ठैः प्रज्ञाल्य वज्ञिं तद्वीजकैहुनेत् ।
 तत्पवाम्बुद्धुतैर्मासादरातिर्भानिमाप्नुयात् ॥ ४६ ॥
 आरग्वधसमिष्टेनौ तत्समिद्धिश्च तत्फलैः ।
 वितस्तिमादैस्तेलाकौर्हवनादैरिणो मृतिः ॥ ४७ ॥
 अरुष्करसमिष्टेनौ तद्वीजैस्तद्वृताप्नुतैः ।
 होमादरातेस्तीब्रात्तिं ज्वरेण स्थानम् तिर्प्तुवम् ॥ ४८ ॥

अच्छद्रुमेत्यादिना श्लोकेन शत्रोरुम्भादकरणविधानहोमम् पदिशति । तत्र
 अच्छद्रुमसमिष्टेनौ अच्छद्रुमभवकाष्ठसमिष्टे वङ्गौ । तत्फलैः अच्छफलैः ।
 हैमौदलरसाकौः हैमौदलजलाप्नुतैः ॥ ४४ ॥

नक्षेत्यादिना श्लोकेन शत्रोर्मारणप्रयोगहोममुपदिशति । तत्र नक्षमाल-
 समिष्टेनौ करञ्जकाष्ठवङ्गौ । तत्फलैः करञ्जफलैः ॥ ४५ ॥

उन्मत्तेत्यादिना श्लोकेन शत्रोरुम्भादकरणविधानहोमम् पदिशति । तत्र
 उद्वीजकैः उन्मत्तवीजैः । तत्पवाम्बुद्धुतैः उन्मत्तपवाम्बुद्धुतैः ॥ ४६ ॥

आरग्वधेत्यादिना श्लोकेन रिपुमारणप्रयोगमुपदिशति । तत्र तत्समिद्भिः
 आरग्वधसमिद्भिः । तत्फलैः आरग्वधफलैः । वितस्तिमातैः हादशा-
 इक्षुलमातैः ॥ ४७ ॥

अरुष्करेत्यादिना श्लोकेन रिपोस्तीब्रज्वरेण मारणप्रयोगम् पदिशति । तत्र
 अरुष्करसमिष्टेनौ अरुष्करकाष्ठसमिष्टे वङ्गौ । तद्वीजैः अरुष्करवीजैः ।
 तद्वृताप्नुतैः अरुष्करतैलाप्नुतैः ॥ ४८ ॥

सौवीरात्तैसु कार्पासवोजैर्हीमात्तु मन्द्रजात् ।
 अरातीनामथान्योन्यकलहान्निधनं भवेत् ॥ ४६ ॥
 सर्षपाज्यम्भुतैः शुण्ठीमागधीमरिचैर्हुनेत् ।
 वैरिजन्मर्क्षवृक्षाम्नौ मण्डलान्तं मृतिर्जगत् ॥ ५० ॥
 प्रागुक्तैः पुतलां कृत्वा द्रव्यैरुक्तविधानतः ।
 सर्षपारुष्करघृतसंसिक्तैर्जुहुयान्निशि ॥ ५१ ॥
 प्राग्वच्छित्वा तदझैसु क्रुद्धचित्तोऽरुणाम्बरः ।
 रक्तस्त्रगम्भपुष्पादियुतः शत्रून् विनाशयेत् ॥ ५२ ॥
 अरुष्करघृताभ्यक्तैस्तद्वीजैः सर्पशीर्षकैः ।
 हवनादैरिणो दाहजुरप्राप्तिस्त्रिभिर्हिनैः ॥ ५३ ॥

सौवीरेत्यादिना शोकेनारातेः कलहाम्मारणप्रयोगम् पदिशति । तत्र सौवी-
 रात्तैः आरनालाङ्गुतैः ॥ ४८ ॥

सर्षपेत्यादिना शोकेन रिपोर्ज्वराम्मारणप्रयोगहोमम् पदिशति । तत्र सर्षपा-
 ज्यम्भुतैः सर्षपवीजोत्पत्तेलाङ्गुतैः । शुण्ठीमागधीमरिदैः त्रिकटुकेन । वैरि-
 जन्मर्क्षवृक्षाम्नौ वैरिजन्मनक्षत्रोत्पृष्ठकाष्ठसमिहेम्नौ । तमृतिः शत्रोर्मृतिः ॥ ५० ॥

प्रागुप्तेत्यादिना विनाशयेदित्यन्ते न शोकद्वयेन पुतल्या होमविधानेन शत्रु-
 विनाशनप्रयोगमुपदिशति । तत्र प्रागुक्तैरित्येतद्वैरित्यस्य विशेषणम् । उक्त-
 विधानतः उक्तमानादिक् । सर्षपारुष्करघृतसंसिक्तैः सर्षपारुष्करयोस्तेलाम्भ्यौ
 संसिक्तैः । निशि मध्यरात्रे इत्यर्थः । प्राग्वच्छित्वा नवमपट्टे चत्वारि-
 श्चीकृत्वारिंश्चल्लोकद्वयेन प्रोक्तप्रकारेण दाशधधा छित्वा । तदझैः छित्वैः ।
 क्रुद्धचित्तः क्रूरचित्तः शत्रुं प्रतीति शेषः । अरुणाम्बरः काषायवस्त्रधरः । रक्त-
 स्त्रगम्भपुष्पादियुतः रक्तस्त्रगम्भरक्तपुष्परक्तामनादियुतः ॥ ५२ ॥

अरुष्करेत्यादिना शोकेन वैरिणो दाहज्वरप्राप्तिस्त्रिप्रयोगहोममुपदिशति । तत्र
 तद्वीजैः अरुष्करवीजैः । सर्पशीर्षकैः सर्पशिरःकन्तितस्त्रग्भिः ॥ ५३ ॥

वैरिनक्षत्रयोन्युत्यमांसैस्तद्रक्तसंप्लुतैः ।
 हवनात्तच्छूलैस्तसमिधां हवनादपि ॥ ५४ ॥
 दिनैः कैश्चिद्विपुः क्लृप्तो नाशमेति सुनिश्चितम् ।
 द्रुमकुञ्जसर्पदं शान्मत्तद्विपादिघातनात् ॥ ५५ ॥
 द्रुमकुञ्जकनिर्धार्तसलिलानलपातनात् ।
 यत्तराक्षसगम्भर्ब्बपिशाचब्रह्मराक्षसैः ॥ ५६ ॥
 अन्येव्वा कारणैः चिप्रं नाशमेति रिपुर्वुवम् ।
 निम्बपद्वैश्व कार्पासवैजैस्तज्जैः करञ्जजैः ॥ ५७ ॥
 हवनात् सर्षपस्त्रे हसित्कौच्चिं द्वे षणां भवेत् ।
 नीचयोगे हुनेदग्नौ रिपुर्वक्षसमेधिते ॥ ५८ ॥
 तदृक्खण्डैस्तलाक्षैर्निर्गामध्ये रिपुर्दिनैः ।
 उच्चाटनं प्रयात्येव मन्त्रशक्त्याभिताङ्गितः ॥ ५९ ॥
 मृत्युपवैश्व तत्कागडैस्तद्वैजैस्तच्छुचौ हुनेत् ।
 अरातेद्दन्तिनो वाहा रोगैर्नम्यन्ति निश्चितम् ॥ ६० ॥

वरीत्यादिभिर्मुवमित्यन्ते रथ्यैँस्त्रिभिः श्वोकैद्रुमकुञ्जनिपातादिआंन रिपु-
 विनाशप्रयोगहोममुपदिशति । तत्र तद्रक्तसंप्लुतैः वैरिनक्षत्रयोन्युदभवरक्ताप्लुतैः ।
 तत्तच्छूलैस्तसमिधामपि अपिचेत्यर्थः । निर्धार्तेन अशनिपातेन सलिले निम-
 ज्जनेन पावके पतनेन अन्यैः अपस्माराद्यैः । वा विकल्पे ॥ ५६ ॥

निम्बपद्वैरित्यादिनार्द्दयेन विद्वे षणप्रयोगमुपदिशति । तत्र चः समुच्चये ।
 तज्जैर्निर्म्बजैः वौजैरिति शेषः । करञ्जजैः पत्रैः फलैश्वेति शेषः । सर्षपस्त्रे ह
 सिक्तैः सर्षपोदभवतैलाप्लुतैः ॥ ५७ ॥

नीचेत्यादिना ताङ्गित इत्यन्तेनार्द्दयेन श्वोकेनोच्चाटनप्रयोगहोममुपदिशति ।
 तत्र नीचयोगे नीचसंज्ञे पातालयोगे । हुनेत् जुह्यादिति यावत् । तदृक्ख-
 ण्डैः रिपुनक्षत्रमुखण्डैः । दिनैः प्रोक्तैर्मण्डलादिभिः ॥ ५८ ॥

मृत्युपद्वैरित्यादिना श्वोकेन शतवाहनदन्तिनां रोगैर्विनाशप्रयोगहोममुप-

गैरिकैः पुत्तलौ कृत्वा रिपोरष्टमराशिके ।
 प्रागुक्तकगटकाद्यै सु यदङ्गं विधयेच्छनैः ॥ ६१ ॥
 विषनाड्यां विषस्थाने तथा च यमकगटके ।
 अर्ढप्रहरके श्रीष्टं प्रहरेहा शनैः शनैः ॥ ६२ ॥
 अरातस्तदङ्गैः स्याद्विधनं प्रहरादिना ।
 यन्त्रिभित्वा कण्ठकादितत्रिविदास्तुः ॥ ६३ ॥
 तत्त्वचत्रोक्तव्यपुत्तलौ स्यापितरकाम् ।
 गर्दभौमेहसलिले संस्थाप्य क्वार्थ्येच्छनैः ॥ ६४ ॥
 रिपुर्दाहजूरग्रस्तः स निर्याति यमालयम् ।
 मधुक्षिष्टेन तां कृत्वा तापयन्निशि तां शनैः ॥ ६५ ॥

दिग्निः तत्र मृतुपवेः विषवृक्षपवेः । तत्काण्ठे विषवृक्षसमिद्भिः ।
 तर्होजैः विषवृक्षोजैः । तत्क्षत्रो विषवृक्षकाऽज्ज्वरितवङ्गा । हुन्ज्ञाहुथात्
 दन्तिनो गजाः वाहाः हयाः ॥ ६० ॥

गैरिके रित्यादिभिर्दाहिणैरित्यत्त्वस्त्रिभिः शोकैः अभोष्टाङ्गोत्पत्तैरागादिभि-
 वैरिनिधनप्रयोगहोमसुपृदिग्निः । तत्र अष्टमराशिके अष्टमराश्युदयसमये ।
 कण्ठकाद्यरित्यत्राद्यशब्दोऽस्यस्त्रादिविषयः । शनैः शनैः क्रमशः । विषस्थाने
 तद्विषयुक्ताङ्गे । यमकगटके यमकगटकामंज्ञे काले । अर्ढप्रहरके अर्ढ-
 प्रहरसंज्ञे काले । यमकगटकाऽप्रहरसंज्ञयोः कालविशेषयोः खरूपं ज्याति:-
 शास्त्रोक्तमार्गं लिख्यते ।

सरोगवा (या) तथोद्दर्दि यामांश यमकगटकान् ।
 वामरं मन्त्रगीतार्ह यामाचारकमाद्यमजे दिति ॥

शैषं पुत्तल्या इति शेषः । वा विकल्पे । तत्तदङ्गैः प्रहृनशैषणं च । प्रहरादिना
 इत्यत्रादिशब्दः क्षेदनादविषयः । वा विकल्पे ॥ ६३ ॥

तत्त्वत्रेत्यादिना यमालयस्त्रियन्तनाथ्वेन श्वार्कन दाहज्वरेण रिपुमारण-
 प्रयोगसुपृदिशति । तत्र स्यापितरकां स्यापितप्राणां । गर्दभौमेहसलिले गर्दभौ-
 भूते । शनैः कैश्चिद्विमैः ॥ ६५ ॥

तेनोन्मादजूरग्रस्तः प्रथाति निधनं शनैः ।
 तां तत्कण्ठकविद्वाङ्गो खनेत् पिण्ठग्रहे निशि ॥ ६६ ॥
 ब्रणात् पिण्डाचाविष्टः म रिपुर्याति यमालयम् ।
 प्रागुक्ते रेव तद्व्यैरशेषैः पुत्तलौ तथा ॥ ६७ ॥
 निर्माय कुण्डमध्ये तां चैवारातिमहोक्त्वैः ।
 समिद्वेमौ तत्सर्वभिद्वस्त्वाक्ते जुहुयाद्विशि ॥ ६८ ॥
 सत्रिपातजूरग्रस्तस्य वक्त्र(क)जिह्वे(ह्व)ति मूढधीः ।
 प्रलयं शनकैर्दहं त्यजन् याति यमालयम् ॥ ६९ ॥
 तथाविधां ता प्रतिमां निखनेत् कृषापञ्चके ।
 नवम्यङ्गारदिवसे मातृग्रहेयपीठके ॥ ७० ॥

मधृक्षिष्टे त्वादिना यमालयमित्यन्तेनार्द्धायन्तेन श्वोक्त्वादज्जरेण रिपु-
 मारणविधानमुपदिश्यति । तत्र तां पुत्तलौ । निशि अर्द्धराते । तां पुत्तलौ । तेन
 तापनेन । तामित्यादिनार्द्धायेन पुत्तलौखननप्रयोगादिपुमारणविधानमुप-
 दिश्यति । तत्र तां पुत्तलौ । तत्कण्ठकविद्वाङ्गो प्रोक्तकण्ठकादिष्वन्यसमेन
 विद्वाङ्गो । पिण्ठग्रहे इमशाने । निशि मध्यरात्रे । चः समाचारे ॥ ६६ ॥

प्रागुक्तेरित्यादिना यमालयमित्यन्तेनार्द्धायेन श्वोक्त्वादियेन सत्रिपातज्वरेण
 रिपुमारणार्द्धायेनविधानमुपदिश्यति । तत्र प्रागुक्तः अस्मिन् पटले सप्तविंशत्यादि
 शोकाभ्यां इति शेषः । तद्व्यैः पुत्तलौविश्वानप्रोक्तद्रव्यैः । अशेषैर्द्वादशभिः ।
 तथा प्रोक्तमानेन । तां शवनत्रवृक्षनिर्मितां पुत्तलौ । अरातिमहोक्त्वैः
 अरातिनक्षत्रवृक्षकाष्ठैः । तत्समिद्विः रिपुनक्षत्रवृक्षसमिद्विः । निशि मध्यरात्रे ।
 याति यमालयं रिपुरिति शेषः ॥ ६८ ॥

तथाविधित्यादिना लक्ष्मितमित्यन्तेन श्वोक्त्वादियेन पुत्तलौखननविशेषेण रिपु-
 विनाशप्रयोगमुपदिश्यति । तत्र तथाविधां प्रोक्तकमादिभिः प्रोक्तद्रव्यादशभि
 र्निर्मितां । प्रतिमां पुत्तलौ । नवम्यङ्गारदिवसे नवमीसहिताङ्गारवारे ।
 मातृग्रहे चण्डिकायतने । अग्रपीठके अग्रपीठस्याधः स्थाने । निशि मध्यरात्रे ।

सप्ताहान्निधनं वैरो प्रयाति निशि ताड़ितः ।
भूताद्यैः शिरसि स्वैर्य निर्घातवद्लच्छितम् ॥ ७१ ॥
सर्षपं माषचूर्णञ्च तिलं शालिजतगडुलम् ।
पिष्ठा साध्यच्छृङ्खस्य शकलैरपि संयुतम् ॥ ७२ ॥
एरणडवीजैर्मिलितं कृत्वा पुत्तलिकां ततः ।
तद्वच्छोन्ननिर्धायारिनाम तालस्य पत्रगम् ॥ ७३ ॥
संजप्य तां स्पृशन् विद्यां तार्तीयप्रतिलोमजाम् ।
सहस्रारं साध्यस्य वधक्षेऽष्टमराशिर्गे ॥ ७४ ॥
निवध्य तां पादयोस्तु भानुबुद्धोत्थतन्तुना ।
गृहीत्वा जीवहस्तेन तां जपेत् प्रयर्जच्छुचौ ॥ ७५ ॥
हुत्वामनौ तैः सहस्रन्तु तामृद्धाङ्ग्रिमवाङ्गमुखीम् ।
तद्विने तापटषाात्तिर्विह्वलेन ज्वरंग सः ॥ ७६ ॥

भूताद्यैरित्यताद्यशब्दः प्रे तादिविषयः । निर्घातवत् अशनिवत् । अलक्षितं एतत्
क्रियाविशेषणाम् ॥ ७१ ॥

सर्षपमित्यादिभिः गिवे इत्यन्तौः षड्भिः श्वार्कस्तापउर्वरंग रिपुविनाशाय
पुत्तलीप्रयोगविशेषसुपदिशिति । तत्र सर्षपमित्यध्यर्देन द्रश्यतुष्टयं । साध्यच्छृङ्खस्य
बुद्धस्य शकलैः खण्डेः । अपि: ममुच्ये । क्लेति भिन्नकमः । पुत्तलिकां
क्लेत्यर्थः । ततः पश्यात् प्रोक्तद्रव्यवर्क्कन तद्वच्छोन्नः पुत्तलोवक्षः प्रदेशातः
निधायेति भिन्नकमः । अरिनाम विधायेत्यर्थः । पत्रं इत्यस्यारिनाम इत्ये-
तद्विशेषं । मंजप्येत्यस्य विद्यामित्यनन्वयः । पुत्तलीं प्रतिष्ठितप्राणां ।
तार्तीयप्रतिलोमजां तार्तीयगडुलस्य प्रतिलोमभेदाभिकासु चतस्रपु विद्यास्वन्य-
तमां । साध्यस्य माषनक्षत्रस्य । वधक्षेऽसप्तमनक्षत्रे । निवध्य तां पुत्तलीं निवध्ये-
त्यर्थः । तुर्विशेषे । भानुबुद्धजतन्तुना अर्कबुद्धाङ्गवतन्तुना । जीवहस्त-
श्वासपुटपार्श्वहस्तेन । तां प्रतिलोमजां विद्यां । शुचौ वङ्गाः । तैः सर्ष-

ग्रस्तदेहो लुठन् भूमौ विसंज्ञः प्रलपन्मुहुः ।
 प्रयाति निधनं तृणं प्रयोगवलतः शिवे ॥ ७७ ॥
 साध्यर्जुवृच्चसंभूतां पुच्छलौमकंदुधतः ।
 वज्रीकौरेण वा लिप्तां वद्धां प्राग्वदधोमुखीम् ॥ ७८ ॥
 साध्यनामादिसंयुक्तां कुण्डादृह्यं प्रलम्बयेत् ।
 जुहुयात्तसमिद्धिसु तत्कौरात्मनिंशान्तग ॥ ७९ ॥
 जूरांत्तः स्यादगतिसु तिभिरेव दिनैस्ततः ।
 यद्यस्ति तस्य रक्षेच्छा तां तटाकोदरे खनेत् ॥ ८० ॥
 जम्बालमध्ये तेनास्मात् सौम्यं तस्य शनैः शनैः ।
 तथा यदि न कुर्वीति चिरं रोगात्मको भवेत् ॥ ८१ ॥
 तथा तामनुभाग्णे तु निविश्याङ्गारवासरे ।
 चण्डिकायतने खात्वा तद्योनिं तत्पुरो वलिम् ॥ ८२ ॥

पादिभिर्द्वयः । महस्तं महस्तवाऽन् । तुरवधारणं । तां पुत्तनीं । तद्विने
 प्रयोगदिवसे । म साध्यः । शिवे इति मम्बाइः ॥ ७० ॥

साध्यर्जुत्वादिभिः भवेदित्यन्त शतुभिः शाकः ज्वरान्मादप्रयोगं तद्रक्षण-
 विधानादिकञ्चापदिगतिः । तत्र अकंदुधतः अकञ्चनात्पन्दुर्धन च । वज्री-
 कौरेण वर्णोलतात्पन्दनीरेण । वा ममुर्वये । वद्धां तोरणविक्षेपदारुणि । प्राग्वत-
 अकंतन्तस्तदण । साध्यनामादिसंयुक्तां वृच्चमि लिखितमात्यकर्मनामयुतां । कुण्डा-
 दृह्यं कुण्डादुपरि । तत्समिद्भिः साध्यनक्षत्रवृच्चमसुद्भृतसमिद्भिः । तुर्वि-
 शेष्य । तत्कौरात्मनिः अकवज्रीकौराभ्यर्जुः । निशान्तरा मध्यगावे । तुरवधारणे । ततः
 तेन प्रयोगिन । तस्य वैरिणः । तां प्रलम्बितां पुत्तनीं । तटाकोदरे तटाकजलो-
 दरे । तेन खननेन । अस्मात् प्रयोगात् । तस्य ज्वरात्मस्य । तथा
 प्रोक्तप्रकारेण ॥ ८१ ॥

तथल्यादिना उपसगकं रित्वन्तो नाभ्यर्जुनं शाकेन तत्तत् पुत्तनोखननविशेषात्
 रिपुमारणप्रयोगविशेषमुपदिगतिः । तत्र तथा तां साध्यनक्षत्रवृच्चनिर्मितां

निहत्य दत्त्वारातिन् निहत्यादुपसर्गकैः ।
 स्वर्गेहि वल्यधः खात्वा तदुपर्यग्निवर्द्धनात् ॥ ८३ ॥
 अविर्भुद्वमरातेः स्याज्ज रादिगदसम्भवः ।
 तां तथाकृतरूपान्तु रुजज्ञास्यसंयुताम् ॥ ८४ ॥
 निवध्य पूर्वं सूत्रेण द्विषह्नेहि खनेन्द्रिशः ।
 गाशौ तदष्टमे मासात् प्रयातुगृह्यात्यतोन्यतः ॥ ८५ ॥
 तथाविधं पुतलिकायुगं कृत्वोक्तमार्गतः ।
 विडालमूषिकाचर्मनङ्गं माध्यात्म्यया युतम् ॥ ८६ ॥
 निखनेत्तीरयोर्नद्याः पिण्ठेग्नेथवा ततः ।
 मातृर्गेहि नदीपूर्त्तं विहेषः स्याहयोस्तदा ॥ ८७ ॥

पुत्तलीं । चण्डिकायतने अयपीठाधःस्याने इति शेषः । तदोनि॑ साधनक्षत्र-योनि॑ । तत्पुरः चण्डिकायपीठे । निहत्येत्यस्य तथोनिमित्पूर्वत्रात्म्यः । दत्त्व-त्यस्य वलिमित्यनेनात्म्यः । तुर्विशेषे । उपमर्गकैः क्लेशैः ॥ ८२ ॥

स्वर्गेहि इत्यादिना सम्भव इत्यन्तनार्ददयेन तत्पुत्तलग्ना ज्वरादिरोगोत्यापन-प्रयोगविशेषमुपदिशति । तत्र खात्वा पुत्तलां इति शेषः । तदुपरि पुत्तल्युपरि । अविच्छिद्विमित्यस्य काकाचिन्त्यायेनोभयत्रात्म्यः । पूर्वत्रामित्यर्दनादित्यनेनोत्तरत्र ज्वरादिगदसम्भव इत्यनेन च ॥ ८३ ॥

तामित्यादिनात्म्यत इत्यन्ते नार्दाद्येन श्लोकेन पुत्तलीविशेषरचनादुच्चाटन-प्रयोगमुपदिशति । तत्र तां माध्यकृत्वक्षसम्भूतां पुत्तलीं । तथाकृतरूपां प्रोक्तमानादितः । तुर्विशेषे । रुजज्ञास्यसंयुतां व्याघ्रजज्ञास्यसंयुतां । पूर्वसूत्रेण अर्ककृत्वक्षतन्तुक्तसूत्रेण । निशि मध्यरात्रे । राशौ तदष्टमे शत्रोरिति शेषः ॥ ८४ ॥

तथाविधिमित्यादिना तदा इत्यन्तेन श्लोकहयेन विहेषणप्रयोगमुपदिशति । तत्र तथाविधं तत्तत्त्वव्युक्तनिर्मितं । उक्तमार्गतः तत्तदशकानुगुणमानेन । विडालमूषिकाचर्मनङ्गं विडालमूषिकाचर्मन्धां परिणाहं । हयोः वाधकवाध्याम-कयोः क्रमादिति शेषः । माध्यात्म्यया युतं साध्यादिनामत्ययुतं । निखने-दित्यस्य पुतलिकायुगमित्यनेन पूर्वत्रात्म्यः । पिण्ठेग्नेहि इमशार्न । अथवा वि-कल्पे । मातृर्गेहि चण्डिकायतने । नदीपूर्त्तं सत्यामिति शेषः ॥ ८५ ॥

ता एव प्राग्वदुत्थाय साध्याख्यादिसमन्विताः ।
 तदिद्याजापसिङ्घास्ताः खनेदरिगृहे पुनः ॥ ८८ ॥
 मध्येष्टदिक्षु तु तथा तत्कुलोत्सादनं भवेत् ।
 एवं निकटवर्त्तिनां अभिचार उदीरितः ॥ ८९ ॥
 दूरस्थितानां द्विषतां कथं स्यादभिचारकम् ।
 वदामि ते शृणु प्राज्ञे सुदूरस्थस्य वैरिणः ॥ ९० ॥
 विनाशने प्रयोगन्तु निप्रमप्यभिचारकम् ।
 येनाग्निर्निकट स्यात् प्रागेव निधनं ब्रजत् ॥ ९१ ॥
 तत्साध्यवृक्षैः पुत्तलिका विधायाष्टौ शतं क्रमात् ।
 ताः प्रागुदौरितक्षीरहयसिक्ताः संसन्धकाः ॥ ९२ ॥
 तत्तदंशकमानापघनास्ता मध्यरात्रतः ।
 एकामेकां हनेदैरिदिङ्गमुखस्ता अशेषतः ॥ ९३ ॥

ताद्यादिना भवेदित्यन्ते नाध्यर्जेन श्लांकनं पुञ्जलोखननविशषात् रिपुकुलो-
 त्सादनप्रयोगम् पदिशति । तत्र ताः पुत्तलाः नव नव संस्थाताः । प्राग्वदुत्थ-
 वृक्षैः प्रोक्तमानतः । साध्याख्यादित्यादिशब्दः कर्मविषयः । तदिद्याजाप-
 सिङ्घास्ताः प्रतिलोमाख्यकतार्तीयविद्याभिः मन्विताः पुत्तलाः । तत्कुलोत्सा-
 दनं रिपुकुलोत्सादनम् ॥ ८८ ॥

एवमित्यादिना श्लोकार्द्देव श्लोकानां निकटवर्त्तिविषयप्रयोज्यत्वमुपदिशति ।
 तत्र एवं प्रोक्तपुत्तलोखनादिविधानेन ॥ ८९ ॥

दूरेत्यादिना ब्रजेदित्यन्तेन श्लोकद्वयेन दूरस्थितानां रिपूणां अभिचारप्रयोगं
 देवी पृच्छति । तत्र कथं कंन प्रकारेण । वदामीत्यादिनाहर्दयेन श्लोकेन दूरस्थित-
 वैरिनिधनकथनादिप्रस्तावसहितं तत्सामर्थ्यमुपदिशति । तत्र वदामीत्यस्य
 प्रयोगमित्युत्तरत्रात्मयः । ते तत्र । प्राज्ञे इति सम्बुद्धिः । येन प्रयोगेन निकटस्यात्
 अरातेरितिशेषः ॥ ९१ ॥

तत्साध्येत्यादिना नाशभागित्यन्तेनाध्यर्जेन श्लोकद्वयेन दूरस्थारिनिधनप्रयोग-
 ओममपदिशति । तत्र तत्साध्यवृक्षैः दूरस्थारित्यन्तवृक्षवृक्षैः । अष्टौ शतं अष्टौ-
 भृत्यश्टौ । ताः पुत्तलाः । प्रागुदौरितक्षीरहयसिक्ताः अर्कवर्जीक्षीराम्बां सिक्ताः ।

तत्तदंशककाले वा सुटूरस्योपि नाशभाक् ।
 कथं वा मान्विकवलौ निहन्तुं शक्यतां ब्रजेत् ॥ ६४ ॥
 तच्छृगुष्व शिवे वच्चमि प्रकारं तस्य नियहे ।
 तैर्मान्विकैस्तस्य पूर्वं विदेषे कारयत्ततः ॥ ६५ ॥
 तैर्द्विष्ट निधनं तस्मिन् मुशकं स्यादनाश्रयात् ।
 भाग्याधिकं महारक्षाकरं माटकसङ्गतम् ॥ ६६ ॥
 राजानं राजपात्रं वा कथं हन्यात् प्रयोगतः ।
 तन्मे कथय देवेश यद्युपायन्तु विद्यते ॥ ६७ ॥
 वदामि ते शृणु प्राञ्जे त्वमोघं घोरविग्रहम् ।
 अभिचारमरातीनामाशुनाशकरं परम् ॥ ६८ ॥

समञ्जकाः साधनामकर्मसमेताः । तत्तदंशकमानापघनाः अस्तिनोपथमांशादि-
 रेवत्यंशान्ताः अष्टोत्तरशतांशकप्राक्तमानविनिर्मितदेहाः । ताः पुत्तलोः । वैरिदिक्-
 मुखः शत्रुनिवासदेशदिङ् मुखः । तत्तदंशककाले तत्तपुत्तलौमानानुगुणांशक-
 काले । कथमित्यादिनार्देन वलवत्तरमान्विकाभिरक्षितवैरिणं निहन्तसुपाय-
 देवी पृच्छति । तत्र कथं वा कं कन प्रकारिण । मान्विकवलौ प्रवलमान्विकाभि-
 रक्षितः रिपुरिति शेषः । निहन्तुं शक्यतां ब्रजेत् वध्यतां ब्रजेदिल्लर्दः ॥ ६४ ॥

तदित्यादिना पूर्वार्देन तद्वैरिनिधनानोपायकथनं प्रस्तौति । तत्र शिवे इति
 देवैसम्बृद्धिः । तस्य अरातः । तैरित्यादिना अनाश्रयादित्यन्तेनार्द्धयेन वैरिनि-
 धनोपायमुपदिशति । तैः अरातिरक्षाविधानतत्परैः । तस्य अरातः स्वप्रयोगारम्भ-
 कालादिति शेषः । कारयेत्तदरातिपार्श्ववर्त्तिभिरिति शेषः । तैः मान्विकैः । इष्टे
 हेषं गर्त । तस्मिन् अरातौ । सुशकं सुकरं । अनाश्रयात् रक्षकाभावात् ॥ ६५ ॥

भाग्याधिकमित्यादिना विद्यत इत्यन्तेनार्द्धयेन शोकेन भाग्याधिकशादियुतस्य
 राजादिकस्य निधनप्रयोगप्रकारं देवी पृच्छति । तत्र भाग्याधिकं प्रोक्तायु-
 दायादित्रिविधयहानुकूल्येन देवतोपास्त्रादिना चाधिकं । कथं कं प्रयोगतः
 प्रयोगी वा । देवेशेति ईश्वरसम्बृद्धिः । उपायं दिव्यत्वादुपायाः ॥ ६७ ॥

वदामीत्यादिना शोकेन पृष्ठार्थकथनप्रस्तावपुरः सरं तमर्थं स्तौति । तत्र
 प्राञ्जे इति सम्बृद्धिः । परं प्रोक्तप्रकारादिति शेषः ॥ ६८ ॥

सिद्धमन्वानतिसिध्धान् षोडशातिस्थिराशयान् ।
 तैरवच्छिन्नदपेन् होमयेद्यामदिक्-क्रमात् ॥ ६६ ॥
 तेन तद्विधनं व्रूपाद्वितस्याप्ययतः ।
 अरातिनियहं कुर्यादेवमुक्तविधानतः ॥ १०० ॥
 मायातत्त्वमयो व्याप्तिरिति सम्यक् समोरिता ।
 अस्या निफालनाच्चिते तत्तत्त्वं स्वात्मसात् कृतम् ॥
 इति षोडशनित्यातत्त्वेषु श्रीकादिमते
 होमात् काम्यफलोदयं नाम
 एकविंशति पटलम् ॥ ३१ ॥

सिद्धेत्यादिना विधानत इत्यत्तेन शोकदवेन महामन्विकादिरच्चितश्वारभिः-
 चारप्रयोगमुक्तनिगमनोपेतमुपटिशति । तत्र मिडमन्वान् इत्यन् परिक्षेप्ति
 शेषः । अतिस्थिराशयान् परपशुकोपायैरभेद्यहृष्टगान् । तेः मिडमन्वेः । यामदिक्
 क्रमात् यामहितिक्रमात् प्रतियामं हिहितुष्ठक्रमात् इत्यर्थः । तेन प्रयागेन ।
 तद्विधनं भाग्याधिकराजादेनिधनं । रचितस्यापि अस्य महामाच्चिरादिभि-
 रित्यर्थः । अयतः इत्यस्य कुर्यादितुगत्तरवाच्यः । एवं प्रकारिण ॥ १०० ॥

इति षोडशनित्यातत्त्वेषु श्रीकादिमताख्यस्य परिपूर्णस्य तत्प्रस्थं प्रपञ्चमार-
 भिःहराजप्रकाशभिधानेन सुभगानन्दनायेन विरचितायां मनो-
 रमाख्यायां व्याख्यायां अरिमर्हतप्रकाशनपरं एकविंशति पटलं
 परिपूर्णं परामृष्टम् ॥ ३१ ॥ ऊँतत्सत् ॥

अन्यसंख्या—२६८ ।

एकविंश्चे तु पटले न स्याद्यन्वसुदीरितम् ।
 व्याख्यानग्रन्थसंख्या तु साषषष्ट्या शतहयम् ॥

हाविंशपटलम् ।

अथ होमं प्रवच्यामि ललिताविद्या शिवे ।
 येन मत्त्यैषि भुवने प्रम्ब्यातो देवतासमः ॥ १ ॥
 तदिधानं शृणु प्राज्ञे द्रव्यकालादिभेदतः ।
 प्रोक्षेषु नवकुरुण्डेषु तत्तत्कर्मसु चोदिते ॥ २ ॥
 जुहुयादुक्तमार्गं तवामिनध्यानपूर्वकम् ।
 शुक्लप्रतिपदारम्भात् पूर्णान्ते पङ्कजैर्हुनेत् ॥ ३ ॥
 कैरवैर्हवनात्तेषु दिनेषु श्रियमाप्नुयात् ।
 मधुरतयसंसिक्तैः पूर्णैरप्यरुग्णैः शुभैः ॥ ४ ॥
 अखण्डितैरब्दमात्रं नरो नृपतिसन्निभः ॥
 तेष्वेव दिवसेष्वज्ञैः सितैस्तद्वनात्पृष्ठैः ॥ ५ ॥
 कह्नारैर्हवनात्तेषु दिनेषु धनधान्यवान् ।

पूर्वस्मिन्बेकत्रिंशे पटले शतुर्मईनहोमविधानादिकमुपदिश्यानन्तरं षोडश-
 नित्याविद्यासिद्धानां सौम्यहोमविधानमुपदिशत्यथहोममित्यादिनोदैरतैरित्यन्तेन
 श्वोकशतरूपेण हाविंशेन पटलेन । तत्र अयेत्यादिना भेदत इत्यन्तेनाध्यहेन
 श्वोकेन पटलार्थकथनप्रकारं तद्वैभवञ्च प्रस्तौति । तत्र ललिताविद्या श्रीविद्या ।
 शिवे इति देवीसम्बुद्धिः । येन होमेन । प्राज्ञे इति देवीसम्बुद्धिः । द्रव्य
 कालादिभेदत इत्यवादिशब्दः कुरुण्डादिविषयः ॥ १ ॥

प्रोक्षेष्वित्यादिना पूर्वकमित्यन्तेनार्द्धयेन सामान्यहोमविधानमुपदिशति ।
 तत्र प्रोक्षेषु एकोनत्रिंशे पटले । चोदितं कुरुण्डे इति शेषः । उक्तमार्गेण एकोन-
 विंशपलोक्यपरिष्ठेचनपरिस्तरणादिविधानेन ॥ २ ॥

शुक्लेत्यादिभिर्जीवतोत्यन्तैरहाद्यैः समभिः श्वोकैः शुक्लप्रतिपदादिपूर्णात्पृष्ठ-
 तेष्विष्वेष्वर्थादिसिद्धिकरहोमं जलजपूष्यभदैरुपदिशति । तत्र हनिजुहुया
 दित्यर्थः । मधुरतयसंसिक्तैः ज्ञोरसर्पिर्मधुभूमिभः दर्धघृतमधुभिर्वा संसिक्तैः । शुभैः
 अमुकुलापतिताम्नानाशोणाजन्मुदधितानाम्नातानङ्गस्त्रिष्ठातुयितैः । नृपतिमन्त्रिभः

तेष्ववोत्पलहामेन श्रियमाप्नोति पुष्कलाम् ॥ ६ ॥
 अरुणैरुत्पलैर्हौमात् कन्यकां समवाप्नुयात् ।
 मौभाग्यं कौर्त्तिमार्गमयमवाप्नोत्यर्चनादपि ॥ ७ ॥
 तैः षड्भिः कुङ्कुमज्ञादप्नुतैस्तद्विनहोमतः ।
 अचलाच्च श्रियं प्राप्य मुखीं जौवति भूतले ॥ ८ ॥
 तेष्वन्दनाकैर्हवनात्तद्विनेषु यथाविधि ।
 पुवदासौदासयुतश्चिरं जौवति मानवः ॥ ९ ॥
 तैरविन्दुद्रवाकौस्तु होमात् कन्दप्सस्त्रिभः ।
 वनिताजनसन्दोहविनोदो भूति जौवति ॥ १० ॥
 कृष्णप्रतिपदारम्भाइशान्तं जुहुयात् सितैः ।
 घृताकैरव्दमावेणा निःसप्त्रां लभेच्छ्रियम् ॥ ११ ॥
 तेष्व व दिवसेष्वनौ गुडैः कौद्राप्नुतैर्हनेत् ।
 कान्तिलक्ष्मीजयागोग्ययुता जौवति भूतले ॥ १२ ॥

मम्पद्विरिति शेषः । तेषु शुक्लप्रथमादिनियरूपेषु । अञ्जैः पद्मैः । सितैः
 मितवर्णैः । तेषु प्राग्वद्विवेषु । अरुणैः उत्पलैः अरुणकुमुटैः । तेषु दिवेषु
 प्राग्वद्विवनादपीत्यनेन प्रोक्तपृथग्होमप्रयोगेषु तत्तपुर्वैस्तव तवाच्चनमपाच्चर्त ।
 तैः षड्भिः अरुणसितपङ्कजदयककङ्गरिन्द्रावरकैरवद्वयैः । तद्विनहोमतः शुक्ल-
 प्रथमादितिथिरूपदिवेषु होमतः । तैः प्रोक्तपद्भिरिति शेषः । तद्विनेषु शुक्ल-
 प्रथमादितिथिरूपदिवेषु । यथाविधि प्रोक्तपदिस्तरणपरिपेचनादिविधानं ।
 तैः प्राग्वत् षड्भिः । इन्द्रद्रवाकौः कर्पूरद्रवाकौः । तुविशेषे ॥ १० ॥

कृष्णेन्द्रादिभिः हुनदित्यन्तैरध्यईनवभिः गूकौः कृष्णपक्षप्रतिपदादिदर्शान्त-
 पञ्चदशतिथिरूपदिवेषु होमद्रव्यविशेषैलक्ष्मीप्राप्नादिसम्यत्करहोमविधानमुप-
 दिशति । तव मितैः शर्करादिभिरिति यावत् । तेषु कृष्णपञ्चदशतिथिरूपदिव-
 एषु । हर्नत् जुहुयादिति यावत् । तद्विनैः कृष्णतिथिपञ्चदशकरूपैःदिनैः ।

द्राक्षाभिर्दग्धसिक्ताभिस्तद्विनैर्हवनाद्वरः ।
 ज्ञौराहारी चिरं भूमौ जीवत्यकलुषाशयः ॥ १३ ॥
 खर्जूरौफलहोमेन तिमध्यक्तेन तद्विनः ।
 आयुरागोग्यविजयसम्पद्नां श्रियमश्चुते ॥ १४ ॥
 कटलौफलहोमेन तथा तद्विवसेषु तु ।
 पुण्यकौर्त्तिर्नृपैस्मान्यो जीवेद्वर्षशतं सुखौ ॥ १५ ॥
 नारिकेलफलक्ष्मोदैः सितक्ष्मोद्रसमन्वितैः ।
 हवनात्तद्विनैरिष्टमखिलं समवाप्नुयात् ॥ १६ ॥
 तैरिक्षुवागिसंसिक्तैर्हवनात्तद्विनेषु वै ।
 वासांसि नानावर्णानि महार्हाणि लभेत सः ॥ १७ ॥
 षड्भिश्च तैस्त्रिमध्यक्तैर्हवनाच्छ्रुयमाप्नुयात् ।
 तैः सवत्ससितागव्यपयोक्तैर्हवनादपि ॥ १८ ॥
 महिषीक्षोरसंसिक्तैर्हेमादिष्टमवाप्नुयात् ।
 अजाक्षीरयुतैस्तैश्च तथाविक्षीरसंप्लुतैः ॥ १९ ॥

अकलुषाशयः प्रसवहृदयः । तद्विनैः प्राग्विनैः । तथा शब्देन तिमधुराप्नावन-
 मुच्यते । तद्विवसेषु प्राग्वत् । तुर्विशेषे । तद्विनैः प्राग्वत् । तैर्नारिकेल-
 फलक्ष्मोदैः । तद्विनेषु प्राग्वत् क्षण्णपत्तिथिरुपेषु । सः साधकः । षड्भिश्च
 तैः सितागुड्डद्राक्षाखर्जूरौफलकटलोनारिकेलफलक्ष्मोदैः । तैः प्रोक्तैः षड्भिः ।
 सवत्ससितागच्छपयोक्तैः समानवर्णवत्ससहितायाः सितवर्णायाः गोः क्षोरक्तैः ।
 अपि: ममुच्ये । तैः प्राग्वत् षड्भिद्वयैः । तथा प्राग्वत् । तैः षड्भिद्वयैः ।
 अविक्षीरसंप्लुतैः इति पटच्छेदः । नारिकेलक्ष्मोदैक्षीराक्तैः नालिकेरफलक्ष्मोदोत्-
 पदच्छीराक्तैः । अपिश्चेनेष्टमाप्नुयादिल्लेतदत्राप्याङ्गुष्ठते । तैः प्राग्वत्
 षड्भिः ॥ २० ॥

नारिकीलफलक्षोदक्षीराक्तैरपि तैर्हुनेत् ।
 तथा द्वादशभिर्द्वयैरेकैकैः सङ्गतैस्तु वा ॥ २० ॥
 नित्यशो हवनाद्वग्धक्षोद्रसर्पिःसमन्वितैः ।
 गोभूहिरण्यवासोभिः समृद्धो जौवति ज्ञितौ ॥ २१ ॥
 रविवारे सिताद्वैस्तु क्षीराक्तैर्जुह्यात्तथा ।
 अब्दादद्वसमृद्धिः स्याद् पृताक्तैर्बां मधुमूतः ॥ २२ ॥
 सोमवारे सितोपेतैर्नारिकीलफलैर्हुतैः ।
 सम्पन्नशस्यां पृथिवीमवाप्नोति सुनिश्चितम् ॥ २३ ॥
 अङ्गारवारे क्षीद्राक्तैरद्वैर्हीमाच्छ्यं लभेत् ।
 तैरिष्टहृद्यमिलितैर्हवनात्तां महों लभेत् ॥ २४ ॥
 बुधवारे पृताक्तैस्तु होमेन तिलतगडुलैः ।
 श्रियं सकलकल्याणनिलयां लभतेऽब्दतः ॥ २५ ॥
 गुरुवारे दुग्धसिक्तपनसास्थिपरागकैः ।
 जुहुयादब्दमावेण लभते गेहमुत्तमम् ॥ २६ ॥
 सितवारे नारिकीलक्षोदैः सितसमन्वितैः ।
 गुडान्वितैर्बां जुहुयाच्छ्या सुचिरमेधते ॥ २७ ॥

तथेत्यादिना ज्ञितावित्यन्तेनाहीदेन श्लोकेन शुक्लपञ्चप्रोक्तपुष्पघटकेन क्षण-
 पञ्चप्रोक्तसितादिद्रव्यष्टर्क्कन च सभूय द्वादशभिर्द्वयैः समस्तरूपैश्च नित्यहोमात्
 गोभूमेहिरण्यवासःसिद्धिकरत्वसुपदिशति । तत्र तथा द्वादशभिः शुक्लक्षण-
 पञ्चतिथिप्रोक्तद्वादशभिः । वा विकल्पे । नित्यशः प्रतिदिनम् ॥ २१ ॥

रविवार इत्यादिभिर्मनोहरामित्यन्तैः सप्तभिः श्लोकैः अर्कवारादिषु सप्तसु
 सम्पत्करणहोमद्रव्याख्युपदिशति । तत्र मितादैः सितोपेतादैः । तुर्विशेषे ।
 क्षीराक्तैः गव्याद्युक्तक्षीरेषु चतुर्बन्ध्यतमाक्तैः । तथा प्रोक्तविधानेन । पृतादैः

शनिवारे तैलसिंहैस्तिलैः शुद्धैस्तथेतरैः ।

हवनाल्पभर्ते लक्ष्मीमब्दादतिमनोहराम् ॥ २८ ॥

तैः समस्तैः समस्ताकौर्जुहयात् सप्तसु क्रमात् ।

तद्विनैरिन्दिराच्यः स्याद्विद्याहवनवैभवात् ॥ २९ ॥

तद्विनेषु च तद्विद्याभक्तांस्त्रीन् द्वौ सुभोजयेत् ।

ष्टृतक्षोरतिलकौद्रगुडापूपसमन्वितम् ॥ ३० ॥

अश्विन्यादिषु ऋत्रेषु नवस्तपि हुनेत् क्रमात् ।

शालिभिस्तराडुलैर्मृतूगैर्मधिगौरितरैस्तिलैः ॥ ३१ ॥

तथाविधैः सर्षपैश्च कोद्रवैरिन्दिराप्तये ।

चौद्रसर्पिस्तिलैर्दुन्धकेरोन्देजुरसाप्तुतैः ॥ ३२ ॥

प्रोक्तगच्छादिव्यतमष्टताकौः । वा विकल्पे । सितोपितैः शर्करोपेतैः । तैः
अचैः । तां इष्टां । तिलतण्डुलैः तिलमिश्रतण्डुलैः । दुधसिक्तपनसास्थ-
परागकैः चौरमिश्रितपनसर्वोजवरागैः ॥ २८ ॥

तैरित्यादिना श्लोकेन समस्तद्रव्यैः सप्तवारेषु हवनात् सम्पत्करत्वादिकमुप-
दिशति । तत्र तैः समस्तद्रव्यैरित्यर्थः । समस्ताकौः समस्ताप्लवनद्रव्याकौः ।
सप्तसु वारिष्विति शेषः । तद्विनैः एतद्विनादिमण्डलप्रोक्तदिनैः । विद्याहवन-
वैभवात् ललिताविद्यावैभवात् होमवैभवाच्च ॥ २८ ॥

तद्विनेष्वित्यादिना श्लोकेन तत्तत्सम्पत्करप्रयोगहोमदिवसेषु कर्त्तव्य-
मुपदिशति । तत्र तद्विनेषु तत्तत्प्रयोगदिनेषु । तद्विद्याभक्तान् ललिता-
विद्याभक्तान् । त्रीन् द्वौ त्रीन् वा द्वौ वा इत्यर्थः । सुभोजयेत् ॥ ३० ॥

अश्विन्यादोत्यादिना क्रमादित्यन्तेनाधर्षश्लोकदयेनाश्विन्यादिषु नवसु
नक्षत्रेषु क्रमात् सम्पत्करहोमद्रव्यनवकं तदाप्लवनद्रव्यनवकसहितमुप-
दिशति । तत्र हुनेत् जुहयात् । क्रमात् एकैकक्रमात् । शालीत्यादिना

महिष्यजाविकाच्चोरप्लुतैस्तैर्नवसु क्रमात् ।

मघादिषु तथा होमं नवभिः स्यान्नवस्थपि ॥ ३३ ॥

चणकैश्चणकान्नैश्च मुद्गान्नैः क्षशरैस्तथा ।

माषान्नैश्च हरिद्रान्नैर्गुडान्नैः पायसैस्तथा ॥ ३४ ॥

दुग्धान्नैश्च [शुद्धान्नैश्च] विमध्यक्तैः कौर्त्तिलच्छीजयापये ।

तथा मूलादिनवक्ते वलिभिर्जुहुयात्तथा ॥ ३५ ॥

पृथुकैः शक्तुभिर्लाजैरिक्षुकाराङ्गैः पयःप्लुतैः ।

शालोचणकमुद्गोत्थैर्माषपिष्टतिलीद्धूवैः ॥ ३६ ॥

शोकोत्तरार्द्देन द्रव्यषट्कमुक्तं । तत्र गोरतर्तस्तिलैः सितवर्णतिलैः
क्षशर्वर्णतिलैश्च । तथाविधैरित्याद्यर्देन द्रश्यतितयं तत्फलञ्च । तत्र
तथाविधैः सर्षपैः सितसर्षपैः क्षशर्षपैश्च । चौद्रेत्यादुत्तरार्द्देन प्लवन-
द्रव्यषट्कां । तत्र किरोन्दश्चेन नालिकेरोदकमुच्यते । महिषोत्यादुत्तरार्द्देना-
प्लावनद्रव्यतयं तत्कमञ्च । तत्र महिष्यजाविकाच्चोरप्लुतैः महिषोत्तराजाचारा-
विकाच्चोरप्लुतैः । तैर्द्रव्यैः प्रीकैः । नवसु प्राक्तेषु अश्विन्यादिषु । क्रमात् एकैका-
प्लुतैः एकैकद्रव्यक्रमात् ॥ ३२ ॥

मघेत्यादिनापये द्रव्यन्तेनार्द्दियेनार्द्दिनेन च श्वार्केन मघादिषु नवसु कर्मण
सम्पत्करणहोमद्रव्याख्युपदिशति । तत्र तथा जुहुयात् । नवभिः अनन्तरवच्यमाणै
शृणकादिभिः । अपि: समुच्चये । चणकेरित्यादिनाद्यर्देन द्रव्यततुष्टयं । माषान्नैः
इत्याद्यर्देन द्रव्यततुष्टयमुक्तं । दुग्धान्नैश्च [शुद्धान्नैश्च] रित्याद्यर्देन द्रव्यमेकं तदाप्लुतद्रव्यं
तत्फलञ्च ॥ ३४ ॥

तथेत्यादिना भ्रुवमित्यनेनार्द्दिदेशन श्वोकद्येन मूलादिनवनक्तवेषु सम्पत्कर-
होमद्रव्यनवक्तमुपदिशति । तथा एकैकक्रमात् । तथा प्रोक्तविधानेन । पृथुकै
रित्याद्यर्देन द्रव्यततुष्टयं तदाप्लुतद्रव्यञ्च । तत्र पयःप्लुतैः चौराप्लुतैः ।
शालोत्यादिनोत्तरार्द्देन शिष्टदिवसपञ्चकहोमद्रव्यापूपपञ्चकस्य द्रव्यपञ्चकं ।
तत्र माषपिष्टतिलोद्धूवैः एवां पिष्टोद्धूवैश्च । एतानि शाल्यादीनुगत्तरतापूर्पे

अपूर्वैर्धुराभ्यक्तैर्विजयं कोर्त्तिमिन्दिराम् ।

आरांगमायुः सौभाग्यं मान्यताद्वा लभेद्भ्रवम् ॥ ३७ ॥

सिद्धयोगेषु यद्व्यैर्जहुयात्तमसृद्विमान् ।

तथासृतास्वयोगेषु जुहुयाद्वोगशान्तये ॥ ३८ ॥

गुडूचौतिलद्व्वाभिमिसधक्ताभिगादरात् ।

उच्चयोगेषु जुहुयादस्त्रैरुत्पलैः शूभैः ॥ ३९ ॥

उच्चैर्भवति सर्वषां स्वकुलानां सुनिश्चितम् ।

पञ्चतास्वये हुनेयोगी यद्व्यैसृद्विपर्वतम् ॥ ४० ॥

भवेदस्याचिरेणोव कालिन परमेष्वरि ।

अथान्यमद्दृतं होममाकर्णय वदामि ते ॥ ४१ ॥

स्वच्छेवं स्वोच्चगे वा जुहुयाट्यहृत्यस्ये ।

पायसंघृतसंसिक्तैः सितमिश्रैसु विद्यया ॥ ४२ ॥

रित्यस्य विशेषणानि । विजयादिफलसमकं सूलादिनद्ववनवक्प्रोक्तहोमसाधारणम् ॥ ३७ ॥

मिद्देत्यादिभिस्ते इत्यन्तेष्वतुर्भिः श्लाकैः मिद्दादशभयोगेषु सम्पत्करहोमविधानमुक्तं होमं हतहोमकथनप्रस्तावमहितं उपदिशति । तत्र सिद्धयोगेषु तिथिवारादिसंयोगोत्पत्तेषु । यद्व्यैरवासुमभिमतैर्द्व्यैः । तत्सृद्विमान् हतद्व्यसृद्विमान् । तथा समुच्चये । नक्षत्रवारादिसमायोगोत्पत्तेषु असृतास्वययोगेषु । गुडूचौ असृतालता । आदरात् भक्तिः । उच्चयोगी रथ्यादिष्वन्यतमस्मिन् यहु स्वातुपच्चमां गतं लग्नाद्वग्मस्थितं अरुणैरुत्पलैः अरुणैः कैरवैः । शूभैः प्राग्वस्मुकुलाद्यष्टांशरहितैः । उच्चैः अधिकः । पञ्चतास्वये इत्यस्य योगे इत्येतिहिंश्चभु । स्वातुपच्चमागस्थितार्कांटयराशा वा यदा भेषतुलाकर्कटेषु क्रमात् कुजश्चक्रचन्द्रः स्थिताः तदा मकरराश्युदये वेति यावत् । इनेत् जुहुयात् । यद्व्यैरवासुमभिमतैः । तद्व्यं पर्वतं सम्पूर्णे । परमेष्वरोति सर्वं द्विः ॥ ४१ ॥

स्वच्छेवेत्यादिना ततक्त्वे इत्यन्तेन झोकहयेन यहृत्यसिकरहोमकालं होम-

सर्वदा यो हुतविधिमेनं कुर्याद् यथाविधि ।
 तत्त्वप्रोक्तेषु कालेषु ग्रहात्तिः स्यान् तत्कुले ॥ ४३ ॥
 मासेषु जन्मवितये होमं कुर्याद् यथाविधि ।
 दूर्वासृतातिलैर्नित्यं यावज्जीवं मुखी भवेत् ॥ ४४ ॥
 तद्विनेषु जपेदिद्यां सहस्रं दिननित्यया ।
 न तस्य कुच्चित् कश्चित् कदाचित् क्लेशसम्भवः ॥ ४५ ॥
 तर्पणं कारयेच्चन्द्रवासितैर्मधुरैर्जैलैः ।
 सौरभ्याठैः प्रसूनैश्च पूजयेद्वाय तद्विने ॥ ४६ ॥
 अवस्थजन्मवितयं स्यात् कदाचिन्न मान्त्रिकः ।
 यदि स्यात्स्य रोगादिपौडा भवति निश्चितम् ॥ ४७ ॥

द्रव्यञ्च उपदिशति । तब स्वक्षे वर्गे एकत्रिंशे पट्टले भासित्यादिना श्लाङ्कं प्रोक्त-
 स्वस्वरागिर्गत अर्कादिष्वच्यतमस्मिन् ग्रहं इति गेषः । स्वोच्चर्गे भिषवषमकरकन्या-
 कर्कटमोनतुलाराशयो रव्यादिमस्याशयां क्रमादुच्चराशयः । तेषु रव्यादिष्वन्य-
 तमे ग्रहं स्वस्वप्रोक्तोच्चराशी यदा म्यितः तत्काले । वा विकल्पे । ग्रहलृपये
 तद्यग्नहृष्टपये । मितमिथैः शर्करामिथैः । तुर्विगेषैः । विद्यया नलिताविद्यया ।
 तत्प्रोक्तेषु स्वस्वप्राक्तक्षेत्रोच्चराशिषु म्यिता यदा ग्रहास्तेषु । तत्कुले
 माधककुले ॥ ४३ ॥

मासेष्वित्यादिभिर्निश्चितनित्यत्तैर्यतुभिः ओकैः विजन्मसु होमजपतर्पणपूजा
 विधानं तेष्वन्यतमस्यावग्यकर्त्तव्यतां तदकरणे प्रत्यवायञ्चोपदिगति । तब
 मासेषु द्वादशस्त्रिति गेषः । दूर्वासृतातिलैः तेष्वन्यतमेन द्रश्येत्यर्थः । नित्यं
 प्रतिजन्मवितयं । तद्विनेषु विजन्मदिनेषु । विद्यां महस्रं महस्रवारं दिननित्यया सहेति
 गेषः । तस्य जपितुः । कुवर्णिहेषे । कश्चिदित्यस्य क्लेशसम्भव इत्येतद्विशेषं ।
 चन्द्रवासितैः कर्पूरमिथैः । वा ममुच्ये । तद्विने जन्मवितये । अवस्थजन्मवितयं
 हः मतर्पणपूजन्मन्त्रन्यतमेनेति गेषः । यदि स्याहस्यजन्मवितयं । तस्य मान्त्रि-
 कम्य । रोगादोत्यवादिशब्दो भूतादिविषयः ॥ ४७ ॥

उच्चस्थे वा स्वराशौ वा स्थिते चन्द्र दिवाकरे ।
 विद्यां जपेत् सहस्रं वा शतं वा पूजयेच्छिवाम् ॥ ४८ ॥
 यस्तस्य रोगतो वाधा कदाचिन्न भवेद्ध्रुवम् ।
 तस्मादुक्तेषु कालेषु तथा कुर्वन् सुखौ भवेत् ॥ ४९ ॥
 यहरोगादिदारिद्राक्षेश्युक्तस्य मन्त्रिणः ।
 मान्त्रिकत्वं भवेत्स्त्रोके शोकहासास्पदं भवेत् ॥ ५० ॥
 पलाशपुष्पैश्च फलैः पत्रैः कागडैश्च मूलकैः ।
 हवनादव्द्मावेण वाग्मो स्यात् कुण्ठवाग्पि ॥ ५१ ॥
 अर्कपुष्पैस्त्रिमध्वत्तैर्हीमादिष्टमवाप्नुयात् ।
 मण्डलात्तस्य पत्रैश्च समिद्धिरपि मूलतः ॥ ५२ ॥
 विल्वप्रसूनैस्तु फलैः पत्रैः कागडैस्तथा हुनेत् ।
 मूलैश्च लक्ष्मीमसिङ्गै भातदन्वयगा भवेत् ॥ ५३ ॥

उच्चस्थेत्यादिभिर्भवेदित्यन्तेस्त्रिभिः शोकैः सूर्यादिषु सचेत्सोचस्येषुपास्ति-
 क्रमं तत्फलं तदकरणे प्रत्यवाय चोपदिशति । तत्र वाहयं समुच्चये । विद्या
 ललिताविद्यां । सहस्रं सहस्रवारं । वाइयं विकल्पे । शतं शतवारं । शिवां
 प्राग्वदित्यां । यः मान्त्रिकस्तस्य मान्त्रिकस्य रागतः रोगैः । तथा कुर्वन्
 प्रोक्तप्राकारभजनं कुर्वन् । शोकहासास्पदं स्पत्तपरपक्षयोः ॥ ५० ॥

पलाशपुष्पेत्यादिना शोकेन वाग्मित्यप्रदहामविधानसुपदिशति । तत्र फलैः
 पत्रैः कागडैश्च मूलकैः पलाशोत्पन्नैरित्यर्थः । कुण्ठवाग्पि मूकोपीत्यर्थः ॥ ५१ ॥

अर्केत्यादिना शोकेन इष्टमिहोमविधानसुपदिशति । तत्र अर्कपुष्पैः
 अर्कवृक्षपुष्पैः । इष्टमभिमतं । मण्डलात् प्राग्वदेकोनपञ्चाशहिनैः । तस्य
 अर्कवृक्षस्य मूलतः मूलैः खण्डरूपैः ॥ ५२ ॥

विल्वेत्यादिना शोकेन लक्ष्मीप्राप्तिकरहोर्मावधानसुपदिशति । तत्र फलै-
 रित्यादिना लृतोयावहुवचनान्तानां चतुर्णां पदानां विल्वप्रसूनैरिति विशेषं ।
 विल्वप्रसूनशब्देन विल्वस्थिति षष्ठान्तेन सम्बन्धः । तथा विमध्वतैः । इनेत
 चुह्यात् । मा लक्ष्मीः तदन्वयगा माधकस्य वंगगामिनो ॥ ५३ ॥

पद्माकैमधुराभ्यक्तैर्हीमात्तावहिनैर्नरः ।
 द्रुन्दिरां लभते रम्यां सर्वलोकचमत्कृताम् ॥ ५४ ॥
 चम्पकैमधुसंमिश्रैर्जुहुयात्तहिनावधि ।
 आठाः स्यादप्रजः पुत्रानवाप्नोति गुणाधिकान् ॥ ५५ ॥
 तैरेवाज्यग्नुतैर्हीमान्मङ्गले तृच्छमस्थिते ।
 लभते सर्वशस्याठाणां भुवं भोक्ता च जायते ॥ ५६ ॥
 तैः चौराकैर्हुतैश्वन्देऽस्वोच्चर्गे तहिनैर्भवेत् ।
 शतगुः साधकस्तद्वित्तिमध्वक्तैर्लभेत्यम् ॥ ५७ ॥
 पाटलैः चौद्रसंसिक्तैर्हीमात् कन्यामवाप्नुयात् ।
 तगरोत्यरपि तथा लाजैश्च कुटजैरपि ॥ ५८ ॥

पद्माकैरित्यादिना श्वोक्तन लक्ष्मोप्राप्तिकरहोमविधानमुपदिशति । तत्र
 पद्माकैः पद्मफलान्तःस्थमणिभिः । मधुराभ्यक्तैः विमधुराक्तैः । तावहिनैः
 मण्डलटिनैः ॥ ५४ ॥

चम्पकैरित्यादिना श्वोक्तन लक्ष्मोपुत्रमिहिकरहोमविधानमुपदिशति । तत्र
 तहिनावधि मण्डलटिनावधि ॥ ५५ ॥

तेरेवित्यादिना श्वोक्तन ग्रस्यगालिन्या भूमेः प्राप्तिकरहोममुपदिशति ।
 तत्र तैः चम्पकैः । एवावधारणं । मङ्गले भूमेः । तुर्विशेषे । उच्छमस्थिते मकर-
 राशिस्थिते । चः भमाहारं ॥ ५६ ॥

तेरेवित्यादिना श्वोक्तन गोशतप्राप्तिकरलक्ष्मोपुत्रभूमीनां प्राप्तिकरहोमहय-
 विधानमुपदिशति । तत्र तैः चम्पकैः । स्वोच्चर्गे वृषभराशिगर्ते । तहिनैः मण्ड-
 लात् । शतगुः गवां शतयुक्तः । तद्वामण्डलात् । विमध्वक्तैः तैः चम्पकैरिति शेषः ।
 लभेत् दिव्यत्वात् लभेत्यर्थः । त्रयं गोभूमिपुत्रवर्गाम् ॥ ५७ ॥

पाटलैरित्यादिना श्वोक्तन कन्यामिहिकरहोमदव्याख्युपदिशति । तत्र तग-
 रोत्यैः प्रागुक्तजनजपुष्यं नेत्रगावत्तपुष्ये वा । कुटजैरिमस्त्रिकापुष्येः । अपि:
 मसुच्चये ॥ ५८ ॥

तैः क्षीरमिश्रै हृवनाञ्चतुर्भिर्लभते धनम् ।
 अम्वराणि विचित्राणि महार्हाणि च तद्विनैः ॥ ५६ ॥
 शतपत्रैसु मध्वत्तै हीमाञ्चलीमवाप्नुयात् ।
 केशरैश्च कदम्बैश्च कुण्डै[न्दै]विंचकिलैरपि ॥ ६० ॥
 मल्लिकामालतोजातिपुन्नागैश्च नमेरुभिः ।
 जुहुयात् प्रथमारम्भं पञ्चम्यन्तं मधुग्नुतैः ॥ ६१ ॥
 एकैकशः समस्तैश्च महालक्ष्मीमवाप्नुयात् ।
 तथाज्याक्तैसु हृवनाञ्चभते भूषणैः श्रियम् ॥ ६२ ॥
 प्रसूनैः कर्णिकारीत्यैः क्षीद्राक्तै हृवनाद्विनैः ।
 उदितैरचलां लक्ष्मौ अवाप्नोति सुनिश्चितम् ॥ ६३ ॥
 कह्वारै रक्तकुमुदैरुत्पलैः कमलद्वयैः ।
 प्राग्वन्दन्दादिपूर्णान्तमेकैकर्वापि पञ्चभिः ॥ ६४ ॥

तैरित्यादिना शोकेन धनवस्त्रप्राप्तिकरहोमसुपदिशति । तत्र तैः पाटल-
 तगरजलजकुटजैः । चः समाहारे । तद्विनैः मण्डलात् ॥ ५८ ॥

शतपत्रैरित्यादिना श्लोकेन नक्ष्मीप्राप्तिकरहोमार्थं पुष्पपञ्चकसुपदिशति ।
 तत्र केशरैर्वेकुलैविंचकिलैः विंचकिलो मल्लिकाविशेषः । अप्या पूर्वत्र तद्विनैरित्ये-
 तदाकृष्टते ॥ ६० ॥

मल्लिकेत्यादिभिः सुनिश्चितमित्यन्तेस्त्रिभिः श्लोकैः प्रथमादिपञ्चम्यन्ततिथिषु
 सम्पत्करहोमभेदानुपदिशति । तत्र मल्लिकेत्याद्वैन पुष्पपञ्चकं । तत्र नमेरुभिः
 सुरपर्णीपुष्टैः । समस्तैस्तास्तेकैकस्यां तित्रौ तत्पुष्पपञ्चकमदायः । च शब्दा
 विकल्पार्थः । तेरेव प्रोक्तपञ्चविधिपुष्टैर्व । तथा एकैकशः । समस्तैश्चेति यावत् ।
 भूषणैः सहेति शेषः । दिनैः उदितैः प्रोक्तामण्डलात् । एष फलकालावधि
 प्रकरणसमानः ॥ ६३ ॥

कह्वारैरित्यादिना माधकोत्तम इत्यन्तेन शोकह्वयेन सामान्येन नन्दादि-
 पूर्णान्ततिथिष्वर्चकं प्राग्वदैकैकशः समस्तैश्च मम्पत्करपुष्पहोमविधानमुपदि-

हवनाल्पभते लक्ष्मीं सभूभूषणवाहनाम् ।
 विमध्वत्तैस्तथैकैकैः सव्वैर्वा साधकोत्तमः ॥ ६५ ॥
 केतकीकुमुमैः चौद्रश्चतैर्हामातु तद्विनैः ।
 वासांसि लभते चित्राण्यनर्घाणि वहून्यपि ॥ ६६ ॥
 सितैः प्रसूनैः चोराक्तैर्हेमादाप्नोति तद्विनैः ।
 सितानि वासांसि तथा मुक्तादामानि रूप्यकम् ॥ ६७ ॥
 हुनेत् कुरुवकैः चौद्रश्चतैर्व्वाञ्छितसिङ्गये ।
 तथा दमनकैः पतैर्हवनाञ्छियमश्चते ॥ ६८ ॥
 यद्वर्णानि प्रसूनानि जुहुयाद्विद्यया प्रिये ।
 तद्वर्णान्येव वासांसि लभते साधको ग्रुवम् ॥ ६९ ॥
 मरीचैः सर्वपैस्तैलभूतैर्हेमान्निशासु तैः ।
 लक्ष्मामानकुलत्यागलोलामिष्टां समानयेत् ॥ ७० ॥

श्वति । तत्र कमलद्वयैः रक्तकमलैः सितकमलैश्च । प्राग्वत् चौद्राहैः । नन्दादि-
 पूर्णान्तं प्रतिपत्थष्टेरकादश्यादि पञ्चमोदशमौषपञ्चदश्यन्तं । वा विकल्पे । तथा
 कहाराद्यैः पञ्चभिः ॥ ६५ ॥

केतकीत्यादिना श्वोक्तनानर्वेविवित्रासःसिद्धिकरहोमविधानमुपदिशति ।
 तत्र तुर्विशेषे । तद्विनैः प्राग्वत्तमण्डलात् । लभते साधक इति शेषः । अन-
 वर्घाणि वरार्घाणि ॥ ६६ ॥

सितैरित्यादिना श्वोकेन सितवासोमुक्तादामरूप्यसिद्धिकरहोमविधानमुप-
 दिशति । तत्र तथा लभते इति यावत् ॥ ६७ ॥

हुनेदित्यादिना श्वोकेन वाञ्छितकरं लक्ष्मोमिष्टिकरं च होमविधानमुपदिशति ।
 तत्र हुनेत् जुहुयात् । तथा चौद्रश्चतैरिति यावत् । पठैः तमालस्य ॥ ६८ ॥

यद्वर्णानौत्यादिना श्वोकेनाभोष्टवर्णवासःसिद्धिकरहोमविधानमुपदिशति ।
 तत्र विद्यया ललितया । प्रिये इति सम्बुद्धिः । तद्वर्णानि हुतप्रसूनवर्णानि ॥ ६९ ॥
 मरीचैरित्यादिभिः सितान्वितैरित्यन्तैश्चतुर्गिः श्वाकैः वनिताकर्षणवशी-

पाटलीकुन्दमन्दारशेफालिकुसुमोद्भवैः ।
 चम्पकाशोकपुन्नागनमेरुकुसुमैः शुभैः ॥ ७१ ॥
 हवनाङ्गशयेत् सर्ववनिताः क्षौद्रसंमूतैः ।
 तैरेवाज्यमूतैर्हीमाहशयेत् पुरुषानपि ॥ ७२ ॥
 तै राज्यलक्ष्मीं लभते घृताक्षैर्हवनान्निशि ।
 समस्तजीवभूवनं वशयेत्तैः सितान्वितैः ॥ ७३ ॥
 अद्वैर्धृतामूतैर्नियं हवनादद्ववान् भवेत् ।
 तथैव जुहुयाद्वित्यमायुषे तिलतण्डुलैः ॥ ७४ ॥
 मध्यरात्रे तु लबणैः सुश्लिष्टपरिचूर्णितैः ।
 विमध्यतैर्हृतैः सर्वान् वशयेदद्वनाजनान् ॥ ७५ ॥
 तथा दध्यन्वितैर्लोणैर्हीमाहे प्य वशं नयेत् ।
 तथा पुण्ड्रे द्रुतोयाक्तैर्हृतैः सुर्वशगा नृपाः ॥ ७६ ॥
 आज्यैस्तु केवलैर्हीमाहिनैरुक्तैर्धनौ भवेत् ।
 नित्यशो घृतहोमेन श्रीमान् भोगी च जायते ॥ ७७ ॥

करणपुरुषवर्णीकरणराज्यलक्ष्मीमिहिकरसमस्तप्राणिवशोकरणहोमविधानमुपदिशति । तत्र निशासु मध्यरात्रेषु । इषां दयितां वनितां । नमेरुकुसुमैरित्यत्र कुसुम-शब्दः पूर्वार्द्धसमुद्भवैरित्यत्र वशयोगः । तैः पाटल्यादिभिरष्टभिः पुष्टैः । अपि शब्दः समुच्चये । तैः अष्टभिः पुष्टैः । निश प्राग्वद्वर्द्धरात्रे । तैः प्राग्वत् पुष्टैः । सितान्वितैः शर्करायुक्तैः ॥ ७३ ॥

अस्तैरित्यादिभिर्नृपा इत्यन्तैस्त्रिभिः शोकैः वशसिद्धिकरहोमविधानमुपदिशति । तत्र नित्यहवनात् प्रतिदिनहोमेन । तथैव घृतामूतैः । तिलतण्डुलैः तिलैस्तण्डुलैश्च । तुर्विशेषे । तथा मध्यरात्रे । तथा प्राग्वत् ॥ ७६ ॥

आज्यैरित्यादिना शोकेन केवलाज्यहोमस्य फलमुपदिशति । तत्र सुर्विशेषे । दिनैरुक्तैर्मण्डलात् । चः समुच्चये ॥ ७७ ॥

स्नातोनुलिप्तः स्नग्वौ च सितगम्भस्त्रगम्बरः ।
 संपूज्य देवौ हष्टात्मा संस्कृते हय्यवाहने ॥ ७८ ॥
 सवत्सायाः सिताया गोः पयसि द्विगुणे पचेत् ।
 प्रस्थमात्रं तण्डुलन्तु शालिजं सितमेव च ॥ ७९ ॥
 सितदुष्टृष्टृतोपेतं कृत्वा वै सिक्षकं महत् ।
 गृहोत्वा पाणिना विद्यां जपित्वा शतवारके ॥ ८० ॥
 श्रियं मे देहि देवोति कृत्वा काष्ठोज्जूलानले ।
 हुत्वा समाप्य पूजान्तु तथा भुक्ता तु तद्विनं ॥ ८१ ॥*
 निरन्तरं नित्यशश्च जुहुयाच्च तदन्वयम् ।
 न कदाचिद्रमा मुच्चयद्द्रुता मन्त्रशक्तयः ॥ ८२ ॥
 पायसै जुहुयात् पूर्णार्खकर्वारिषु साधकः ।
 निवेदयेच्च पूजायामन्दादाठगतमो भर्वत् ॥ ८३ ॥

स्नात इव्यादिभिः शक्तय इत्यन्तः पञ्चभिः श्लोकोः माधक तत्कालकर्त्तव्यसहितं
 लक्ष्मीप्राप्तिकरहोममपदिशति । तत्र चः समुच्चये । सितगम्भस्त्रगम्बर
 इत्यत्र सितशब्दः प्रत्येकमन्वेति । देवौ ललिताः सितायाः सितवर्णायाः ।
 द्विगुणे प्रस्थदयमात्रे । तु विशेषे । नितमिनि तण्डुलविशेषणम् । वा विकल्पे ।
 मितदुष्टृष्टृतोपेतं शर्करादुष्टृतोपेतं । मिक्षयमित्यस्य काकाच्छिन्नायेनो-
 भयत्राच्चयः । कल्पेति पूर्वत्र गृहोत्वे तुरक्तरत्र च । विद्यां ललिताविद्यां । श्रियं
 मे देहि देवोति सप्ताक्षरोविद्यां हुत्वा । तत्सिक्षकं तथा भुक्ता सवत्स-
 सितगोचरोपाचितमत्रं सितदुष्टृष्टृतसमेतं भुक्ता । तद्विनं हुतदिनं । निरन्तरं
 प्रतिदिवसं । नित्यशः यावज्जोवं । तदन्वयं साधककुलं । रमा लक्ष्मीः ।
 अङ्गताः अप्रभेयवैभवाः ॥ ८२ ॥

* इतः परमधिकं पदाद॑ पुस्तकान्तरं दृश्यते—गीनी तु गमयेदद्वाच्छ्रुंगं प्राप्नोति पुष्कलामः

सवत्सारुणवर्णाया गोः क्षीराद्ववनौतकम् ।
 तद्विनान्नन्तु कह्लागप्रसूने विक्षिपेत्ततः ॥ ८४ ॥
 तदुद्भृत्य हुनेदग्नौ भौमवारे तदुच्चर्गे ।
 काले तावद्विनै लंक्ष्मीै भूम्याठां लभते ध्रुवम् ॥ ८५ ॥
 तथा धवलरूपाया नवनीतं सिताम्बुजे ।
 निधायादाय मौनीै तु हुनेदग्नौ भृगोर्दिने ॥ ८६ ॥
 सप्तवारप्रयोगेन महतौमाप्याच्छ्रुयम् ।
 नृपमान्यां सर्वहृदयां नानाभोगान्वितां शुभाम् ॥ ८७ ॥
 तथारुणासमुद्भृतं नवनीतं रवेदिने ।
 निधाय विक्रचं पद्मे कर्णिकायां ततस्तु तत् ॥ ८८ ॥
 जुहुयादष्टभिर्वरिराठाः स्थात् साधकः शिवे ।
 कर्णिकारस्य पुष्पाणि तथा चम्पकज्ञानि वै ॥ ८९ ॥

पायमैरित्यादिना श्वाकिन लक्ष्मोप्राप्तिकरं पूर्णस्वर्कवारेषु च होमसुपदिशति ।
 तत्र निवेदयेत् पायसमिति शेषः । च: समुच्चर्य ॥ ८३ ॥

सवत्से त्वादिभिर्गमिनोव्यक्तरध्यईः समभिः श्वाकैः सम्प्राप्तिकरं नव-
 नोतसहितकह्लारादिपुष्पहामसुपदिशति । तत्र तद्विनान्नं अनुषितं तुर्विशेषे ।
 कह्लारप्रसूने दीर्घिकास्थविकमितकह्लारप्रसूनोदरे । ततः दीर्घिकायाः ।
 तद्विक्षिप्तनवनौतकह्लारप्रसूनं उद्भृत्य मौनेनेति शेषः । हुनेत् जहुयात् । अग्नौ
 संस्तुते इति शेषः । तदुच्चर्गे काले मङ्गलार्धित्वराशे अतुर्थराश्युदयकाले ।
 तावद्विनैर्मण्डलात् । तथा धवलरूपायाः सवत्साया धवलवर्णाया गोः नवनीतं
 तद्विनान्तमित्यर्थः । सिताम्बुजे प्राग्वत् सितपद्मे । भृगोर्दिने तत्रापि तदुच्चकाले ।
 सप्तवारप्रयोगेन भृगुवारसमकप्रयोगेन । तथारुणासमुद्भृतं सवत्सारुणगोसमु-
 द्भृतं नवनीतं तद्विनान्तमिति शेषः । नतः दीर्घिकायाः उद्भृत्यत्यर्थः । तुर्वि-
 शेषे । तत् पद्मं प्राग्वक्षोन्तेनत्यर्थः । अष्टभिर्वरैः रवेदिति शेषः । शिवे
 इति सम्बृहिः । तथा गुरुवारे नवनीताक्षानि नवनीतरुषितानि । उच्चे रवि-

जुहुयाद्वयनौताक्तानुगच्चे सूच्चगते गुरी ।
 निरातङ्गौ महाधर्म राज्ञोरापहारकैः ॥ ६० ॥
 प्राप्नोति महतीं लक्ष्मीं मा तदन्वयगामिनौ ।
 केवलं नवनौतेन सितोपितेन होमतः ॥ ६१ ॥
 कोर्त्तिलक्ष्मीधनारोग्यविजयैरायुराप्नुयात् ।
 वस्त्रूकैः किंशुकैश्चूतैस्त्विमध्वक्तौ हुंतक्रिया ॥ ६२ ॥
 सौभाग्यलक्ष्मीविजयकान्तिप्रज्ञावहा भवेत् ।
 दध्यन्नहोमादग्नाठाः साधकः स्यात्तिमासतः ॥ ६३ ॥
 आद्रेषु तालपवस्य खण्डेषु निजवाञ्छितम् ।
 विलित्य नवनौतेन समेतं जुहुयाद्विशि ॥ ६४ ॥
 मरुडलान्मासतो वारात् प्राप्नोत्येव स्ववाञ्छितम् ।
 तथा पलाशपर्णेषु विलित्य दरदैहुंनेत् ॥ ६५ ॥
 कुञ्जुगैश्चूतपवेषु लिखित्वा वा हुनेद्विशि ।
 चन्दनैः पानसे पवे विलित्य जुहुयात्था ॥ ६६ ॥

मध्यस्थलग्नाहशमराशिस्थिते इत्यर्थः । सूच्चगते ककटराशिगते । तदन्वय-
 गामिनौ साधककुलगामिना ॥ ६१ ॥

केवलमित्यादिनाङ्गदयेन केवलं सितोपेतनवनोतहोमफलमूपदिशति । तत्र
 केवलं पुष्परहितं । सितोपितं शक्तोरोपेतेन । कोर्त्तिलक्ष्मीधनारोग्यविजयैः सहेति
 शेषः ॥ ६२ ॥

वस्त्रूकैरित्यादिना मामत इत्यत्तेनार्द्धायेन शोकेन किंशुकचूनपुष्पदध्यन-
 हामफलमूपदिशति । तत्र चृतैः महकारपुष्टैः । दध्यन्नहोमात् दधिमिश्रिता-
 वहोमात् ॥ ६३ ॥

आद्रेष्वित्यादिभिरुदीरितैरित्यन्तैः समभिः श्लोकैः निजवाञ्छितसिद्धिकरं
 तस्त्रिखितपवहोमविधानं तद्विद्याहवनवैभवश्चोपदिशति । तत्र निश्चिं अर्द्धरात्रे ।

पचक्षोदैर्विलिख्येष्टं नागवल्लीदलैर्युतैः ।
हुतैरवाप्नोति निजं वाञ्छितं प्रोक्तकालतः ॥ ६७ ॥
कस्तूरोलिखितन्त्विष्टं पते चम्पकभूहः ।
तैर्हुतैस्तदवाप्नोति तद्दिनैस्तदिधानतः ॥ ६८ ॥
एलालवङ्कक्षोलजातौफलसमन्वितैः ।
सितैरालिख्य च स्वेष्टं पते पद्मसमुद्भवे ॥ ६९ ॥
जुहुयात्स्य संसिष्टैर्वहुभिः किमिहोदितैः ।
नासाध्यमस्ति भवने विद्याहोमैरुदीरितैः ॥ १०० ॥
शुद्धविद्यामयी व्याप्तिरिति सम्यक् समीरिता ।
अस्या निफालनाच्चित्ते तत्त्वं स्वात्मसात् कृतम् ॥
इति शोड़शनित्यातन्वेषु श्रीकादिमते होमात् काम्य-
फलोदयो नाम द्वात्रिंशपटलम् ॥ ३२ ॥ ० ॥

इति यावत् । मरुलाच्चासतो वारात् कार्यगैरवलाक्षवागुग्रस्तः । तथा
नवनीतसमेतं । विलिख्य निजवाञ्छितमिति शेषः । वा समुद्भवे । निशि
मध्यरात्रे । तुर्विशेषे । तैः नागवल्लोदत्तैः । प्रोक्तकालतः प्रागुतमरुतादितः ।
चम्पकभूहः चम्पकतृत्यस्य । तैः चम्पकपत्रैः । तद्दिनैः प्राग्वत् । तदिधानतः
प्रोक्तहोमविधानतः । सितैः शर्कराभिः । स्वेष्टं स्ववाच्चित्तं । जुहुयात् तत् पद्मपत्रैरिति
शेषः । तस्य स्वाभिमतस्य ॥ १०० ॥ ॐ ॥ ० ॥

इति शोड़शनित्यातन्वेषु श्रीकादिमतात्यस्य परिपूर्णस्य तत्त्वस्य प्रपञ्चसार
सिंहराजप्रकाशमिधानेन सुभगानन्दनाधीन विरचितायां मनो-
रमास्थायां व्यास्थायां सौमग्रहोमविधानप्रकाशनपरं द्वात्रिंशत्
पटलं परिपूर्णं परामृष्टम् ॥ ३२ ॥ ॐ तत्त्वस्त् ॥

अन्वसंख्या—द्वात्रिंशे पटले प्रोक्ता व्यास्थायन्वाः शतात् परम् ।
एकाधिका सप्ततिसु न स्य र्थ्यम्बाणि चाच वै ॥

त्यस्तिंशपटलम् ।

अथ षोडशनित्यानामाद्या या ललितोदिता ।
 तस्या यन्त्राणि कथन्ते तदिद्याभेदसम्भवैः ॥ १ ॥
 रूपैः षष्ठिसमोपेतैर्नवशत्या यथाविधि ।
 समस्तवाच्छितावास्तिकारणानि कृतात्मनाम् ॥ २ ॥
 ललितानित्यपूजायां यन्त्रं विश्वात्मविग्रहम् ।
 षोडशानाम्बूद्ध तस्याश्च पूजाकमलचक्रकम् ॥ ३ ॥
 अमृताख्यघटं यन्त्रं सिङ्गवच्चमतः परम् ।
 कोष्ठवच्चं वच्चलिङ्गं मेरु[सेतु]लिङ्गं यथाविधि ॥ ४ ॥

पूर्वस्मिन् द्वातिंशे पठले षोडशनित्याविद्यासिद्धानां सौम्यहोमविधानमुप-
 दिश्यानन्तरं तेषां वाच्छितप्रास्तिकरणि ललिताविद्यायाः स्वरूपभेदसमुद्यानि
 कानिचिद्यन्त्राख्युपदिश्यत्थषोडशनित्यानामित्यादिना यन्त्रसिङ्गभिधागमे
 इत्यन्तस्तोकश्चरुपेण त्यस्तिंशेन पठलेन । तत्र अथ षोडशनित्यादिभिः
 क्रमादित्यन्तैः पञ्चभिः श्लोकैः पठलार्थकथनप्रस्तावपुरःसरं तदर्थानुहिंशति ।
 तत्र आद्या सकलकारणभूता प्रधानेत्यर्थः । ललिता संज्ञेति श्रेष्ठः । उदिता
 लृतोयपठले । तस्या ललितायाः । तदिद्याभेदसम्भवैः तत्शाविद्यातार्तीय
 खण्डभेदसमुद्यैः । रूपैः षष्ठिसमोपेतैर्नवशत्या । एतदुक्तं भवति श्रीविद्यायाः
 तार्तीयखण्डस्य चतुरचरभेदाः चतुर्विंशतिः । तत्पञ्चाचरविद्याभेदा विंशत्य-
 धिकशतं । तत्पञ्चाचरभेदा विंशत्यधिकसप्तशतं । अपुनरुक्ताचराणां षष्ठां प्रत्येकं
 षोडशस्वरयोगतो भेदाः षष्ठवतिः सम्भूय षष्ठुरत्तरनवशतभेदाः तैरिति ।
 एतेषां भेदनप्रकारं पञ्चतिंशे पठले वच्चतोति । यथाविधि अनुरागिक
 प्रमाणादिति । कृतात्मनां गुरुचरणकमलभजनभव्यतेतसां । यन्त्रं श्रोत्रकं ।
 विश्वात्मविग्रहं पञ्चभूतचिधामकालात्मकत्वात् । षोडशानां निर्वारणे
 षष्ठी । तस्या ललितायाः । च; समाहारे । पूजाकमलचक्रकं कमलरूपं पूजा-

महालिङ्गं योनियन्तं तथा तदच्चवच्चकम् ।
 तदेव च महाकारं कोष्ठयन्वाणि च क्रमात् ॥ ५ ॥
 नवहस्तं विहस्तं वा श्रीचक्रमभिषेचने ।
 कुर्यात् स्थगिंडलपूजायां हस्तमावेऽतिसुन्दरम् ॥ ६ ॥
 रत्नादिषु तु निर्माणे मानसिक्षावशाङ्कवेत् ।
 सदा सुविहिते पूजा श्रुभान्यस्मिंस्तथान्यथा ॥ ७ ॥
 भूमेण द्वन्नं निष्पाद्य सुसमे चतुरसके ।
 प्रसृत्य तिर्यङ्गमध्यस्थं सूतं तिर्यङ्गिपातयेत् ॥ ८ ॥

चक्रम् । अमृताख्येत्यादिना श्वोकेन यन्त्रपञ्चकं । तत्र अमृताख्यघटं अमृत-घटाख्यं । अतःपरं सिद्धवच्चयन्त्रविधानोपदेशात् परं । यथाविधि प्रावृत् । महालिङ्गं महालिङ्गाभिधानं । योनियन्तं योनिमंज्रं यन्त्रम् । तदच्चवच्चकं वच्चवच्चयन्त्रमित्यर्थः । तदेव च महाकारं महावच्रं महावज्राभिधानं यन्त्र-मित्यर्थः । कोष्ठयन्वाणि कोष्ठाकाराणि समविषमभद्राद्यात्मकान्यनन्तानि यन्माणि । क्रमात् उहिष्टक्रमात् ॥ ५ ॥

नवहस्तमित्यादिभिः सिद्धिदमित्यन्तैः षोडशभिः श्वोकैः ललिताया अभिषेक-नित्यपूजा श्रीचक्रनिर्माणसमुदायमात्रादिकमुपदिशति । तत्र नवहस्तेत्या-दिना श्वोकेनाभिषेके स्थगिंडलपूजायां च श्रीचक्रस्थं मानसुपदिशति । तत्र वा विकल्पसमुच्चये । हस्तमावेऽस्थगिंडले इत्यर्थः । एतदनुक्तश्रीनाथादि-सकलाच्चाचक्रसाधारणं । अतिसुन्दरं वच्चमाणमानाद्यलङ्घितं कुर्यादि-त्यर्थः ॥ ६ ॥

रत्नेत्यादिना श्वोकेन रत्नाद्यधिकरणेषु विनिमैणे श्रीचक्रस्थं खेच्छामानतं तस्य समीचीनविनिर्माणे फलं तदकरणे प्रत्यवायज्ञोपदिशति । तत्र तुर्विशेषे । सुविहिते समीचीनविनिर्मिते श्रीचक्रे । अन्यस्मिन् उक्तलक्षणादिरहिते तथा पूजा अन्यथा अशुभा ॥ ७ ॥

भूमेणेत्यादिभिरुक्तममित्यन्तैः सप्तभिः श्वोकैः श्रीचक्रस्थकर्णिकान्तर्गतति-

सूचाणि नव तेषु दे हृतस्पृष्टोभयान्तवी ।
 विधाय तद्योरन्तान्मध्यसूत्रान्ततः क्रमात् ॥ ६
 कृते सूत्रचतुष्के तु षट्कोणं स्याच्चिसप्तकम् ।
 द्वाष्टायतः समारम्भाद्वयम् प्रथमान्तरा ॥ १० ॥
 कुर्यात् सूत्रचतुष्कं चतुर्मर्मानुग्रह्यतः ।
 नवमप्रथमायाभ्यां तिर्यक् सप्तमकावधि ॥ ११ ॥
 कुर्यात् सूत्रचतुष्के तु मर्माष्टकविभेदनात् ।
 ततस्तुष्कषष्टान्तद्वयारम्भान्तथाष्टगम् ॥ १२ ॥
 द्वितीयगच्छ सूचाणां चतुष्कं पातयेत्था ।
 चतुर्मर्मानुग्रह्येन ततः पञ्चमकान्तयोः ॥ १३ ॥

‘चत्वारिंश्योन्यामक’ स्थितिसंहारामक’ प्रत्येकं पञ्चोकरणात्महत्त्विविधं मध्य चक्रहयसुपदिशति । तत्र चतुरस्तके एकोनविंशपटलाक्तरूपे । तत्र हृतमध्ये तिर्यग्दक्षिणोत्तरं निपातयेदित्यस्य सूत्राणीत्यनेनोत्तरवान्यः । नव नव-संख्यानि । तेषु तिर्यक्सूत्रेषु नवसु । इ पञ्चमाद्वितीयसप्तमे सूत्रे । हृतस्पृष्टोभया न्तके हृतस्पृष्टोभयाये । तद्योः हृतस्पृष्टसूत्रयोः । अन्तात् अथचतुष्कात् आर-भ्येति शेषः । मध्यसूत्रान्ततः प्राक्प्रत्यगायत्रबद्धसूत्रस्य प्रागयान्तं पञ्चिमा-यान्तच्छ । क्रमात् प्रोक्तायत्यासक्रमात् । सूत्रचतुष्के सम्भूयेत्यर्थः । तुरवधारणे । षट्कोणं स्यात् विसप्तक’ बद्धसूत्रस्य प्राक्प्रत्यगायात् द्वितीयसप्तमतिर्यक् सूत्रदद्विष्णोत्तराग्रान्तं षट्कोणं स्यात् सम्भूयेत्यर्थः । तुरवधारणे । चतुर्मर्मानु-ग्रह्यतः पूर्वविलिखित षट्कोणगतमर्मचतुष्टयमेदेन नवमप्रथमायाभ्यां पञ्चिमादि-नवमतिर्यक्सूत्रायद्यात् प्रथमतिर्यक्सूत्रायद्याच्च आरभ्येत्यर्थः । तुर्य-सप्तमकावधि तुर्यसप्तमसूत्रयोर्मध्यावधि । चतुर्यसूत्रायद्यारभात् षट्सूत्रायद्यारभात् च । तथाष्टग’ द्वितीयगच्छ । अष्टमरेखामध्यान्तं द्वितीयरेखा

दृतीयगं सूत्रयुगं कुर्यान्मर्महयाश्रयम् ।
 माज्येन्मध्यगं ब्रह्मसूत्रं स्याच्चक्तमुत्तमम् ॥ १४ ॥
 वहिरष्टच्छदाभोजं तथा तहिगुणच्छदम् ।
 विधाय षड्भिर्वृत्तैश्च चतुरस्ते तथाष्टभिः ॥ १५ ॥
 सूत्रैर्विधाय तस्यैव प्राक्प्रत्यग्द्वारसंयुतम् ।
 दक्षिणोत्तरतो रेखावयात् स्थानहयात्तथा ॥ १६ ॥
 कोणेषु तिर्यक् सूत्रैश्च चतुर्भिस्तान्यनुक्रमात् ।
 हिधा कुर्याच्च चत्वारि पदानि परमेश्वरि ॥ १७ ॥

मध्यान्तस्त्वा । तथा व्यत्यासक्रमात् । पञ्चमकान्तयोः पञ्चमतिर्यग्रेखाग्रयोः
 आरभात् दृतीयगं दृतीयसूत्रमध्यगं ॥ १४ ॥

वहिरित्यादिभिः परमेश्वरौत्पत्तैः विभिः श्लोकैः तदाह्यस्यस्तप्तात्कपद्महय-
 चतुरस्त्रनिर्णाणहयमुपदिशति । तत्र वहिः प्रोक्तचक्रवाह्यगतवृत्तादिहिः । अष्ट-
 च्छदाभोजमित्युक्त्या तत्कर्णिकोदरे प्रोक्तचक्रस्य विलेखनोयत्वात्तदहिरपि
 केशरार्थमेकं वृत्तं निष्पाद्य तदहिरष्टपत्राणीति यावत् । तथा तहिगुणच्छदं षोडश-
 पत्रं पद्मं । अष्टपत्रकमलादिहिः स्थवृत्तवाह्ये षोडशपत्रकमलस्य कंशरार्थमेकं वृत्तं
 निष्पाद्य षोडशपत्राणि षड्भिर्वृत्तैः कर्णिकोदरे प्रोक्तमध्यचक्रहयनिर्णाणार्थ-
 मेकं तदहिस्तत्प्रसंलग्नतया कर्णिकार्थमेकं तदहिरष्टपत्रपद्मकेशरार्थमेकं तत्
 पद्माह्यहिस्तत्पर्यन्तसाम्यार्थमेकं तदहिः षोडशपत्रपद्मकेशरार्थमेकं परिवेषार्थ-
 मेकं च सम्भूय षड्भिर्वृत्तैरित्यर्थः । अष्टभिः सूत्रैः अष्टसूत्रैः पूर्वोक्तचतुरस्त्ररेखा-
 चतुष्टयेन सार्वमस्य सूत्रैरित्पत्तरतान्वयः । तस्य चतुरस्त्रस्य प्राक्प्रत्यग्द्वार-
 संयुतं प्राक्प्रत्यक्पार्श्वयोश्चतुरस्त्रविस्तारमानस्थानहयद्वारसंयुतमित्यर्थः । दक्षि-
 णोत्तरतः चतुरस्त्रस्य रेखावयात् चतुरस्त्रविस्तारमानेन मध्ये तत्प्राक्पश्चिम-
 तिर्यग्यूपरेखावयेणत्यर्थः । तथा विधाय कोणेषु तिर्यक्सूत्रैश्चतुर्भिः । तान्यनु-
 क्रमात् हिधा कुर्याच्चत्वारि पदानि इत्यन्तेनैतदुक्तं भवति चतुरस्त्रकोणकोष्ठ-
 चतुष्टये प्रतिकोष्ठं सूत्रास्फालनेन हिधा कुर्यादिति । परमेश्वरौति
 सम्बृद्धिः ॥ १७ ॥

ललिताच्चिक्रमिदं लभ्यं सद्गुरुतः क्रमात् ।
सुन्दरं सुसमं सर्वलक्षणैश्च समन्वितम् ॥ १८ ॥

ललितेयादिभिः सिद्धिदमिलन्तैश्चतुर्भिः श्वाकैः ललिताचक्रस्य सद्गुरु-
प्रसादात् लभ्यते तज्ज्वरादिकञ्चोपदिशति । तत्र इदं प्रोक्तं लभ्यं सद्गुरुतः
क्रमात् अविच्छिन्नपारम्पर्यक्रमसंसिद्धक्रमागममयाचारनिरतात् । कृतपूर्णाभि-
षेकात्तच्चविदो गुराहितोग्रपठले उक्तलक्षणेयादिभिर्धनादिभिरित्यन्तैर्हिपञ्चाग्र-
न्तमश्वाकादिष्ठडभिः श्वाकैः उक्तक्रमात् । लभ्यविद्येन साधकेनेत्यर्थः । सु-
समं अन्यूनाविक्रिप्रमाणं । सर्वेऽनक्षणैः अनन्तरवच्छमाणैः । अधोमुखैः
तिकोणैः । नवभिः सभूय । एकसूत्रस्यैः ब्रह्मसूत्रस्थितायैः । एतच्छीचकं अति-
सुन्दरं । अतएव ब्रह्मस्य षष्ठुपदसं वाह्यगतचतुर्दशारायेषु प्रोक्तप्रकारेण प्रथम-
लिखितषटकोणायग्रषटकं । तदस्यषटकं ब्रह्मस्यषटदितग्रस्त्राषटकं । तथा
उक्तप्रकारेण । भर्मभिः अनन्तरवच्छमाणलक्षणोपेतैः षड्खासम्भिस्यानमिति
शेषः । इयसङ्गमात् रेखयोरिति शेषः । चतुर्विंशतियुतं सम्भिचतुर्विंशतियुतं ।
अयमत्र कुशस्थापनयत्र विहस्तमानचक्रस्य विरचनाक्रमः । सुसमे शुद्धे भूतले
मध्ये हृसपदं विधाय तत्सदृशस्यानमारभ्य प्रतिपाद्य षट्विंशदङ्गुलवगङ्गुल-
दशाङ्गुलमानभ्रमेण ब्रह्मनिष्पाद्य तदहिस्तत्संलग्नं ब्रह्मं तदहिस्तराङ्गुलदशा-
ङ्गुलमानक्रमेण सभूय प्रथमनिष्पादितेन ब्रह्मेन सह ब्रह्मषटकमलान्तरात्
वाह्यनो विधाय तत्र प्राक्प्रत्यवृद्ध्मसूत्रं दक्षिणोत्तरतिर्थ्यङ्गुलमध्यसूत्रं सर्व-
वाह्यब्रह्माद्विः प्रतिदिग्ं दशदशाङ्गुलमानावव्यासफाल्य तत्स्वाग्रहतुष्टयस्य
तत्सर्ववाह्यब्रह्मेन यत्र यत्र सम्यातस्तत्त्वस्थाप्तम् इक्क्या मानं तत्स्वावाय-
चतुष्टयस्य आस्य इक्क्या च चतुष्वत्वारिंशदधिकशताङ्गुलमानैरष्टभिः सूक्तैः
परितात्तर्विभिर्भगिन समचतुरस्त्रावरदयं कोणकोष्ठसहितं कला चतुरस्त्रस्य
पश्चिमप्राचीनवीत्रोदये मध्यसूत्राहक्षिणात्तरयाः पञ्चपञ्चाङ्गुलमानेन त्वेक्कैकं
तिर्थ्यग्रेखां कला तयोर्मध्यस्थाङ्गुलदशक्रमानेन समचतुरस्त्रावरदयं विधाय
तयोर्दारयाद्विक्षिणोत्तरतो दशदशाङ्गुलमाने तिर्थ्यक्सूत्रमेकमेकमास्फाल्य तत्त्वतुरस्त्र
दक्षिणोत्तरवीयार्मध्यस्त्रात् प्राक् पश्चिमतो दशदशाङ्गुलमाने तिर्थ्यक्सूत्रमेकैकं
कला तत्त्वतुरस्त्रकोणकोष्ठतुष्टये तिर्थ्यग्रेपं कोणसूत्रमेकमेकं सभूय तत्त्वतुष्टयं
वाह्याभ्यन्तरतो विधाय तदन्तरदशाङ्गुलमानब्रह्मवाह्यवीयां दिग्बिदिक् तदन्त-

अधोमुखैः पञ्चभिष्व चतुर्भिष्व तयोऽप्यैः ।
 नवभिस्त्वे कसूवस्यैः स्यादेतदतिसुन्दरम् ॥ १६ ॥
 वृत्तस्पृष्टषड्सञ्च तदस्यैषाषकं तथा ।
 मर्मभिष्वाषट्दशभिर्युतं चक्रं सुलक्षणम् ॥ २० ॥

रालेपु च सभूय षाड्गदलान्वयत्युत्त्वमानानि सोपदलानि षोडश निष्वाय
 तदत्तदेशाङ्कुलमानबृत्तवोयां दिग्विदिक्षष्टदलानि प्राग्विदिधाय ततः सर्वे-
 मस्थस्थवृत्तमस्ये दक्षिणोत्तररेखां मार्जयित्वा द्विसप्तव्यङ्कुलमानाभक्तं तत्सर्वे-
 मस्थमस्मिन् पटले चतुर्विशेषाकादिवक्ष्यमाणकमादष्टवलारिंशदंगं क्षत्वा-
 तदब्रह्मसूत्रे प्रागादिष्टषट्पञ्चाशमाने तिर्थ्यक्सूत्रवयं क्षत्वा पुनरपि पश्चि-
 मादिष्टषट्पदं पड़ंशमाने तिर्थ्यक्सूत्रवयञ्च विधाय तत्प्रागादिष्टतीयसूत्रवस्य
 सप्तमसूत्रस्य च मध्ये वक्ष्यमाणमर्मानुगुणतिर्थ्यक्सूत्रवयञ्च स्थानं कर्त्तव्य-
 तया मनसा परिकल्प्यते: सह नवसु तिर्थ्यक्सूत्रेषु सर्वपश्चिमस्यं सूतं प्रथमं
 परिकल्प्यते तत्(सं)क्रमात्तेषु लौतीयसप्तमरेखादयं वृत्तस्यर्थं क्षत्वा तत्तृतीय-
 सूत्रायद्यादिब्रह्मसूत्रप्राग्यनुत्तमस्यात् सूत्रदयं तत्सप्तमसूत्रायद्यादिब्रह्म-
 सूत्रपश्चिमवृत्तमस्यातान्तं सूत्रदयं सभूय सूत्रचतुष्टयमासकाल्य पट्कोणं
 क्षत्वा पुनरस्त्रवमरेखामध्यादिप्राग्विलिखितषट्कोणपश्चिममर्मानुगुणगतिवशेन
 यावद्वितीयरेखोभयपार्श्वगतं सूत्रदयं तत् प्रथमरेखामध्यादि षट्कोणप्राचीन
 मर्मद्यानुगुणगतिवशेन यावदष्टमरेखायदयान्तं सूत्रदयं सभूय सूत्रचतुष्टयं
 मर्मचतुष्टयानुगुणमासकाल्य पुनर्ब्रह्मसूत्रप्रागादिप्रसारितरेखादये त्वष्टमस्त्रो-
 भयपार्श्वयोः सम्यातस्य नवमसूत्रमध्यात् प्रसारितरेखादये सप्तमसूत्रोभयपार्श्वयोः
 सम्यातस्य चानुगुणान्वमस्योभयपार्श्वादिब्रह्मान्तञ्च सभूय मर्मचतुष्टयानुगुणं
 सूत्रदयमासकालयेत्। तदसूत्रदयस्य ब्रह्मसूत्रे यत्र सम्यातः तत्पश्चिमादिचतुर्थ-
 तिर्थ्यक्सूत्रस्य स्थानं भवति। पुनरस्तसप्तमसूत्रमध्यादिपश्चिमत उभयपार्श्वस्थमर्म-
 द्यानुगुणेन यावत् प्रथमतिर्थ्यक्सूत्रोभयपार्श्वं सभूय चतुर्मर्मानुगुणेन सूत्रदय-
 मासकाल्य पुनरष्टमतिर्थ्यक्सूत्रमध्यमारभ्य प्रथमसूत्रमध्यात् प्रमारितसूत्रमध्यद्या-
 वधि प्रस्तुततुर्थतिर्थ्येखादयान्तं सूत्रदयं विन्यसेत्। पुनरष्टमरेखामध्यादि-
 पश्चिमतः प्रस्तुतसूत्रदयस्य तुर्थरेखामध्यादि प्राक्प्रस्तुत सूत्रदयस्य च सम्यातद्या-